

OBYWATEL

MŁODY OBYWATEL NA SPORTOWO

CZYLI JAK ROZRUSZAĆ OKOLICĘ?

Publikacja *Młody Obywatel na sportowo* została przygotowana w ramach programu „**Młody Obywatel**”, którego organizatorami są Centrum Edukacji Obywatelskiej i Fundacja BGK.

Program „Młody Obywatel” został objęty honorowym patronatem Ministra Edukacji Narodowej.

Wydawca: Centrum Edukacji Obywatelskiej
Warszawa 2015

Wydanie I

CC-BY Uznanie autorstwa 3.0 Polska

Autorki i autor: Monika Czapka, Agnieszka Jarmuł, Michał Tragarz

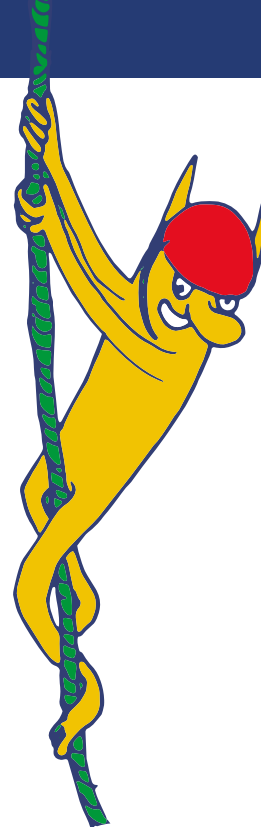
Wsparcie merytoryczne: Tomasz Kwietniewski, Anna Mitura, Judyta Ziętkowska

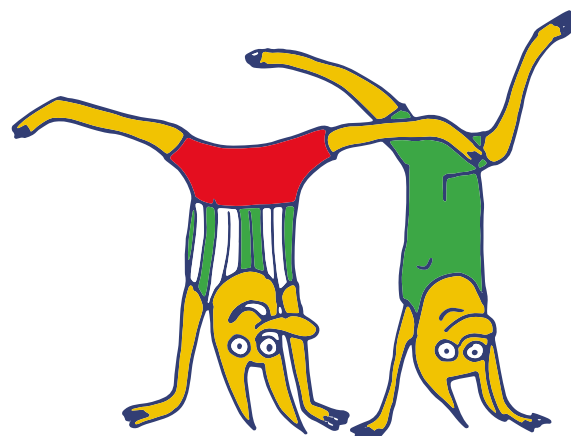
Redakcja: Elżbieta Krawczyk

Opracowanie graficzne i skład: Florentyna Nastaj

ISBN 978-83-64602-83-2

Nakład: 1000 egz.

MŁODY OBYWATEL NA SPORTOWO

CZYLI JAK ROZRUSZAĆ OKOLICĘ?

MŁODY OBYWATEL NA SPORTOWO CZYLI JAK ROZRUSZAĆ OKOLICĘ?

DO BIEGU, GOTOWI, START!

Drogie Obywatelki, Drodzy Obywatele,

witamy Was w kolejnej, siódmej już edycji naszego programu, w którym zachęcamy dorosłych i młodzież do przeprowadzania projektów społecznych.

Dlaczego właściwie projekt i jak powinien on wyglądać?

W Centrum Edukacji Obywatelskiej jesteśmy przekonani, że warto pracować metodą projektu. Realizowanie swoich pomysłów, rozwiązywanie problemów, planowanie i podział zadań, działania zespołowe – to elementy, które składają się na każdy projekt. Dzięki tej metodzie młodzi ludzie uczą się wykorzystywać posiadaną wiedzę w praktyce oraz zdobywać umiejętności niezbędne w dorosłym życiu.

Szczególną wartość widzimy w projektach, które od początku do końca są autorstwa młodzieży. Rolą opiekuna lub opiekunki grupy projektowej jest przedstawienie możliwości i wyzwań, zainspirowanie uczniów i uczennic do myślenia, zadawania pytań i szukania odpowiedzi.

Projekt powinien autentycznie zaangażować młodych ludzi do działania i zajmowania się danym tematem. Osoba sprawująca nad nim pieczę jest odpowiedzialna za uruchomienie tej „machiny”, wspieranie swoich podopiecznych w trakcie realizacji projektu, konsultowanie ich pomysłów oraz motywowanie do dalszej pracy. Równie ważne jest, aby dawała uczniom i uczennicom informację zwrotną na temat jakości ich pracy, chwaliła za to, co już zrobili, i ewentualnie wskazywała, co powinni poprawić.

Podsumowując, kluczowe dla jakości projektu jest uczynienie go prawdziwie „uczniowskim”, pozostawienie inicjatywy i decyzyjności młodzieży, nawet kosztem uzyskania gorszych rezultatów. Mądrzy opiekunowie i opiekunki wiedzą, że może nie idealny, a samodzielnie zrealizowany przez młodzież projekt oznacza, że będzie ona lepiej przygotowana do życia w przyszłości. Nie podejmując prób, nigdy nie przekonamy się, czy da się coś zrobić. Wspierajcie zatem i podpowiadajcie, ale zostawcie również młodym ludziom przestrzeń na popełnianie błędów.

Tym razem sport!

Co roku pragniemy poruszać istotne dla Was tematy, działające na wyobraźnię i inspirujące do współpracy z lokalną społecznością. Tym razem na warsztat bierzemy sport!

Ze sportem mamy do czynienia wszędzie: na ulicach i pływalniach, w parkach i halach sportowych, „widać” go w prasie i telewizji, „słyszać” w radiu oraz radosnych okrzykach kibiców i kibicek. Czy wiecie, że możliwość uprawiania sportu jest jednym z praw człowieka?*

Sport jest ważny – nie ma co do tego wątpliwości! Poprawia kondycję, relaksuje, uszczęśliwia, sprzyja pokonywaniu swoich słabości i hartowaniu ducha, a do tego potrafi pozytywnie zmęczyć. Sport jest dobry dla każdego. I każdy może w nim znaleźć coś dla siebie!

Co jeszcze może dać nam sport? Sport to nie tylko zawody i rywalizacja, ale również szansa na zabawę w doborowym towarzystwie, możliwość pomocy innym czy przestrzeń do dyskusji na temat rozwijania oferty aktywności fizycznych dla mieszkańców i mieszkank Waszej najbliższej okolicy. Temat sportu to także świetny pretekst, żeby nawiązać i pogłębić relacje w swojej społeczności – w szkole i poza nią, np. z sąsiadami i sąsiadkami, osobami prowadzącymi przedsiębiorstwa czy lokalnymi władzami.

Zachęcamy Was do odkrywania różnych obliczy sportu w ramach trzech tematów, które przygotowaliśmy:

„**Ruch z sensem**”, czyli jak zorganizować wydarzenie sportowe i jednocześnie komuś pomóc?

„**Kronika sportowa**”, czyli jak przywrócić do życia dawne gry i zabawy?

„**Sztafeta dyskusji**”, czyli jak debatować o sporcie ze społecznością lokalną?

Publikacja **Młody Obywatel na sportowo** krok po kroku przeprowadzi Was przez kolejne etapy realizacji projektu. Pamiętajcie jednak, że to tylko nasza propozycja – możecie ją dowolnie modyfikować. Czujcie swobodę w dobieraniu ćwiczeń, zmieniajcie je i twórzcie własne, by jak najlepiej sprawdziły się w Waszej grupie projektowej. Powodzenia!

Zespół programu „Młody Obywatel”
Anna Mitura i Tomasz Kwietniewski

---

* Jest ono zapisane w Karcie Olimpijskiej, która jest zbiorem podstawowych zasad Ruchu Olimpijskiego, przyjętych przez Międzynarodowy Komitet Olimpijski.

SPIS TREŚCI

CZĘŚĆ I - RUCH Z SENSEM

CZYLI JAK ZORGANIZOWAĆ WYDARZENIE SPORTOWE I JEDNOCZEŚNIE KOMUŚ POMÓC?

Wstęp	8
Krok 1. Poznajemy siebie i swoje możliwości	10
Krok 2. Dla innych? Czyli jak?	12
Krok 3. Jak działać z sensem?.....	12
Krok 4. Mamy pomysły!	13
Krok 5. Dla innych i z innymi!	18
Krok 6. Podział zadań – kto co robi? Harmonogram	20
Krok 7. Kto nam pomoże?	22
Krok 8. Formalności	24
Krok 9. Zadbajmy o bezpieczeństwo.....	26
Krok 10. Promocja	27
Krok 11. Akcja! Realizacja!	29
Krok 12. Podsumowujemy i wyciągamy wnioski – ewaluacja	30
Krok 13. I co dalej?	32
Dobra praktyka	32

CZĘŚĆ II - KRONIKA SPORTOWA

CZYLI JAK PRZYWRÓCIĆ DO ŻYCIA DAWNE GRY I ZABAWY?

Wstęp	36
Krok 1. Przygotowanie pola do działania	37
Krok 2. Zbieramy gry, ale co dalej?	39
Krok 3. Współpraca w grupie to podstawa	41
Krok 4. Mapowanie osób do wywiadów	42
Krok 5. O co pytać?	43
Krok 6. Karta gry	44
Krok 7. Wywiad – jak to ugryźć?	46
Krok 8. Zawieramy sojusz!	49
Krok 9. Promocja	51
Krok 10. Dokumentacja	52
Krok 11. Wiemy, jak działać, ale jak zrobić z tego publiczną prezentację?	53
Krok 12. Ewaluacja projektu	54
Krok 13. Co dalej?	55
Dobra praktyka	56

CZEŚĆ III - SZTAFETA DYSKUSJI

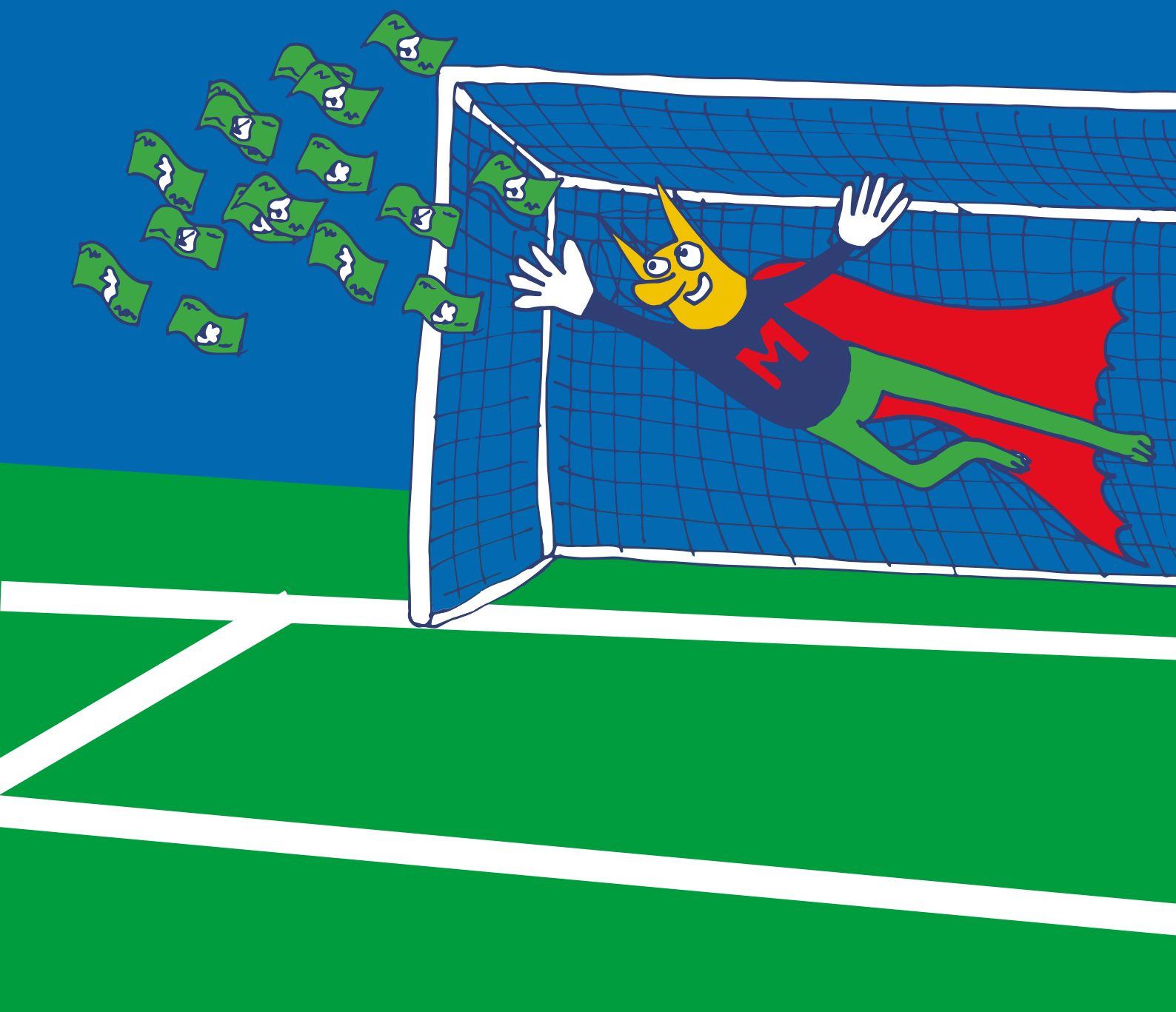
CZYLI JAK DEBATOWAĆ O SPORCIE ZE SPOŁECZNOŚCIĄ LOKALNĄ?

Wstęp	58
Krok 1. Nasze motywacje, czyli co chcemy osiągnąć?	60
Krok 2. Zbieramy informacje: potrzeby i zainteresowania lokalnej społeczności	61
Krok 3. Określenie tematu i formy naszej dyskusji	67
Krok 4. Włączamy sojuszników i sojuszniczki	70
Krok 5. Planujemy debatę	73
Krok 6. Promocja	75
Krok 7. Symulacja debaty	76
Krok 8. Debatujemy!	76
Krok 9. Podsumowujemy i wdrażamy wnioski w życie!	79
Dobra praktyka	81

RUCH Z SENSEM

**CZYLI JAK ZORGANIZOWAĆ WYDARZENIE
SPORTOWE I JEDNOCZEŚNIE KOMUŚ POMÓC?**

AUTORKA: AGNIESZKA JARMUŁ

RUCH Z SENSEM

Sport towarzyszy Wam od najmłodszych lat. Zaczynacie od wyścigów na czterokołowych rowerkach. Później są zawody na bmx-ach lub maratony MTB, szaleństwa na desce. W szkole poznajecie koszykówkę, siatkówkę, biegi na czas. Niektórzy z Was zapewne należą do jakiś drużyn sportowych, biorą udział w meczach i wyjazdowych turniejach. Część ma swoje ulubione drużyny piłki nożnej czy siatkowej, którym kibicuje.

Dlaczego tak bardzo lubimy sport? Ruch daje nam zastrzyk hormonów szczęścia, czyli endorfin. Wystarczy 30 minut ćwiczeń, żeby poczuć nagły przypływ energii. Właśnie dlatego nasz organizm tak uwielbia aktywność fizyczną. Dzięki regularnej dawce ruchu stajemy się coraz silniejsi i uczymy się wytrwałości oraz pracowitości. Sport odpręża i pozwala dobrze bawić się w grupie. Poza tym uprawianie sportu jest po prostu modne!

A czy przeszło Wam kiedyś przez myśl, że uprawiany przez Was sport może być jeszcze fajniejszy? Poza oczywistymi korzyściami, jakie za sobą niesie (lepsze samopoczucie, nauka współpracy w grupie), można nadać mu dodatkowy wymiar „sensu”. Sensu bezinteresownej pomocy innym!

Pomyślcie tylko! Gdyby tak przy okazji jazdy na rowerze sprzedawać kilometry, które przejeżdżacie, albo podczas meczu licytować bramki, które strzelicie? A może podczas zawodów pływackich zorganizować zbiórkę zabawek dla dzieci z domu dziecka? Pieniądże lub rzeczy pozyskane w ten niekonwencjonalny sposób moglibyście przekazać na wybrany przez siebie cel charytatywny.

Jeśli zaś dobrze znacie problemy i potrzeby lokalnej społeczności i chcecie pomóc, ale nie wiecie jak, być może w sporcie odnajdziecie rozwiązanie! Zastanówcie się, kogo z Waszej lokalnej społeczności chcielibyście wesprzeć, a następnie wybierzcie dyscyplinę sportową, którą sami lubicie i która cieszy się zainteresowaniem mieszkańców i mieszkanek Waszej okolicy. Dzięki temu jest większa szansa, że chętnie zaangażują się oni w Wasze działania.

Sport i pomoc – wystarczy, że połączycie ze sobą te dwa składniki i macie gotowy przepis na udane charytatywne działanie sportowe! Brzmi intrygująco? Poznajcie recepturę i zorganizujcie takie wydarzenie, czerpiąc inspirację z trzynastu opisanych poniżej kroków. Raz zapoczątkowana wartościowa inicjatywa może na trwałe odmienić Waszą społeczność i przenieść się w cykliczne działanie. Zapraszamy do lektury!

KROK 1. POZNAJEMY SIEBIE I SVOJE MOŻLIWOŚCI

Zanim zaczniecie się przygotowywać do działania, ważne jest, żebyście w grupie porozmawiali o swoich oczekiwaniach dotyczących udziału w projekcie. To także dobry moment, aby poznać się „na nowo” i zastanowić, jakie role lubicie i chcecie pełnić w grupie podczas jego realizacji. Pomoże Wam w tym ćwiczenie *Supel*.

ĆWICZENIE: *Supeł*

Ustawcie się w kręgu blisko siebie, zamknijcie oczy i wyciągnijcie obie ręce do przodu. Podejdźcie jeszcze bliżej i złapcie każdą dłońią dłoń innej osoby. Teraz otwórzcie oczy. Z Waszych splątanych rąk stworzyliście „supeł”. Waszym zadaniem jest rozplątać się z niego tak, aby znów stanąć w kręgu i nie puścić żadnej z rąk. Niektóre osoby mogą mieć na koniec nadal skrzyżowane dłonie lub stać tyłem do środka koła, ale ważne jest, żebyście rozplątali jak najwięcej „supłów”.

Gdy już uznacie, że więcej „supłów” nie uda się Wam rozwiązać, usiądźcie i w ciszy zastanówcie się:

- Jak czułem/czułam się podczas rozplątywania „supła”?
- Jaką rolę pełniłem/pełniłam podczas ćwiczenia? Czy wolałbym/wolałabym pełnić inną rolę?
- Czy ważne było dla mnie, aby wykonać zadanie do końca, czy bardziej zależało mi na samej zabawie?
- Czy lubię współpracować z innymi? Czy lubię być w grupie? A może lepiej czuję się, pracując samodzielnie?

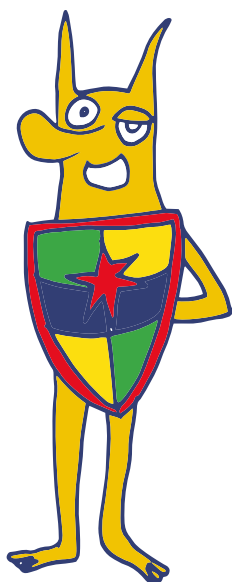
Jeśli chcecie, możecie podzielić się swoimi przemyśleniami na forum.

WSKAZÓWKA:*

Nie zawsze udaje się do końca rozwiązać „supel”. Wówczas warto porozmawiać o tym z uczniami i uczennicami.

W poprzednim ćwiczeniu wspólnie rozwiązywa-
liście „supel”. To metafora zadania, jednego
z wielu, jakie pojawią się podczas realizacji pro-
jektu. Tych zadań będzie znacznie więcej, dlate-
go ważne jest, żebyście poznali się nawzajem
i wiedzieli, czym chcecie się zajmować w projek-
cie. W podjęciu tej decyzji pomoże Wam kolejne
ćwiczenie: *Tarcze*.

ĆWICZENIE: *Tarcze*

Na kartce A4 każdy indywidualnie rysuje tarczę szkolną i dzieli ją na 6 części. Następnie w każdej z części narysujcie lub napiszcie dokończenie poniższych stwierdzeń:

- *Najbardziej lubię w sobie...*
- *Moją najsilniejszą stroną jest...*
- *Cztery słowa, które chciałbym/chciałabym usłyszeć od innych, to...*
- *W wolnym czasie lubię...*
- *W pracy w grupie najbardziej lubię...*
- *Mój ulubiony sport to...*

WSKAZÓWKA:

Przed rozpoczęciem ćwiczenia poinformuj uczniów i uczennice, że tarcze posłużą w dalszej części ćwiczenia do pracy w trójkach, a następnie zostaną powieszona na ścianie. To bardzo ważne, żeby młodzież wiedziała, że będą one prezentowane na forum.

Po narysowaniu tarcz usiądźcie w trójkach i opowiedzcie sobie o stworzonych pracach. Na koniec wszystkie zawieście na ścianie w klasie – mogą tam pozostać przez cały czas trwania Waszego projektu. Zapamiętajcie to ćwiczenie, swoje odpowiedzi oraz odpowiedzi kolegów i koleżanek. Pomogą Wam one podczas dzielenia się zadaniami w projekcie.

* Wszystkie wskazówki w publikacji są skierowane do opiekunów i opiekunek grup projektowych.

KROK 2. DLA INNYCH? CZYLI JAK?

Zdecydowaliście się na zorganizowanie wydarzenia charytatywnego. Ale co to dokładnie jest? Warto, żebyście przed dalszą pracą wspólnie ustalili, jak rozumiecie pojęcie: „wydarzenie charytatywne”. Pomoże Wam w tym ćwiczenie *Słowa klucze*.

ĆWICZENIE: *Słowa klucze*

WSKAZÓWKA:

Przygotuj dla każdej grupy jeden zestaw pociętych karteczek z hasłami.

pomoc	bezinteresowność	dobroczynność
dla innych	dla siebie	wzajemność
pomnażanie dobra	potencjał	trudna sytuacja
bohater/bohaterka	szansa	potrzebujący/potrzebująca
*	*	*

* To jest miejsce na Wasze dodatkowe określenia.

Podzielcie się na czteroosobowe grupy. Każda grupa bierze jeden pakiet pociętych karteczek. Z otrzymanych haseł wybierzcie wspólnie te określenia, które według Was charakteryzują wydarzenie lub działanie charytatywne. Możecie również dodać własne określenia; zapiszcie je wówczas na pustych karteczkach. Następnie na kartce A4 stwórzcie definicję wydarzenia charytatywnego, wykorzystując otrzymane hasła. Postarajcie się zapisać ją w dwóch, maksymalnie trzech zdaniach. Następnie każda grupa prezentuje swoją definicję. Sprawdźcie, czy są takie określenia, które pojawiły się w każdej z grup. Nie martwcie się, jeśli dokonaliście różnych wyborów. W działaniu charytatywnym ważne są wszystkie wymienione elementy. Kartki z definicjami możecie zawiesić w sali; podczas projektu będą Wam przypominać o tym, co najważniejsze w Waszym działaniu – wartościach, którymi się kierujecie.

KROK 3. JAK DZIAŁAĆ Z SENSEM?

Wiecie już, czym jest dla Was działanie charytatywne. Ale jak połączyć je ze sportem i w dodatku zaangażować w nie mieszkańców i mieszkanki Waszej miejscowości? Zanim zaczniecie opracowywać koncepcję takiego wydarzenia, przyjrzyjcie się lokalnej społeczności i samej przestrzeni, w której będziecie działać. Pomoże Wam w tym poniższe ćwiczenie: *Rozmowne piłeczki*.

ĆWICZENIE: *Rozmowne piłeczki*

Wylosujcie po jednej karteczce, a następnie odszukajcie w grupie osoby z takimi samymi obrazkami. W ten sposób podzieliliście się na cztery grupy. Każda z grup ma za zadanie porozmawiać na jeden z poniższych tematów:

- Jakie imprezy sportowe odbywają się w naszej miejscowości lub w okolicy? Czy któreś z nich są imprezami charytatywnymi?
- Gdzie w naszej miejscowości można uprawiać sport? (Np.: orlik, basen szkolny, park miejski z licznymi alejkami).
- Kogo lub co z naszej miejscowości moglibyśmy wesprzeć dzięki organizacji naszego działania charytatywnego? (Np.: osoby z niepełnosprawnością, wychowanków i wychowanki domu dziecka, zwierzęta ze schroniska. Mogą to być również konkretne osoby, np.: rodzina Waszej koleżanki, której dom został zalany w trakcie burzy, czy chory kolega z Waszej miejscowości).
- Jakie miejsca w naszej miejscowości są ważne dla jej mieszkańców i mieszkank? Gdzie ludzie się chętnie spotykają?
- Jakie mamy skojarzenia z naszą miejscowością? Z czego słynie? Czy łączą się z nią np. jakieś hasła?

Na karteczkach samoprzylepnych wypiszcie wszystkie odpowiedzi, jakie przychodzą Wam do głowy. Jeśli na jakieś pytanie nie jesteście w stanie udzielić odpowiedzi, zastanówcie się, kto Wam może pomóc. W jakim miejscu (np. instytucji) lub u jakiej osoby (np. nauczyciela czy nauczycielki konkretnego przedmiotu) możecie zdobyć potrzebne informacje? Następnie przedstawiciel lub przedstawicielka każdej z grup prezentuje na forum Wasze odpowiedzi. Pod koniec wszyscy mogą je uzupełniać, dodając pomysły, które się nie pojawiły.

Powieście kartki z odpowiedziami w widocznym miejscu – w ten sposób stworzyliście bazę imprez sportowych odbywających się w Waszej miejscowości lub okolicy, a także grup i osób, którym może przydać się Wasze wsparcie. Poznaliście także miejsca, w których chętnie gromadzą się mieszkańcy i mieszkanki Waszej okolicy – może w którymś z nich warto zorganizować planowane wydarzenie? Jeśli zaś Wasza miejscowość kojarzy się Wam z czymś szczególnym, może to posłużyć jako temat przewodni projektu, który będziecie realizować.

KROK 4. MAMY POMYSŁ!

Wicie już, jakie imprezy sportowe odbywają się w Waszej miejscowości, stworzyliście również listę miejsc, w których można realizować przeróżne działania. Pora teraz znaleźć pomysł na własne wydarzenie. Proponujemy Wam ćwiczenie *Kierunek – zmiana!*

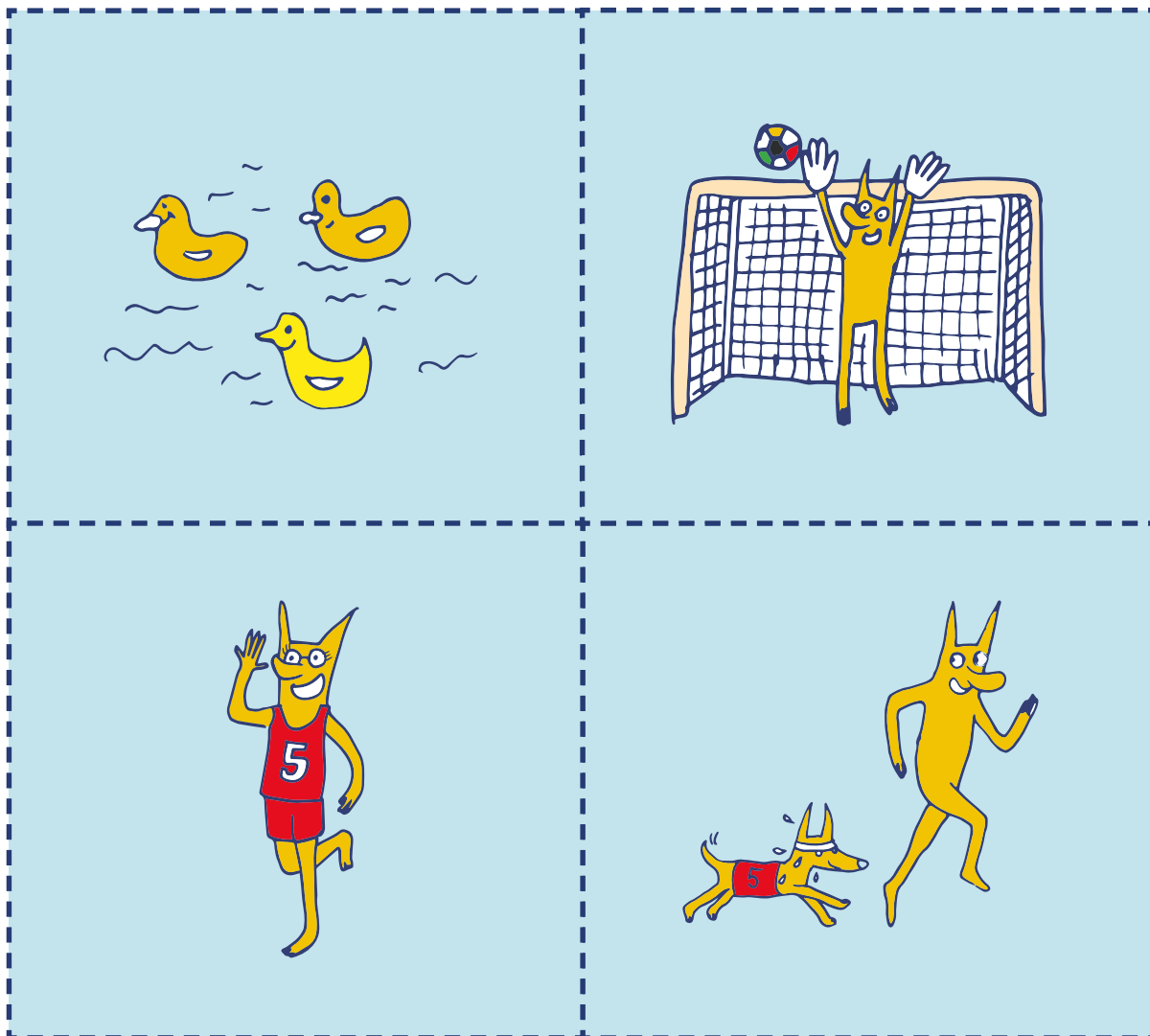

ĆWICZENIE: *Kierunek - zmiana!*

WSKAZÓWKA:

Wytnij zdjęcia oraz załączniki z opisem do każdego z nich. Możesz przygotować również własne przykłady, zaczerpnięte z lokalnego podwórka.

„Wyścig kaczek”

To cykliczna, sportowa akcja charytatywna, której celem jest zbiórka pieniędzy dla dzieci z domów o trudnej sytuacji materialnej. Środki zebrane w ramach „Wyścigu kaczek” pomagają sfinansować m.in.: wyjazdy wakacyjne, zajęcia w świetlicach środowiskowych, posiłki czy dostęp do zajęć dodatkowych.

Na czym polega „Wyścig kaczek”? Każda osoba, zarówno dzieci, jak i dorośli, może zakupić kaczkę (za minimum 10 zł) i wystawić ją w wyścigu. Każda kaczka dostaje swój numer. W dniu imprezy kaczki wypuszczane są na jedną z lubelskich rzek, na której mają przepłynąć określony odcinek. Osoba, której kaczka jako pierwsza dotrze na metę, otrzymuje nagrodę. Akcja cieszy się dużym zainteresowaniem i przyciąga wiele osób nad lubelską rzekę. Wszyscy kibicują kaczkom, a zebrane podczas sprzedaży kaczek pieniądze przekazywane są na rzecz dzieci.

Tak o akcji opowiada jej organizatorka:

Jestem bardzo zadowolona z dzisiejszego wyścigu. Idea łączenia dobrej zabawy z pomocą innym to dobry pomysł. Nasze stowarzyszenie przeznaczy uzyskane środki na działalność świetlicy środowiskowej i wsparcie rodzin zagrożonych wykluczeniem.

A to słowa jednego z uczestników:

To wspaniała inicjatywa. Bardzo dobrze, że można komuś pomóc, a przy okazji dobrze się bawić.

Więcej o wyścigu kaczek możecie przeczytać tutaj: <http://wyscigkaczek.pl> oraz www.facebook.com/wyscigkaczek.

„Mecz dla Kajtka”

To sportowa akcja charytatywna, podczas której zbierano fundusze na zakup protezy nóg dla 8-letniego Kajetana.

Na czym polegał „Mecz dla Kajtka”? W meczu wzięli udział zarówno rówieśnicy Kajtka, jak i dorośli. Ważnym momentem było pojawienie się Kajtka na boisku – nie chciał tylko oglądać meczu z trybun, lecz stanął na bramce, popisując się kilkoma udanymi interwencjami!

Podczas meczu prowadzono zbiórkę pieniędzy oraz licytację przedmiotów specjalnie przekazanych na ten cel. Wśród ofiarodawców i ofiarodawczyń znaleźli się m.in.: drużyna Wisły Kraków, siostry Radwańskie, kardynał Stanisław Dziwisz oraz Leszek Możdżer.

Tak o swoich pasjach opowiada Kajtek, dla którego zorganizowana była akcja:

Kiedyś, jak będę chodził i biegał, to chciałbym zagrać z Leo Messim lub Cristino Ronaldo. Kibicuję też Wiśle Kraków. Czekam na tatę, który pracuje za granicą, żeby znów pójść na stadion i obejrzeć mecz na żywo.

Więcej o meczu możecie przeczytać tutaj: <http://osrabierzow.pl/aukcja-charytatywna-dla-kajtka-w-osr-zabierzow/>.

„Bieg dla Józia”

To sportowa akcja charytatywna, której celem jest zbiórka pieniędzy na przeszczep wątroby dla 7-letniego Józia.

Na czym polegał „Bieg dla Józia”? W dniach od 1 do 17 kwietnia 2015 r. młody biegacz z Bieszczad, Andrzej Derwich, przebiegł prawie 860 km trasą ciągnącą się przez całą Polskę, z południowego krańca – góry Opołonek, aż na północ – do Jastrzębiej Góry. Podczas biegu zbierano środki na przeszczep wątroby ratujący chłopcu życie. Dzięki tej medialnej akcji bardzo wiele osób wpłaciło pieniądze na konto dla Józia.

Tak o swoim udziale w akcji opowiada jeden z darczyńców:

To niesamowite pomóc w takim przedsięwzięciu. Bardzo się cieszę, że mogłem chociaż w niewielkim stopniu wesprzeć tę akcję!

Więcej o biegu możecie przeczytać tutaj: <http://www.wesprzyjjozia.pl>.

„Bieg na 6 łap”

To cykliczna, sportowa akcja charytatywna, która ma zwrócić uwagę na problem bezdomnych psów.

Na czym polega „Bieg na 6 łap”? Jest to akcja, w ramach której miłośnicy aktywności fizycznej biegają, spacerują, a nawet pływają w towarzystwie psiaków ze schroniska. Schroniska biorące udział w akcji wybierają kilkanaście psów, które pod opieką osób zgłaszających się do biegu pokonują określoną trasę. Po raz pierwszy bieg wystartował w 2013 roku w Olsztynie, obecnie odbywa się w kilku miastach. Celem biegu jest zwrócenie uwagi na bezdomne zwierzęta i zachęcenie ludzi do ich adoptowania, a nie kupowania.

Tak o swoim udziale w akcji opowiada Monika, która wystartowała razem z psem Bartusiem:

W sobotę wróciłam z trasy zakochana po uszy w biegowym partnerze – Bartku. To maleńkie, włochate stworzenie zarażało mnie całą drogę swoim entuzjazmem, bawiło urokliwym sposobem komunikowania się z innymi psiakami oraz pomysłowością w przyjmowaniu figur podczas kąpieli wodnej. Po owocnym treningu, zgodnie z przyjętym scenariuszem obraliśmy azymut na schronisko. Za ledwie przekroczyliśmy bramy azylu, a już podbiegł do nas pan. Okazało się, że od jakiegoś czasu obserwował poczynania psiaka i postanowił go zaadoptować!

Więcej o biegu możecie przeczytać tutaj: <https://www.facebook.com/biegnaszesciap>, <http://www.festiwalbiegowy.pl/biegajacy-swiat/akcja-bieg-na-6-lap-milosc-od-pierwszej-przebiezki>.

Podzielcie się na 4 grupy. Każda z grup wybiera jeden obrazek. Każdy z nich dotyczy pewnej zrealizowanej sportowej akcji charytatywnej. Zapoznacie się z opisem, który otrzymacie wraz z obrazkiem. Następnie na flipie (arkuszu papieru flipchartowego) stwórzcie pocztówkę lub plakat dotyczący otrzymanego działania, na których zawrzecie odpowiedzi na następujące pytania:

- Jak nazywa się akcja?
- Jaką aktywność sportową wykorzystuje?
- Komu pomagają osoby zaangażowane w akcję?
- Na czym polega akcja? Czy jest to zbiórka pieniędzy, darów, a może jeszcze coś innego?

W każdej z grup wybierzcie przedstawicielkę lub przedstawiciela, który zaprezentuje na forum wyniki Waszej pracy. Opowiedzcie o poznanych akcjach, słuchajcie się nawzajem z uwagą. Potraktujcie to ćwiczenie jako rozgrzewkę i inspirację do szukania pomysłu na własne działanie. Jeśli coś Was zainteresuje w danym działaniu, zapytajcie o to grupę, która je prezentowała. Jeśli potrzebujecie więcej informacji, możecie poszukać ich pod podanym w każdym opisie linkiem internetowym.

WSKAZÓWKA:

Możecie zrezygnować z tworzenia pocztówek lub plakatów przez grupy. Uczniowie i uczennice mogą wynotować na kartce odpowiedzi na pytania i podzielić się nimi na forum.

Wróćcie teraz do ćwiczenia z poprzedniego kroku (Krok 3). Odszukajcie kartki z odpowiedziami na pytanie: *Kogo lub co z naszej miejscowości moglibyśmy wesprzeć dzięki organizacji naszego działania charytatywnego?* Powieście je na tablicy. Zastanówcie się, czy chcielibyście coś jeszcze dodać do tych odpowiedzi? Może zaprezentowane przykłady akcji przywiodły Wam na myśl inne grupy lub konkretne osoby, o których wcześniej nie pomyśleliście?

Jeśli uznacie, że lista jest zamknięta, usiądźcie w parach i porozmawiajcie przez chwilę na temat pomysłów dotyczących zorganizowania akcji na rzecz tych grup lub osób: jakie działania jesteście w stanie podjąć? Możecie omówić

wszystkie lub wybrać jedno z nich. Gdy już każda z par będzie miała przynajmniej jeden pomysł, usiądźcie i podzielcie się nimi na forum. Zapiszcie je hasłowo na tablicy.

Jak może wyglądać taka lista działań?

NA RZECZ KOGO?

bezdome zwierzęta
dom dziecka
osoby z niepełnosprawnością (np. poruszające się na wózkach)
mały Józio czekający na przeszczep wątroby
rodzina koleżanki, która znalazła się w trudnej sytuacji po zalaniu mieszkania

JAK DZIAŁAMY?

bieg połączony ze zbiórką rzeczy
mecz piłki nożnej połączony ze zbiórką rzeczy
mecz koszykówki osób na wózkach połączony z akcją informacyjną i zbiórką pieniędzy na wózek dla konkretnej osoby
rajd rowerowy ze zbiórką pieniędzy
miting lekkoatletyczny połączony z loterią fantową
zawody pływackie

Następnie sprawdźcie, czy jakieś propozycje się powtarzają. Może ktoś ma świetny pomysł na działanie, ale ciężko mu było znaleźć grupę, dla której chciałby je zorganizować? Nie bójcie się łączyć Waszych pomysłów! Przedyskutujcie kilka najbardziej interesujących Was pozycji, a następnie odpowiedzcie na pytania:

- Która z wymienionych grup lub osób wymaga najpilniejszej pomocy?
- Czy jesteśmy w stanie zorganizować pomoc dla danej grupy lub osoby?
- W jaki sposób nasze działanie wesprze daną grupę lub osobę? Czy jest to zbiórka pieniędzy, darów, a może jeszcze coś innego?
- Dlaczego chcemy zorganizować to działanie? Dlaczego jest dla nas ważne?
- Czy mamy miejsce do organizacji danego wydarzenia?
- Czy nasza grupa jest wystarczająco liczna, żeby zorganizować działanie?
- Czy wystarczy nam czasu na realizację działania?
- Czy mieszkańcy i mieszkanki naszej miejscowości wezmą udział w tym wydarzeniu? Czy mieli okazję brać udział w podobnej akcji? Czy chętnie się wtedy w nią zaangażowali?
- Czy w nasze działanie możemy włączyć grupę, na rzecz której działamy?
- Czy znamy ludzi i instytucje (np. lokalny klub sportowy), które mogłyby nas wesprzeć w organizacji działania?

Powyższe pytania pozwolą Wam rozważyć własne możliwości, a także wyłonić grupę, na rzecz której zorganizujecie akcję. Pamiętajcie, aby mierzyć siły na zamiary i wybrać takie działanie, które będzie możliwe do realizacji przez całą Waszą grupę. Wnikliwe odpowiedzi na postawione pytania na pewno Wam w tym pomogą. Wspólnie wybierzcie jeden z omówionych pomysłów.

Pamiętajcie, że Wasza akcja charytatywna może opierać się na jednym z poniżej opisanych działań. Możecie je też ze sobą łączyć.

Przykładowe działania:

- **Zbiórka pieniędzy.** To tak zwane „zbieranie do puszki”. Zebrane pieniądze przekazujecie grupie lub osobie, dla której kwestowaliście lub przeznaczacie na zakup rzeczy. Zbiórkę możecie przeprowadzić w szkole, wystarczy, że uzyskacie na to zgodę dyrektora. Jeśli chcecie przeprowadzić zbiórkę poza szkołą, musicie uzyskać na nią pozwolenia. Najlepiej jest zwrócić się wtedy o pomoc do zaprzyjaźnionej organizacji pozarządowej. Więcej informacji na temat pozwoleń znajdziecie w Kroku 7: Formalności.

- **Zbiórka rzeczy.** Zebrane rzeczy możecie przekazać grupie lub osobie, dla której organizujecie akcję, lub je zlicytować. Podobnie jak w przypadku zbiórki pieniędzy możecie przeprowadzić ją w szkole za zgodą dyrektora. Organizacja zbiórki poza murami szkoły oznacza potrzebę uzyskania dodatkowych pozwoleń.

- **Licytacja przedmiotów.** Możecie także zorganizować licytację przedmiotów. Aby zebrać potrzebne fundusze, licytować można rzeczy zarówno zebrane wcześniej, jak i specjalnie na tę okazję stworzone (np. na lekcji plastyki możecie zrobić ozdoby metodą decoupage'u lub wykonać okazyjne kartki pocztowe). Podobnie jak w powyższych przypadkach, organizacja licytacji poza szkołą wymaga dodatkowych pozwoleń.

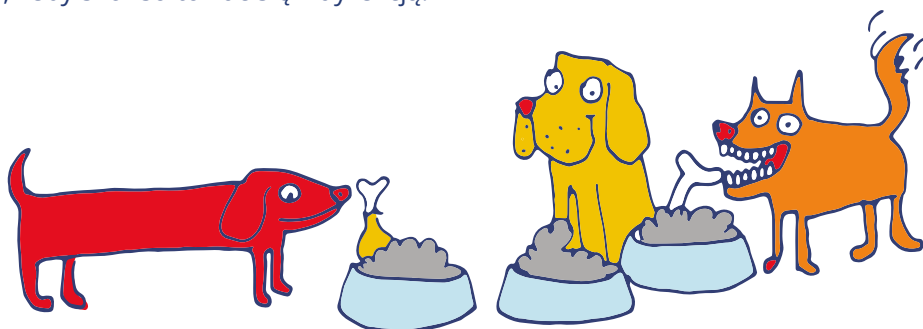
- **Akcja crowdfundingowa.** To społecznościowa forma finansowania danej akcji. Osoba, która chce wesprzeć działanie, wpłaca indywidualnie niewielką kwotę (od 1 zł), a im więcej osób, tym większa jest łączna suma zebranych wpłat. Taką zbiórkę najłatwiej przeprowadzić jest za pomocą Internetu, wykorzystując jedną z wielu dedykowanych temu platform jak: polakpotrafi.pl, wspieramto.pl, czy zrzutka.pl¹. W ten sposób możecie zbierać pieniądze np. na remont schroniska, zakup wózka inwalidzkiego itp.

¹ Więcej platform crowdfundingowych można znaleźć tutaj: <http://www.legalnakultura.pl/pl/legalne-zrodla/crowdfunding>.

KROK 5. DLA INNYCH I Z INNYMI!

Zanim zaczniecie wcielać swój pomysł w życie, musicie przeprowadzić bardzo ważną, wymagającą dużej wrażliwości i taktu, rozmowę. Z kim? Z grupą lub osobą, na rzecz której chcecie działać!

Chcecie zbierać karmę dla psów ze schroniska? Udajcie się na rozmowę z jego przedstawicielami i przedstawicielkami. Planujecie kwestować na rzecz ciężko chorego kolegi? Porozmawiajcie z jego rodzicami. Macie pomysł, żeby zbierać zabawki dla dzieci z domu dziecka? Najpierw udajcie się do niego, żeby skonsultować się z dyrektcją.

Dlaczego to takie ważne?

Po pierwsze, działając wspólnie, możecie więcej! Być może schronisko dla zwierząt będzie chciało się włączyć do wspólnej akcji, a dom dziecka pomoże w załatwianiu formalności?

Po drugie, może się okazać, że potrzebny jest inny rodzaj pomocy, niż założyliście, np. zamiast karmy dla zwierząt bardziej potrzebne są koce i ręczniki, a zabawek dzieci w domu dziecka mają już za dużo i pilniejsze są przybory szkolne.

Po trzecie, czasami zdarza się, że jakaś grupa lub osoba może nie chcieć, żeby mówić o niej głośno i organizować akcję charytatywną na jej rzecz. Nie zniechęcajcie się wtedy, spróbujcie porozmawiać i ją przekonać, a jeśli się nie uda, uszanujcie to i zastanówcie się, komu jeszcze możecie pomóc. Upewnijcie się, że wybrane osoby zgadzają się na upublicznienie swoich danych i wizerunku w kontekście planowanego przedsięwzięcia.

Jak się przygotować do tego spotkania?

Jedną z metod jest symulacja, która pozwoli Wam przetestować przebieg takiego spotkania oraz wyciągnąć wnioski, aby lepiej przygotować się do realnej rozmowy. Poniżej znajdziecie ćwiczenie, które pomoże Wam przeprowadzić tę symulację.

ĆWICZENIE: Bieg dla Pauliny

WSKAZÓWKA:

Twoją rolą podczas trwania symulacji jest dbanie o jej bezpieczny przebieg. Reaguj na to, co się dzieje w grupie (m.in. dbaj o to, żeby każdy brał aktywnie udział w symulacji, rozwiązuj ewentualne konflikty, odpowiadaj na pytania itp.).

Aby przeprowadzić symulację, podzielcie się na 3 grupy:

- grupę młodzieży planującą charytatywny bieg (max 5 osób);
- grupę, na rzecz której planowany jest bieg (2 osoby);
- grupę obserwatorów i obserwatorek (pozostałe osoby).

Zadaniem dwóch pierwszych grup jest przygotowanie się do odegrania scenki – rozmowy. Zadaniem trzeciej grupy, obserwatorów i obserwatorek, jest uważne śledzenie przebiegu rozmowy. Pomogą Wam w tym poniższe materiały.

GRUPA MŁODZIEŻY

Jesteście grupą uczniów i uczennic, która planuje zorganizować charytatywny bieg po Waszej miejscowości.

Rodzina Waszej koleżanki ze szkoły, Pauliny, ucierpiała w trakcie wakacyjnych burz. Jej dom został zalany, straciła dużą część dobytku. Aby jej pomóc, postanowiliście zorganizować zbiórkę pieniędzy oraz niezbędnych rzeczy (materiałów szkolnych, ubrań, środków czystości). Planujecie uzyskać wsparcie zaprzyjaźnionej fundacji, która pomoże Wam w uzyskaniu pozwoleń na publiczną zbiórkę. Kilkoro z Was lubi biegać, tata jednego z Was bierze udział w maratonach i obiecał pomoc. Jednak zanim zaczniecie organizację wydarzenia, postanowiliście porozmawiać z rodzicami Waszej koleżanki, opowiedzieć im o pomysły i zaproponować włączenie się do akcji.

Przez 5 minut przygotujcie się do spotkania, pamiętając o takich kwestiach jak:

- przedstawienie się;
- wyjaśnienie Waszych intencji (dlaczego chcecie pomóc);
- omówienie pomysłu na bieg;
- zaproszenie rodziców Pauliny do biegu.

RODZICE PAULINY

Jesteście rodzicami 12-letniej Pauliny i 3-letniej Basi. W wakacje spotkało Was nieszczęście – w wyniku ulewnych burz okoliczna rzeka wylała i podtopiła Wasz dom. Straciliście dużo sprzętu, ubrań. Ubezpieczenie pokryło tylko część zniszczeń, udało się wyremontować dom. Niestety pieniędzy zabrakło na rzeczy codziennego użytku, sprzęt AGD, nie mówiąc o zabawkach i ubraniach dla dzieci. Wyprawka szkolna dla Pauliny w tym roku była dla Was wielkim wyzwaniem.

Otrzymujecie propozycję od kolegów i koleżanek Pauliny dotyczącą organizacji charytatywnego biegu. Nie jesteście przekonani do tego pomysłu. Macie do nich wiele pytań.

Przez 5 minut przygotujcie się do spotkania, tworząc listę pytań, które możecie zadać, np.:

- W jaki sposób bieg pomoże nam w dalszym remoncie domu i zakupie potrzebnych rzeczy?
- Czy ludzie z naszej miejscowości będą chcieli nam pomagać, skoro sami są biedni?
- Czy Paulina nie będzie wytykana w szkole palcami?
- Kto będzie chciał uczestniczyć w takim biegu? (Ludzie wolą przecież leżeć na kanapie).

OBSERWATORZY I OBSERWATORKI

Jesteście grupą obserwatorów i obserwatorek. Podczas rozmowy rodziców Pauliny z grupą młodzieży bacznie będziecie śledzić jej przebieg. Pamiętajcie, aby podczas rozmowy nie zabierać głosu, nie komentować i nie podpowiadać. Wasza rola polega na obserwacji! O swoich spostrzeżeniach opowiecie po skończonej rozmowie.

W trakcie ćwiczenia róbcie notatki, zwracając szczególną uwagę na następujące kwestie:

- Które elementy rozmowy warto według Was wykorzystać podczas realnego spotkania?
- Jakich wątków być może należy unikać podczas realnej rozmowy?
- Jakie słowa pomagały w prowadzeniu rozmowy?
- Czy było coś, co sprawiło, że rodzice Pauliny nabrali przekonania do proponowanego im działania?

Zapoznajcie się z materiałami i przedyskutujcie w grupie Wasze zadanie. Macie na to około 5 minut. Następnie usiądźcie w dwóch kręgach, w wewnętrznym – rodzice Pauliny oraz grupa młodzieży, w zewnętrznym – grupa obserwatorów i obserwatorek. Zadaniem kręgu wewnętrznego jest przeprowadzenie rozmowy według otrzymanych załączników przez około 15–20 minut. Po zakończeniu rozmowy wspólnie omówicie jej przebieg. Pomoże Wam w tym opiekun lub opiekunka Waszej grupy.

WSKAZÓWKA:

Pamiętaj, żeby po odegraniu scenki poświęcić czas na jej podsumowanie. To najważniejsza część symulacji. Pomaga przyjrzeć się zdobytym doświadczeniom i wyciągnąć z nich wnioski, które mogą okazać się przydatne w realnej sytuacji.

Przykładowe pytania do omówienia:

- Jak się czuliście? Czy było to ciekawe doświadczenie czy nudne? Łatwe czy trudne?
- Jakie jest Wasze samopoczucie po symulacji?
- W jaki sposób przygotowaliście się do rozmowy?
- Czy mieliście przygotowaną jakąś taktykę rozmowy?
- Czy coś Was zaskoczyło podczas rozmowy?
- Co byście zrobili inaczej, gdybyście mogli rozegrać tę scenkę jeszcze raz?
- Czego się nauczyliście podczas symulacji?

Po omówieniu symulacji zastanówcie się, jakie wnioski z niej możecie wykorzystać przy rozmowie, którą odbędziecie w rzeczywistości? Co ważnego się wydarzyło, o czym warto

pamiętać, planując i prowadząc rozmowę? Które z pomysłów i argumentów możecie wykorzystać? Jakie obawy mogą mieć Wasi rozmówcy i rozmówczynie? Jakie pytania mogą Wam zadać?

KROK 6. PODZIAŁ ZADAŃ - KTO CO ROBI? HARMONOGRAM

WSKAZÓWKA:

Jeśli udało się Wam włączyć w organizację wydarzenia także grupę, na rzecz której działacie, zaproszcie ją do wspólnej pracy nad podziałem zadań i harmonogramem!

Jak już na pewno wiecie, na realizację projektu składają się różne zadania, które wykonuje grupa projektowa. Aby projekt przebiegał sprawnie, ważne jest, aby zastanowić się, z jakich mniejszych zadań składa się nasze działanie. Następnie należy wybrać osoby, które będą odpowiedzialne za poszczególne zadania. Nadszedł więc czas na podział obowiązków w Waszej grupie!

Pamiętajcie, żeby podzielić zadania w taki sposób, aby każdy miał zajęcie. Istotne jest, aby przy rozdzielaniu obowiązków wziąć pod uwagę indywidualne

predyspozycje i umiejętności członków i członkiń zespołu. W tym celu przypomnijcie sobie ćwiczenia z pierwszego kroku: *Supel* i *Tarcze*. Możecie także przeprowadzić jeszcze jedno ćwiczenie: *Socjogram*.

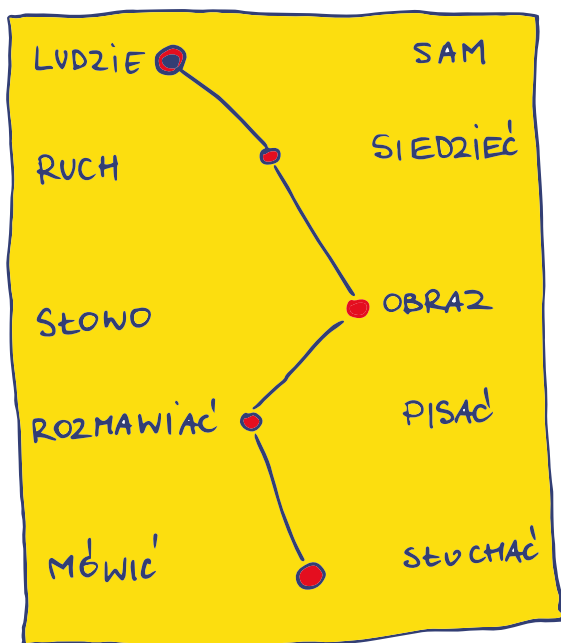

ĆWICZENIE: Socjogram

Każdy bierze kartkę A4 i rysuje na niej dwie duże kropki u góry przy obu krawędziach kartki, skrajnie po prawej i po lewej stronie. Niżej kolejne pary kropek tak, aby łącznie powstało pięć poziomów (każdy poziom składa się z dwóch kropek umiejscowionych na tej samej wysokości).

Nad przeciwległymi kropkami znajdującymi się na tej samej linii napiszcie:

- lubię z ludźmi – lubię sam/sama;
- słowo – obraz;
- w ruchu – na siedząco;
- rozmawiać z ludźmi – pisać do ludzi;
- mówić do innych – słuchać innych.

Następnie każdy zaznacza swoje preferencje przy każdej kategorii. Nie trzeba, choć oczywiście można, opowiadać się zdecydowanie po jednej lub po drugiej stronie. Można postawić znak w dowolnym miejscu, traktując przestrzeń między kropkami jako skalę. Gdy określicie swoje miejsce w odniesieniu do każdej kategorii, połączcie te punkty pionową linią. Następnie zawieście kartki na tablicy. Dzięki temu ćwiczeniu dowiecie się m.in.: ile osób z zespołu chętnie będzie rozmawiało z ludźmi – pytało o ich potrzeby, angażowało ich do działania, a ile będzie wolało np. samodzielnie tworzyć teksty do materiałów promujących Waszą imprezę.

Dobrym pomysłem na skuteczne zaplanowanie realizacji projektu jest stworzenie tabeli. Wypiszcie w niej²:

1. Wszystkie działania (nawet te najmniejsze), które musicie wykonać, aby zrealizować projekt.

Wypisywanie działań składających się na Wasz projekt możecie podzielić na dwa etapy. W pierwszej kolejności wypiszcie główne działania do zrealizowania (np. zebranie wymaganych pozwoleń, promocja działania, przeprowadzenie zbiórki). W drugiej kolejności każde z działań rozbijcie na poszczególne czynności. Przykładowo promocję wydarzenia możecie podzielić na małe zadania: przygotowanie plakatów, rozklejenie plakatów, wysłanie informacji do radia, zamieszczenie informacji w Internecie, założenie strony internetowej, zbieranie wycinków prasowych.

2. Imiona osób, które wykonają poszczególne zadania.

Gdy już spiszeście wszystkie działania, jakie będziecie realizować w ramach projektu, powinniście podzielić się ich realizacją. **Każde zadanie powinno mieć swojego „opiekuna” lub „opiekunkę”** – osobę odpowiedzialną za jego przebieg. To jest moment, w którym warto wykorzystać wiedzę, którą zdobyliście w pierwszym kroku – niech każdy z Was podejmie się zadania zgodnego z tym, co lubi i potrafi robić lub czego chce się nauczyć.

3. Terminy wykonania poszczególnych działań i stan ich realizacji.

Planując działania, zakładajcie, że zajmie wam 20% więcej czasu, niż mogłoby się wydawać – rzeczywistość potrafi płatać figle!

Jak może wyglądać taka tabela?

Sprawdźcie w rozdziale drugim „Kronika sportowa” na stronie: 41.

Ważne jest także, aby nad realizacją całego projektu czuwała jedna osoba. Wybierzcie spośród siebie kogoś, kto podejmie się roli **koordynatora** lub **koordynatorki**, i będzie m.in. sprawdzać, czy poszczególne zadania są realizowane zgodnie z harmonogramem.

² Źródło: http://www.ceo.org.pl/sites/default/files/news-files/zaplanowanie_projektu.pdf.

Poniżej znajdziecie przykładową listę zadań, z której możecie skorzystać, uzupełniając tabelę dotyczącą Waszego projektu. Pamiętajcie, że do jednego zadania może być przypisanych kilka osób.

PRZYKŁADOWE ZADANIA PRZY REALIZACJI PROJEKTU:

pilnowanie terminów, czuwanie nad całością, czyli tzw. koordynacja projektu
fotodokumentacja przebiegu całości projektu
opisanie przebiegu całości projektu lub wykonanie wideodokumentacji
rozmowa z osobami, na rzecz których działacie
opracowanie planu promocji projektu
wykonanie plakatów: opracowanie treści, zaprojektowanie, wydrukowanie
kontakty z radiem, prasą, przygotowanie i wysyłanie informacji do mediów
stworzenie pisma do sojuszników, organizacja spotkań z nimi
pozyskanie sędziów do rozgrywek, ustalenie z nimi zasad współpracy, w tym regulaminu
zdobycie odpowiednich pozwoleń
przygotowanie dyplomów i podziękowań
organizacja publicznej akcji, sprawdzenie sali lub miejsca, w której będzie się odbywało wydarzenie, zorganizowanie potrzebnego sprzętu i materiałów, opracowanie trasy (np. biegu)
przewodzenie wydarzenia: przywitanie zgromadzonych osób, przeprowadzenie licytacji, ogłoszenie wyników, wręczenie medali i dyplomów
przeprowadzenie ewaluacji całego projektu

Stworzoną tabelę powieście w sali, w której się spotykacie, aby na bieżąco sprawdzać postępy w realizacji poszczególnych zadań.

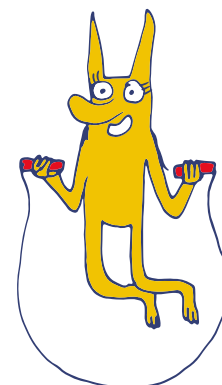
KROK 7. KTO NAM POMOŻE?³

Działanie w pojedynkę jest trudne, dlatego tak ważna jest współpraca z innymi i zaproszenie do naszego projektu osób, które mogłyby nas wesprzeć. W tym kroku zastanowimy się, w jaki sposób szukać sojuszników i sojuszniczek do naszego wydarzenia, o co ich prosić i jak to robić, aby zgodzili się zaangażować.

ĆWICZENIE: Szukamy sojusznika

W poprzednim kroku stworzyliście listę zadań do wykonania. Zapiszcie je teraz na kartkach A4 – każde działanie na osobnej kartce. Podzielcie się na dwu-, trzyosobowe grupy. Każda z grup losuje kilka kartek z zadaniami, a następnie do każdego zadania odpowiada na dwa pytania. Odpowiedzi zapiszcie na kartkach⁴:

³ Kroki 7 i 8 zostały przygotowane na podstawie: <http://witrynowiejska.org.pl/data/publikacja%20LZS.pdf>.

⁴ Na podstawie: Z. Głąb „Partnerstwo w praktyce” w: *Kolejny krok na szlaku współpracy*, CEO 2014.

- Jakie materiały będą nam potrzebne do realizacji tego zadania? (Konkretne przedmioty i ich ilość, np. 3 stoliki, 10 piłek do kosza).
- Jakiego rodzaju wsparcia potrzebujemy? (Finansowego, rzeczowego, osobowego).

Narysujcie teraz wspólną dla wszystkich grup tabelę podzieloną na cztery kolumny zatytułowane: „Działanie”, „Materiały”, „Wsparcie”, „Kto?”. Przyczepcie (np. taśmą) w tabeli listę zadań i swoje odpowiedzi. Najprawdopodobniej okaże się, że do części zadań nie potrzebujecie wsparcia z zewnątrz (np. do przeprowadzenia rozmowy z sojusznikami, stworzenia reportażu z projektu itp.). Możecie je pominąć na swojej liście.

Jak widzicie ostatnia kolumna w Waszej tabeli, „Kto?”, została pusta. Wiecie już czego potrzebujecie, ale w jaki sposób znaleźć osoby, które mogą Was wesprzeć?

Przez chwilę zastanówcie się indywidualnie, do jakich grup należycie – zarówno formalnych (np. harcerstwo), jak i nieformalnych (np. paczka przyjaciół z podwórka, internetowe forum plastyczne itp.). Wypiszcie pomysły na dużej kartce lub na tablicy. Na tym etapie nie zastanawiajcie się, czy dane osoby lub grupy będą chętne do pomocy. Chodzi o stworzenie bazy potencjalnych sojuszników i sojuszniczek.

Następnie do stworzonej listy dodajcie miejsca (instytucje, sklepy, firmy), które:

- znajdują się blisko Waszego domu;
- ostatnio odwiedziliście/odwiedziłyście;
- lubicie;
- mijacie codziennie w drodze do szkoły;
- odwiedzają Wasi rodzice i dziadkowie.

Brawo! Stworzyliście bazę potencjalnych sojuszników. Kolejnym krokiem jest przyporządkowanie danych z Waszej bazy do form działania i wsparcia, jakiego potrzebujecie. Jeśli jakaś instytucja lub miejsce powtarza się kilka razy, najprawdopodobniej jest to partner, którego szukacie. Wpiszcie go w ostatnią kolumnę tabeli („Kto?”).

PRZYKŁADOWA TABELA DOTYCZĄCA ORGANIZACJI CHARYTATYWNEGO MECZU ZE ZBIÓRKĄ PIENIĘDZY:

DZIAŁANIE	MATERIAŁY	WSPARCIE	KTO?
Zaprojektowanie plakatów	niepotrzebne	osobowe: graficzka; osoba do obsługi programów graficznych	ciocia Kasi, która jest graficzką
Wydrukowanie plakatów	50 plakatów	rzeczowe: profesjonalna drukarnia	drukarnia „Druczek” znajdująca się koło szkoły
Organizacja meczu	szkolna sala sportowa, 2 mikrofony	rzeczowe	dyrektorka szkoły
Powitanie gości oraz drużyn piłkarskich	niepotrzebne	osobowe	dyrektorka szkoły, przedstawiciel grupy, na rzecz której zbieramy pieniądze
Rozegranie meczu	minimum 2 drużyny piłkarskie, sala sportowa, piłka, sędzia	osobowe: piłkarze i piłkarki; sędzia sportowy; rzeczowe: sala, piłka	nauczycielka WF-u
Zbiórka pieniędzy podczas meczu	10 metalowych puszek	rzeczowe	tata Michała, który lubi majsterkować
Dokumentacja fotograficzna	aparaturę fotograficzną	rzeczowe	nauczyciel wiedzy o kulturze

Wicie już, kogo chcecie zaprosić do sojuszu. Zanim się jednak umówicie na rozmowę, ustalcie w grupie kilka kwestii:

- O co chcemy prosić naszego rozmówcę lub rozmówczynię?
- Dlaczego nasz projekt jest ważny? Na czym polega nasze działanie?
- Dlaczego chcemy, żeby to właśnie ta osoba zaangażowała się w nasze działanie?
- Co możemy zaoferować w ramach współpracy?
- Jakich argumentów użyjemy, żeby przekonać tę osobę do rozmowy?

Dobrym pomysłem jest ułożenie planu rozmowy. Wypiszcie w punktach wszystko, co chcecie powiedzieć, oraz zastanówcie się, w jakiej kolejności będziecie poruszać poszczególne kwestie. Możecie również odegrać scenkę, w której jedna osoba przyjmie rolę potencjalnego sojusznika, a druga spróbuje przekonać go do współpracy według ustalonego wspólnie planu rozmowy.

Na spotkanie warto również zabrać ze sobą wydruk z krótkim opisem projektu, by zostawić go u rozmówcy lub rozmówczyni. Pamiętajcie, żeby zawrzeć w nim kontakt e-mailowy lub telefoniczny do Was. Jeśli Wasz rozmówca lub rozmówczyni potrzebuje czasu do namysłu, spytajcie, kiedy możecie przyjść lub zadzwonić. Pamiętajcie – jeśli nie uda się za pierwszym razem, nie zniechęcajcie się, tylko szukajcie dalej!

KROK 8. FORMALNOŚCI

Przygotowania do Waszego wydarzenia idą pełną parą? Czas więc zająć się kwestiami formalnymi.

Po pierwsze: regulamin!

Każde wydarzenie sportowe rządzi się swoimi prawami. Każdy mecz, bieg czy zawody muszą mieć regulamin. Czemu jest potrzebny? Aby zawodnicy i zawodniczki wiedzieli, na czym polega wydarzenie, jakie są zasady (m.in. uczestnictwa, sędziowania, wyłaniania zwycięzców, bezpieczeństwa), jakie mogą zdobyć wyróżnienia i tytuły. Dla kibiców i kibicek regulamin jest ważny m.in. ze względu na informacje o programie czy dodatkowych wydarzeniach.

Elementy regulaminu:

- cel wydarzenia;
- miejsce i termin wydarzenia;
- szczegółowa informacja, dla kogo zbierane są pieniądze lub rzeczy oraz w jaki sposób zostaną przekazane;
- informacje o organizatorze imprezy, czyli o Was oraz o sojusznikach i sojuszniczkach;
- program wydarzenia;
- zasady i warunki uczestnictwa (kto może startować; czy są wymagane dokumenty do startu w zawodach; warunki, jakie muszą spełnić dzieci, żeby wziąć udział w wydarzeniu);
- system eliminacji (jeśli jest przewidziany);
- nagrody lub dyplomy dla zawodników i zawodniczek.

Jak przygotować regulamin?

Z pewnością wiele powyższych kwestii już ustaliliście (np. cel wydarzenia, miejsce i datę, sojusze), teraz więc wystarczy ubrać je w słowa. W przypadku spisania zasad i warunków uczestnictwa warto poprosić o pomoc nauczyciela lub nauczycielkę WF-u. Spisany regulamin zamieśćcie na stronie internetowej Waszej szkoły lub na tej, którą specjalnie stworzycie na potrzeby Waszego działania. W przypadku akcji prowadzonej w szkole wydrukujcie regulamin i powieście go na tablicy ogłoszeniowej.

PRZYKŁADOWY REGULAMIN WYDARZENIA:**REGULAMIN WYDARZENIA****Pływaj z sensem!**

Zawody pływackie połączone z charytatywną zbiórką pieniędzy
dla dzieci z Domu Dziecka nr 6 w Krynicy Dużej

1. Cele:

- Zbiórka pieniędzy dla dzieci z Domu Dziecka nr 6 w Krynicy Dużej.
- Popularyzacja pływania i rekreacji wśród młodzieży szkół gimnazjalnych.

2. Organizatorzy:

- Gimnazjum nr 1 w Krynicy Dużej;
- Dom Dziecka nr 6 w Krynicy Dużej;
- Sklep plastyczny „Plastuś”.

3. Termin i miejsce:

Zawody odbędą się 10.02.2016 roku w Gimnazjum nr 1 w Krynicy Dużej.

Odprawa techniczna z kierownikami/kierowniczkami poszczególnych grup: godz. 8:15.

Rozpoczęcie zawodów: godz. 8:30.

4. Zgłoszenia uczestnictwa:

W zawodach mogą uczestniczyć uczennice/uczniowie szkół gimnazjalnych z Krynicy Dużej. Szkoła może wystawić tego samego lub dwóch różnych reprezentantów/reprezentantki do poszczególnych konkurencji.

Zgłoszenia zawodników/zawodniczek do poszczególnych konkurencji dokonują nauczyciele/nauczycielki szkół w nieprzekraczalnym terminie do 01.02.2016r. Zgłoszenia należy przesyłać w postaci listy na adres: plywak@plywak.pl. Informacje szczegółowe pod numerem tel.: 123-456-789. Nauczyciele/Nauczycielki dokonujący zgłoszenia pełnią rolę kierowników/kierowniczek grup.

W kwestiach spornych decyduje komisja sędziowska powołana przez organizatora zawodów.

Konkurencje:

- 50 m stylem dowolnym
- 50 m stylem motylkowym
- 50 m stylem klasycznym
- 50 m stylem grzbietowym
- sztafeta 4x50 m stylem dowolnym

Każda z konkurencji może odbyć się z podziałem na chłopców i dziewczęta oraz klasy I, II i III.

Nagrody dla zawodników i zawodniczek zapewnia Wójt Gminy Krynica Duża.

5. Zasady uczestnictwa:

Udział w zawodach jest bezpłatny. Oglądanie zawodów również jest bezpłatne.

W każdym wyścigu startuje 4 zawodników/zawodniczek. Widz/widzka może obstawiać w każdym wyścigu zwycięstwo jednej osoby. Kto typuje swojego zawodnika/zawodniczkę, płaci za jego/jej wynik odpowiednio:

- za zajęcie 1. miejsca: 20 zł;
- za zajęcie 2. miejsca: 10 zł,
- za zajęcie 3. miejsca: 5 zł,
- za zajęcie 4. miejsca: 1 zł.

Każdy widz/widzka po zakończeniu zawodów otrzyma od organizatora informację o wyliczonej kwocie do zapłacenia. Ma obowiązek przekazać ją jako darowiznę na konto Domu Dziecka nr 6, w tytule przelewu wpisując: „Pływaj z sensem”.

6. Imprezy towarzyszące

Podczas zawodów będzie można wziąć udział w loterii fantowej, w której nagrody zostały ufundowane przez Sklep plastyczny „Plastuś”.

7. Zasady akcji charytatywnej

Pieniądze zebrane podczas zawodów oraz loterii fantowej zostaną przekazane dla Domu Dziecka nr 6 w Krynicy Dużej.

Fundusze zebrane w gotówce zostaną przekazane na ręce dyrektorki Domu Dziecka, pani Małgorzaty Bobek. Za zebrane pieniądze zostaną zakupione przybory szkolne i książki.

Szczegóły akcji można śledzić na stronie internetowej: www.plywajzsensem.pl.

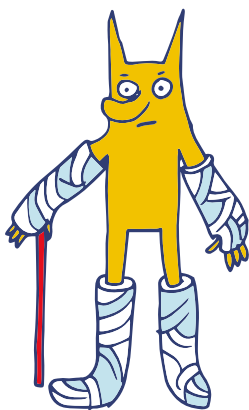
Po drugie: pozwolenia!

Jak już wiecie, planując zorganizowanie wydarzenia w szkole, wystarczy uzyskać na nie zgodę od dyrektora. Jeśli jednak zaplanowaliście zbiórkę pieniędzy lub rzeczy poza szkołą, musicie uzyskać pozwolenia od odpowiednich władz. Nie możecie tego jednak zrobić jako grupa uczniów i uczennic. Zbiórkę publiczną mogą prowadzić jedynie określone podmioty takie jak np.: fundacje, stowarzyszenie, organizacje kościelne czy też komitet społeczny powołany w celu przeprowadzenia zbiórki publicznej.

Co więc zrobić, aby przeprowadzić zbiórkę poza szkołą? Możecie poszukać fundacji lub stowarzyszenia, a następnie zaproponować danej organizacji włączenie się do Waszej akcji. Możecie również zwrócić się w tej kwestii do rodziców, Waszego opiekuna/opiekunki lub do księdza, aby utworzyć komitet społeczny. To wcale nie jest trudne! Do zawiązania komitetu potrzebne są co najmniej trzy osoby mające pełną zdolność do czynności prawnych i niekarane. Uchwalają one akt założycielski, którego wzór znajdziecie na stronie internetowej: http://poradnik.ngo.pl/zbiorki_publiczne.

Wasza partnerska organizacja lub komitet społeczny może zgłosić planowaną zbiórkę na dwa sposoby: elektronicznie za pośrednictwem portalu: zbiorki.gov.pl albo na papierze. Wzór formularza zgłoszenia jest taki sam w wersji elektronicznej i papierowej. Należy wpisać w nim m.in.: swoją nazwę, cel zbiórki publicznej, sposób przeprowadzenia tej zbiórki (np. zbiórka artykułów szkolnych), miejsce i termin. Więcej o zbiórkach publicznych możecie przeczytać na stronie internetowej: http://poradnik.ngo.pl/zbiorki_publiczne.

KROK 9. ZADBAJMY O BEZPIECZEŃSTWO!

Organizując imprezę sportową, musicie pamiętać o tym, by zapewnić bezpieczeństwo zarówno zawodnikom i zawodniczkom, jak i osobom obserwującym przebieg wydarzenia.

Pierwsze pytanie, na które powinniście odpowiedzieć, brzmi: *Czy nasze wydarzenie jest imprezą masową?* To ważne, ponieważ takie imprezy wymagają dodatkowych pozwoleń.

Co jest imprezą masową?⁵

- Impreza, na której zgromadziło się minimum 300 osób w zamkniętej hali sportowej.
- Impreza, na której zgromadziło się minimum 1000 osób na terenie otwartym.

Co NIE jest imprezą masową?

- Impreza, która odbywa się w szkole.
- Wydarzenie organizowane dla sportowców i sportowczyń z niepełnosprawnością.
- Impreza organizowana w ramach współzawodnictwa sportowego dzieci i młodzieży.
- Imprezy sportu powszechnego o charakterze rekreacji ruchowej, ogólnodostępnym i nieodpłatnym, organizowane na terenie otwartym.

Najprawdopodobniej Wasza impreza nie będzie imprezą masową i nie będziecie w związku z tym zobowiązani do ubezpieczenia jej. Nie zwalnia Was to jednak z obowiązku zapewniania bezpieczeństwa jej uczestnikom i uczestniczkom. O czym warto pamiętać?

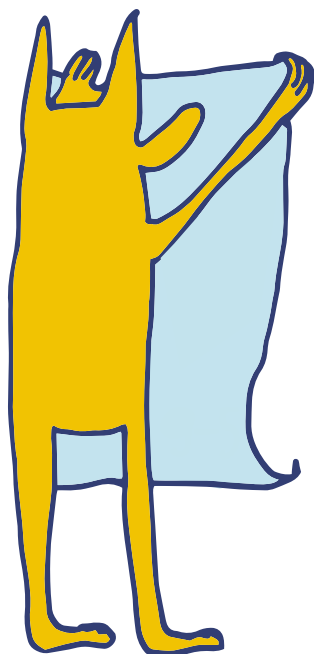
- Zorganizujcie kącik z zapleczem medycznym – może być to kącik, gdzie dyżur będzie pełniła szkolna pielęgniarka lub zaprzyjaźniony ratownik medyczny. W przypadku większych imprez warto pomyśleć o obecności karetki pogotowia.

⁵ Na podstawie: http://poradnik.ngo.pl/jak_zorganizowac_impreze_masowa.

- Wyznaczcie osoby odpowiedzialne za informowanie i kierowanie ruchem zawodników i zawodniczek oraz osób uczestniczących.
- Oznaczcie teren, na którym odbywa się Wasze wydarzenie. Jeśli organizujecie bieg na dłuższej trasie, warto pomyśleć o wydrukowaniu mapek.
- Jeśli Wasz bieg będzie odbywał się po ulicach Waszej miejscowości, zgłóście to do lokalnych władz oraz policji. Z prośbą o pomoc w przygotowaniu wymaganych pism zwróćcie się do Waszych sojuszników/sojuszniczek lub do dyrekcji szkoły.
- W przypadku osób niepełnoletnich uzyskajcie zgodę na ich uczestnictwo od rodziców lub opiekunów.
- Określcie zasady bezpiecznego uczestnictwa w wydarzeniu i zawrzyjcie je np. w regulaminie.

Jeśli Wasza impreza nie jest imprezą masową, nie macie obowiązku zawarcia ubezpieczenia OC. Być może warto to jednak przemyśleć i poszukać środków na ubezpieczenie u rady rodziców lub sojuszników i sojuszniczek. Dlaczego ubezpieczenie OC jest ważne? Jako organizatorzy wydarzenia odpowiadacie za wszystko, co się stanie. Nie musi to być od razu poważny wypadek, ale wystarczy np. skręcenie nogi podczas biegu czy meczu. Często są to z pozoru drobne sytuacje, jednak może się zdarzyć, że osoba, która odniesie kontuzję, będzie domagała się odszkodowania. Pamiętajcie jednocześnie, że w przypadku organizacji wydarzenia dla uczniów i uczennic Waszej szkoły obejmuje Was ubezpieczenie szkolne. Porozmawiajcie na ten temat z opiekunem/opiekunką projektu lub dyrekcją szkoły.

KROK 10. PROMOCJA

Promocja w przypadku charytatywnej akcji sportowej jest kwestią niezbędną! Aby dużo osób wzięło udział w Waszym wydarzeniu, jeszcze więcej musi się o nim dowiedzieć. Rozgłos może mieć dodatkowy pozytywny aspekt – inspirować innych do organizowania podobnych imprez i tym samym do pomagania. Ale jak sprawić, by o Waszej akcji było głośno?

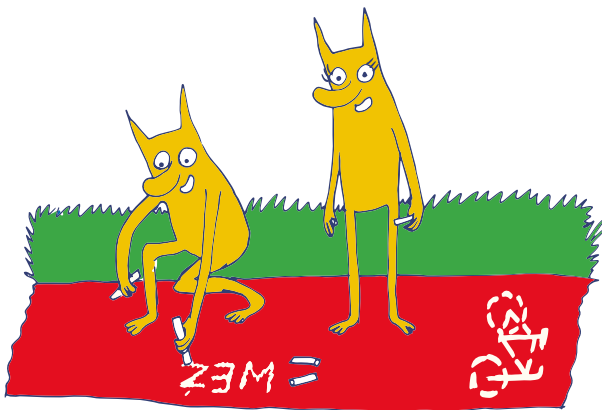
Po pierwsze, możecie udać się do lokalnych mediów, aby zaproponować im patronat nad Waszym wydarzeniem oraz publikację tekstu lub reportażu z Waszego działania. Możecie też spróbować umówić się na wywiad w lokalnej rozgłośni radiowej. Aby kontakt z mediami był efektywny, należy przygotować materiały prasowe, np. notkę prasową. O tym, jak to zrobić, możecie przeczytać w publikacji *Kolejny krok na szlaku współpracy* (CEO 2014): http://mlodyobywatel.ceo.org.pl/MOB/materialy-edukacyjne/Kolejny_krok_na_szlaku_wspolpracy.pdf

Po drugie, dobrym pomysłem jest zaproszenie znanych osób do pełnienia roli ambasadorów i ambasaderek Waszego projektu. Być może w Waszej miejscowości jest ktoś, kogo wszyscy znają ze sportowej działalności? Warto taką osobę poprosić, by stała się „twarzą” Waszego projektu i zachęcała innych do wzięcia w nim udziału. Przykładem mogą być piłkarze drużyny Real Madryt, którzy zostali ambasadorami „Szlachetnej Paczki”⁶.

Innym sposobem jest poproszenie znanych osób (także w skali lokalnej) o przekazanie przedmiotów do licytacji, tak jak miało to miejsce w przypadku „Meczu dla Kajtka”, o którym była mowa w tym rozdziale.

Możecie również umieścić informacje o Waszej akcji w miejscach, w których spotykają się osoby uprawiające sport, lub innych miejscach związanych z aktywnością ruchową, np. w sklepach czy klubach sportowych. Nie zapomnijcie też o miejscach, w których Wasz plakat codziennie może zobaczyć wiele osób, np. sklepach spożywczych czy domu kultury. Oczywiście, aby wywiesić w tych miejscach plakaty, musicie uzyskać zgodę od osób, które nimi zarządzają.

⁶ Więcej na ten temat: <https://www.szlachetnapaczka.pl/ambasadorzy/module,article,action,get,id,7320,t,real-na-pomocronaldo-casillas-pepe.html>.

Ciekawym pomysłem na promocję może być również wymalowanie na ścieżkach rowerowych lub chodnikach haseł zachęcających do udziału w Waszej inicjatywie. Możecie zrobić to zwykłą kredą do rysowania.

Jak rozplanować promocję Waszej akcji? Użyjcie wyobraźni, bądźcie kreatywni! Pomoże Wam w tym ćwiczenie *Drzewa pomysłów*.

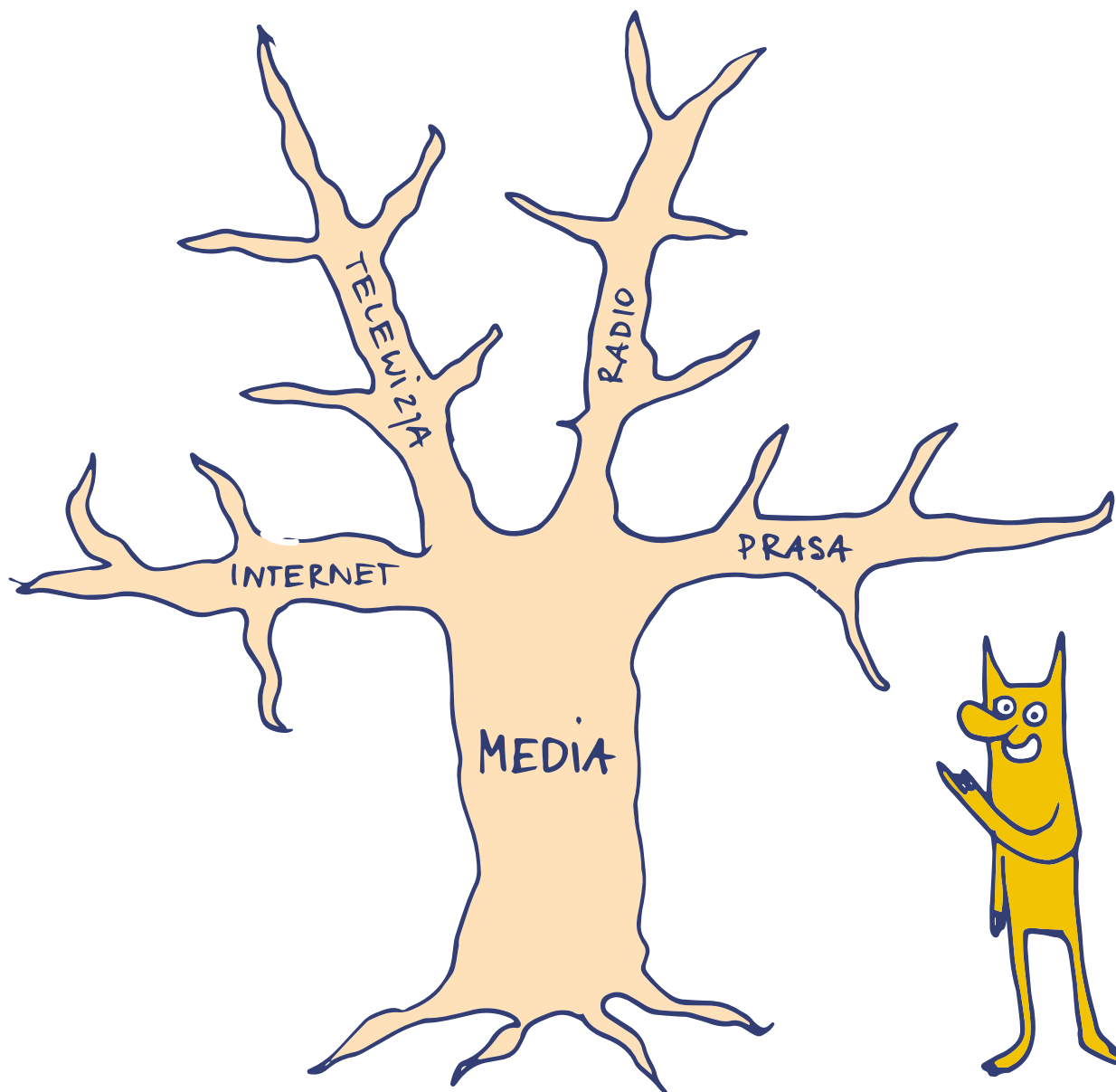

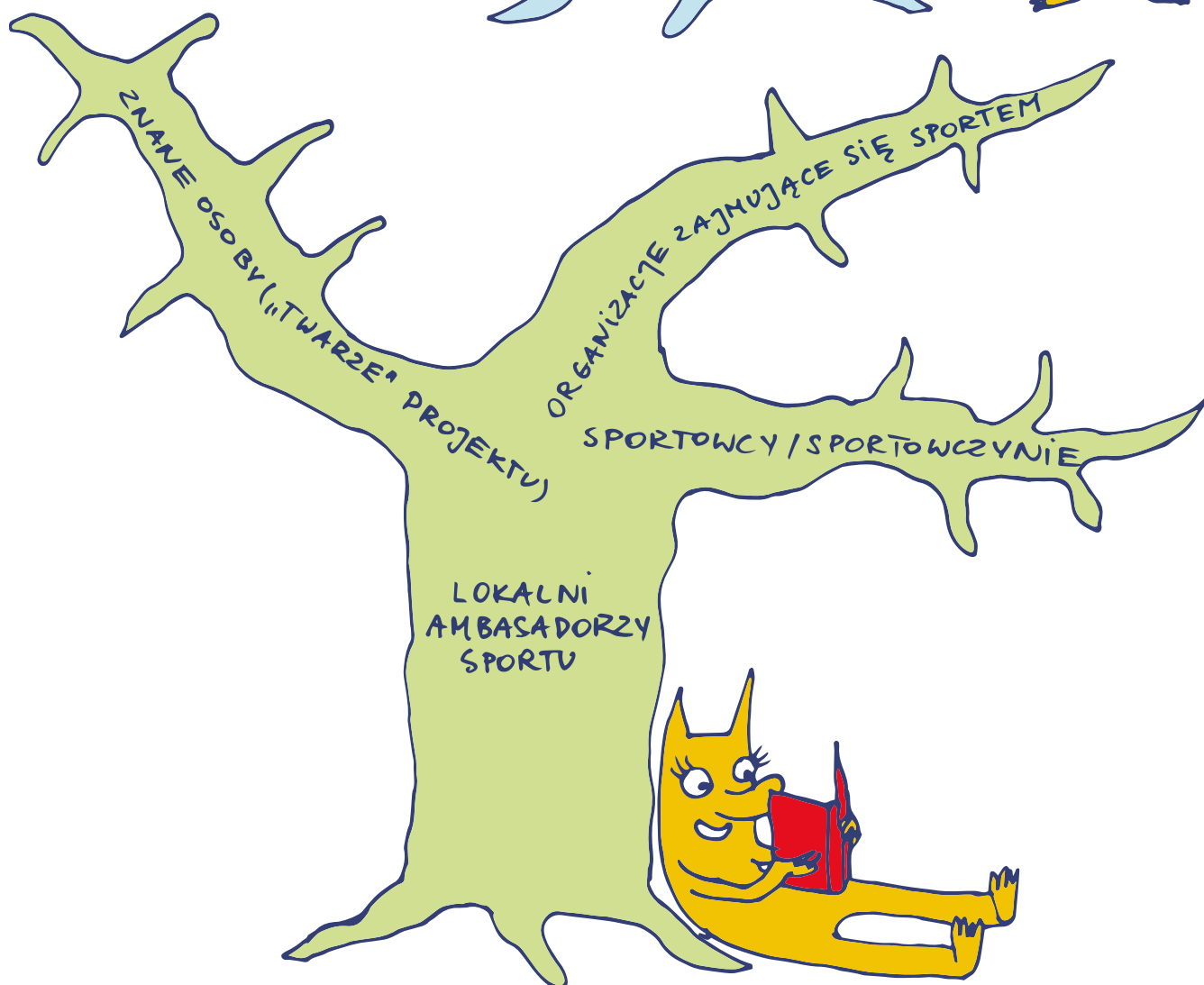
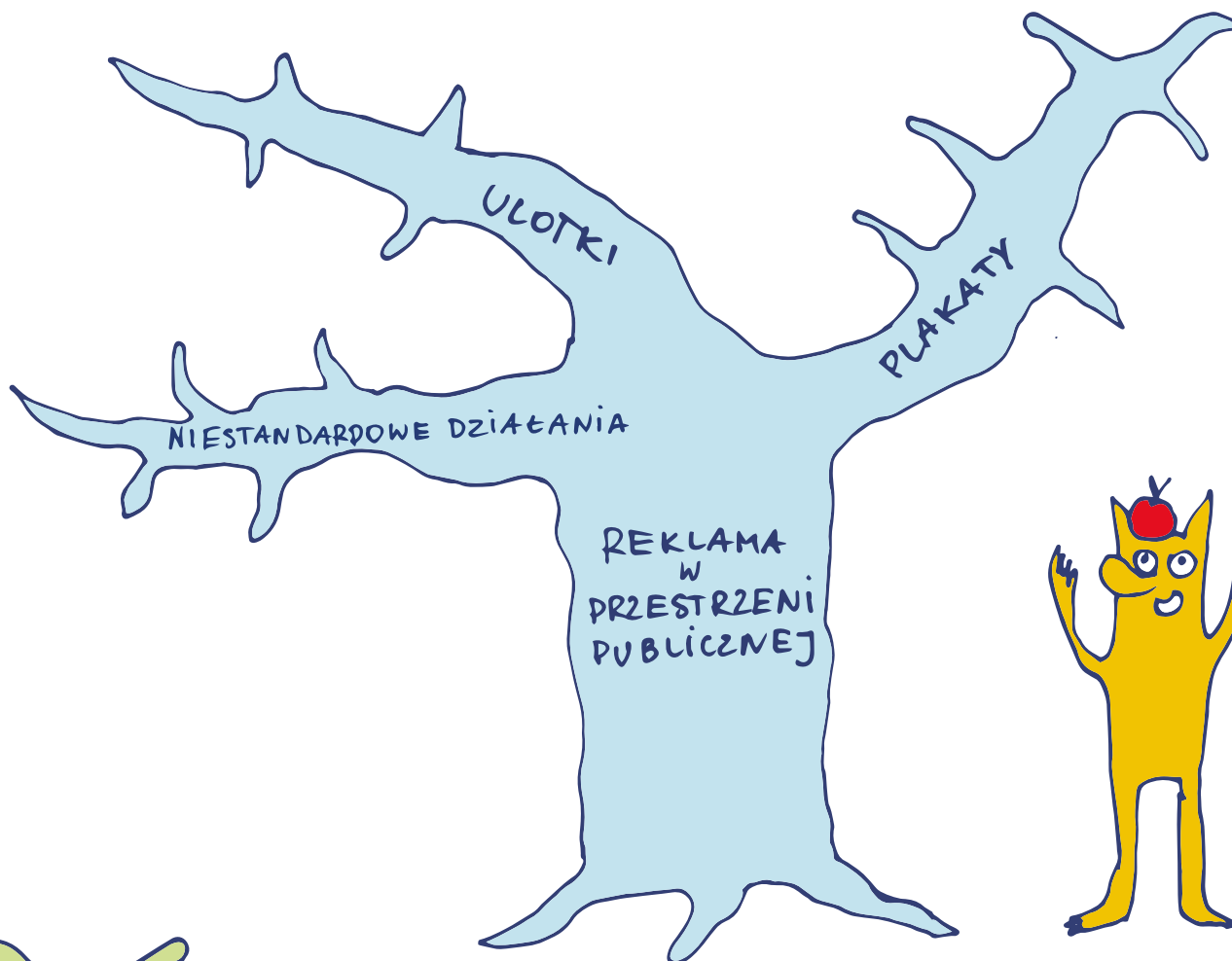
ĆWICZENIE: *Drzewa pomysłów*

WSKAZÓWKA:

Podziel grupę projektową na 3 zespoły, a następnie rozdaj każdemu przygotowane wcześniej kartki formatu A3 lub flipy z hasłami rozpisanymi jak na rysunkach poniżej.

Pierwszą czynnością, którą powinniście wykonać, jest stworzenie „drzewa” Waszych pomysłów. Jak to zrobić? Na kartce, którą dostaniecie, będą wypisane hasła. Zastanówcie się nad każdym z nich – jak dane narzędzie wykorzystać do promocji Waszego wydarzenia? Narysujcie gałązki prowadzące do pomysłów wyjaśniających, jak zrealizować dane hasło. Gałązek może być dowolna ilość – ogranicza Was tylko wyobraźnia!

Kiedy wszystkie zespoły skończą tworzyć swoje „drzewa pomysłów”, omówcie rezultaty na forum, odpowiadając na poniższe pytania:

- Czy ten sposób promocji jest realny do wykonania? Dlaczego tak, dlaczego nie?
- Z kim warto się kontaktować w sprawie nawiązania współpracy?

Odpowiadając na ostatnie pytanie, poszukajcie bezpośredniego kontaktu (e-mail/telefon/adres) do tej osoby. Na przykład, szukając dziennikarza, który może być zainteresowany Waszym tematem, zwróćcie uwagę, kto w danej gazecie lub rozgłośni radiowej zajmuje się działami: „Kultura”, „Sport”, „Aktualności”, „Wydarzenia” itp.

Na zakończenie podsumujcie swoją pracę i wspólnie zadecydujcie, które działania promocyjne chcecie wcielić w życie. Pozostaje Wam opracowanie harmonogramu promocji, czyli odpowiedź na pytanie: kto, co i kiedy robi? Działajcie tak, by jak najwięcej osób dowiedziało się o Waszym wydarzeniu!

KROK 11. AKCJA! REALIZACJA!

Nadszedł Wasz wielki dzień! Zapewne trochę się denerwujecie, zastanawiacie, czy wszystko „wypali”. O czym należy pamiętać, aby wydarzenie odbyło się zgodnie z planem?

Na kilka godzin przed rozpoczęciem wydarzenia:

- Spotkajcie się na miejscu wcześniej. Dzięki temu możecie sprawdzić, czy wszystko jest tak, jak być powinno, oraz będziecie mieć czas na ewentualne poprawki.
- Zróbcie odprawę osób i ich zadań. Na czym to polega? Spójrzcie na stworzoną przez Was listę zadań. Odczytajcie ją, sprawdźcie, czy na miejscu są osoby odpowiedzialne za poszczególne zadania. Gdyby okazało się, że kogoś zabrakło (np. z powodu nagłej choroby), podejmijcie decyzję, kto przejmie jego obowiązki.
- Obejrzyjcie miejsce wydarzenia. Czy oznakowania są na właściwych miejscach? Czy zawieszono plakaty? Czy miejsca, w których będzie prowadzona zbiórka, są widoczne?
- Sprawdźcie, czy działa potrzebny sprzęt – aparaty fotograficzne, kamery, mikrofony; czy baterie są naładowane. Pamiętajcie, by osoby odpowiedzialne za dokumentację uwieczniły wszystkie ważne momenty Waszego wydarzenia.

W trakcie wydarzenia:

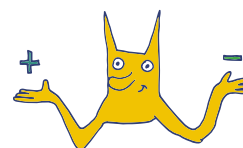
- Pamiętajcie o powitaniu uczestników i uczestniczek oraz ważnych gości, np. dyrekcji szkoły, sojuszników i sojuszniczek, a także grupy, dla której organizowane jest wydarzenie. Dobrym pomysłem jest stworzenie listy, aby o nikim nie zapomnieć.
- Poinformujcie publiczność o celu Waszej akcji i możliwych formach wsparcia.
- Pamiętajcie o dopilnowaniu wydania przez komisję sędziowską komunikatu końcowego z wynikami zawodów oraz uroczystym wręczeniu medali lub dyplomów.
- Poinformujcie publiczność na koniec wydarzenia o tym, ile pieniędzy udało się zebrać lub jakie rzeczy udało się pozyskać.
- Dokonajcie uroczystego przekazania zebranych funduszy i darów grupie lub osobie, na rzecz której kwestowaliście. Pamiętajcie, żeby zapytać ją wcześniej o zgodę na wzięcie udziału w tym elemencie wydarzenia. Przekazanie zebranych środków potwierdźcie oficjalnym podpisaniem protokołu.
- Podziękujcie wszystkim za obecność i wsparcie.

Podczas podziału obowiązków pamiętajcie o wyznaczeniu osoby (lub osób) odpowiedzialnej za prowadzenie wydarzenia. Powinna być to osoba elokwentna, o silnym i pewnym głosie, potrafiąca zapanować nad publicznością, skupiająca na sobie uwagę i lubiąca być w centrum wydarzeń.

KROK 12. PODSUMOWUJEMY I WYCIĄGAMY WNIOSKI - EWALUACJA

Pamiętajcie o jeszcze jednym ważnym zadaniu – ewaluacji. Służy ona do tego, żeby podsumować przeprowadzone działanie, pomóc wyciągnąć wnioski i zastanowić się nad tym, jak usprawnić nasze działania w przyszłości.

- Co podobało Ci się najbardziej?
- Co podobało Ci się najmniej?
- Co byś zmienił/zmieniła przy kolejnym takim wydarzeniu?

Kartki z pytaniami zawieście na ścianie i zaproście osoby uczestniczące w wydarzeniu do ich komentowania. Możecie też wykorzystać w tym celu samoprzylepne karteczki. Uzyskane odpowiedzi uważnie przeczytajcie i przeanalizujcie. Wypiszcie kwestie, które według odbiorców i odbiorczyń się udały, a także te, nad którymi powinniście popracować w przyszłości.

O wspólnej pracy nad projektem powinniście porozmawiać także we własnym gronie. Pomoże Wam w tym ćwiczenie *Termometr*.

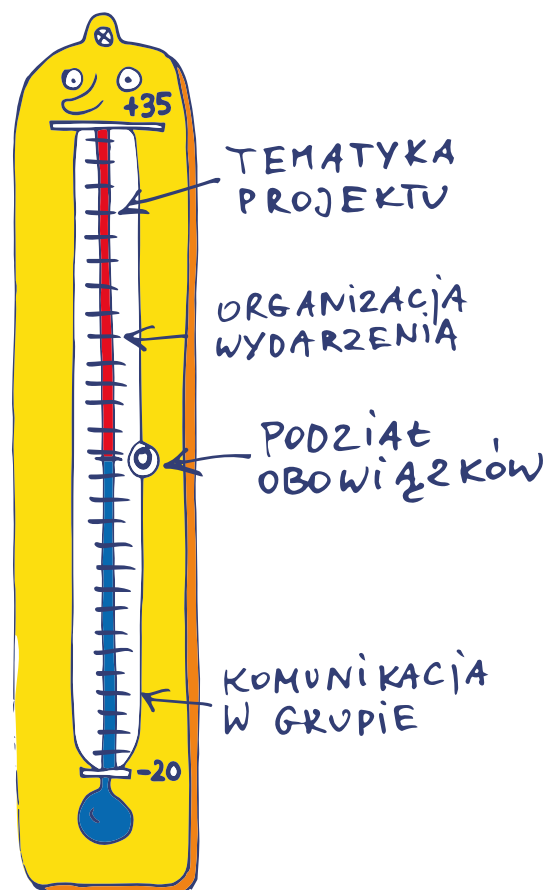
ĆWICZENIE: *Termometr*

WSKAZÓWKA:

Stworzone przez uczniów i uczennice termometry warto zebrać i przeanalizować. Sprawdźcie, które elementy projektu były ocenione najwyżej, i wzmocnijcie je przy kolejnym działaniu. Te, które wypadły najniżej, omówcie, aby popracować nad nimi w przyszłości.

Na kartce A4 każdy indywidualnie rysuje długi termometr. Na jednym końcu wyznaczcie „-20°C”, a na drugim „+35°C”. Następnie zaznaczcie odpowiednią temperaturę dla wybranych przez Was elementów projektu, np.: komunikacja w grupie, tematyka projektu, organizacja wydarzenia, podział obowiązków itd. Im cieplej, tym przyznana ocena jest wyższa. Każdy pracuje samodzielnie i ocenia poszczególne elementy projektu według własnego uznania. Na koniec wybrane osoby mogą zaprezentować swój termometr i uzasadnić swoje wybory.

KROK 13. I CO DALEJ?

Po przeprowadzeniu ewaluacji warto również, żebyście zastanowili się nad możliwościami kontynuacji Waszego działania. Może Wam w tym pomóc ćwiczenie *Refleksja na przyszłość*.

ĆWICZENIE: Refleksja na przyszłość

Usiądźcie w kręgu. Na tablicy zapiszcie poniższe zdania:

- Najbardziej w pamięci utkwiło mi...
- Gdybym mógł/mogła zrealizować działanie jeszcze raz, to zmieniłbym/zmieniłabym...

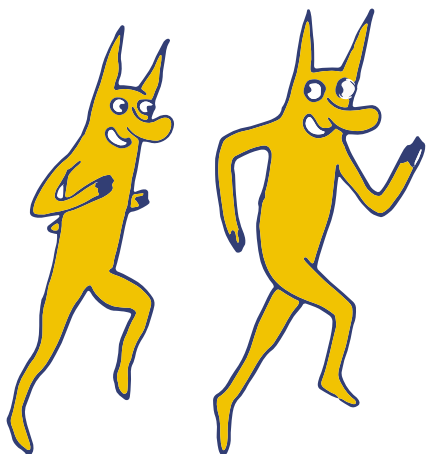

Każdy ma za zadanie dokończyć powyższe zdania. Nie ma tutaj dobrych ani złych odpowiedzi. Pamiętajcie, żeby każdy dostał możliwość wypowiedzenia się, a jeśli jakaś osoba chce dokończyć tylko jedno ze zdań, pozwólcie jej na to. Nie oceniajcie swoich wypowiedzi i mówcie w swoim imieniu. Potraktujcie to ćwiczenie jako wprowadzenie do kolejnego działania! Zastanówcie się, czy chcecie kontynuować Wasz projekt i zorganizować jego kolejną edycję? A może warto połączyć siły z inną grupą, którą zainteresowało Wasze działanie? Jeśli podczas wyboru grupy lub osoby, na rzecz której organizowaliście wydarzenie, mieliście dylemat, kogo wybrać, możecie teraz wesprzeć tę, której nie wybraliście. Możliwości jest wiele, więc nie pozostajcie Wam nic innego, jak podjąć kolejne wyzwanie i przekuć je w działanie!

DOBRA PRAKTYKA⁷

Ciekawym przykładem charytatywnego działania sportowego może być „Przełajowy Bieg Charytatywny” od dwóch lat organizowany przez uczniów i uczennice I Gimnazjum w Mikołowie.

Podczas pierwszej edycji – „Biegniemy razem dla Agaty Labus” – młodzież zbierała środki pieniężne dla swojej koleżanki ze szkoły, Anny Labus. Podczas drugiej – „Biegniemy dla Podopiecznych Powstającego Centrum Rehabilitacji w Wyrach” – na rzecz budowanego w Wyrach Centrum Rehabilitacji Polskiego Stowarzyszenia na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym.

A jak wygląda to wydarzenie? Zarówno podczas pierwszego, jak i drugiego biegu zadaniem zawodników i zawodniczek startujących w nim było przebiegnięcie wyznaczonej trasy. Aby wziąć udział w biegu należało uiścić opłatę startową w wysokości 20 zł. W zamian każdy z uczestników i uczestniczek otrzymywał numer startowy, pamiątkowy medal i posiłek regeneracyjny, a zebrane pieniądze przekazywano na cel, który przyświeca biegowi w danym roku.

Na uwagę zasługuje fakt, że w pierwszej edycji wzięło udział niemal 200 zawodników i zawodniczek, a w drugiej już ponad setka więcej. Startującym nie przeszkodziło nawet to, że druga edycja odbyła się zimą, w styczniu. Do biegu mogła się zgłosić każda chętna osoba, bez względu na wiek. W przypadku osób niepełnoletnich wymagana była zgoda od rodziców

⁷ Na podstawie: <http://biegwгим1.weebly.com>.

lub prawnych opiekunów. Każda osoba biorąca udział w biegu musiała przedstawić zaświadczenie od lekarza lub podpisać oświadczenie o zdolności do udziału w biegu oraz przyjęciu odpowiedzialności za wiążące się z nim ryzyko. Zasady biegu uczniowie i uczennice opisali szczegółowo w regulaminie zamieszczonym na stronie internetowej (<http://biegwгим1.weebly.com/regulamin.html>). Nie zapomnieli również o ubezpieczeniu jego uczestników i uczestniczek.

Trasa biegu na dystansie 5 km prowadziła alejkami miejskiego parku oraz ulicami Mikołowa.

Po zakończonym biegu każda osoba była nagradzana pamiątkowym medalem. Dziesięciu osobom z najlepszymi wynikami wręczono puchary i dyplomy. Biegacze i biegaczki nagrodzeni zostali za najlepsze czasy w swoich kategoriach. Nie zabrakło również wyróżnień dla najmłodszej i najstarszej osoby biorącej udział w biegu.

W związku z tym, że druga edycja tego wydarzenia odbywała się w styczniu, młodzi organizatorzy i organizatorki pamiętali o rozdawaniu rozgrzewającej herbaty. Pojawiła się także grochówka oraz domowe ciasta.

Grupa uczniów i uczennic organizująca bieg dobrze podzieliła się zadaniami. Na trasie biegu znajdowały się osoby, które wskazywały przebiegnięte kilometry (tzw. „ruchome oznaczenia kilometrów”), całość dokumentowała młodzież uczęszczająca na kółko fotograficzne.

Świetny pomysł z wolontariuszami trzymającymi tablice kilometrowe! Byli uśmiechnięci i weseli mimo zimna. Wskazywali drogę i dopingowali. Super sprawa! – chwalił jeden z biegaczy.⁸

Inicjatywę licznie wsparli również sojusznicy i sojuszniczki: Tomasz Augustynowicz (profesjonalny fotograf), policja, straż miejsca i strażacy (pilnujący bezpieczeństwa na trasie), grono pedagogiczne i pracownicy i pracowniczki szkoły (organizacja szatni, posiłków itp.).

Tak bieg wspominają jego organizatorzy:

Atmosfera biegu była wspaniała. Wszyscy zawodnicy bezpiecznie ukończyli bieg. Mimo zmęczenia każdy mijał metę z uśmiechem na ustach. W zawodach wzięli udział bardzo młodzi i trochę starsi, matki biegły z córkami, a ojcowie z synami. Na mecie zameldował się nawet pies! Na trasie dzielnie dopingowali wspaniali wolontariusze – uczniowie szkoły – i wskazywali pokonane kilometry”.⁹

Tak bieg wspomina jeden z uczestników, który wziął w nim udział razem ze swoim synem:

Rok temu wzięliśmy udział w pierwszej edycji, bardzo, bardzo nam się podobało, więc i tym razem nie mogło nas zabraknąć na starcie. (...) widać, że grono pedagogiczne oraz uczniowie wkładają całe serce w to, żeby była to impreza na najwyższym poziomie. Panuje również bardzo serdeczna atmosfera.

Rok temu pisałem, że organizacyjnie to była perfekcja, ale jak się okazało, można to było zrobić jeszcze lepiej! I całkowicie obiektywnie pisząc, wielu organizatorów mogłoby się uczyć, jak przygotować bieg, od ekipy z Gimnazjum nr 1.¹⁰

⁸ Źródło cytatu: <http://www.festiwalbiegowy.pl/biegajacy-swiat/mikolow-perfekcyjna-organizacja-w-szczytnym-celu>.

⁹ Źródło cytatu: <http://biegwгим1.weebly.com>.

¹⁰ Źródło cytatu: <http://karolschrodernw.blogspot.com/2015/01/biegowo-z-kajusem.html>.

KRONIKA SPORTOWA

**CZYLI JAK PRZYWRÓCIĆ DO ŻYCIA DAWNE
GRY I ZABAWY?**

AUTORKI: MONIKA CZAPKA I AGNIESZKA JARMUŁ

KRONIKA SPORTOWA

Zastanawialiście się kiedyś, w co grano 10, 20, 30 albo 50 lat temu? Czy mówią Wam coś takie nazwy jak: *hacele*, *ringo*, *ciuciubabka*, *cymbergaj*, *palant*? W co byście się bawili, gdyby nagle zabrakło tego różnorodnego sprzętu sportowego, tak popularnego w dzisiejszych czasach? Ba! Gdyby zabrakło komputerów? Wyobraźcie to sobie: idziecie spać jak gdyby nigdy nic, wstajecie rano do szkoły, a tu... okazuje się, że coś jednak nie gra. Znikły smartfony, komputery, telewizory, nowoczesny sprzęt i obiekty sportowe... Apokalipsa! Wasza pierwsza myśl: jesteście zgubieni! W co teraz będziemy grać?! Ale czy rzeczywiście byłby to koniec? Przecież macie do dyspozycji swoją wyobraźnię i kreatywność, tak jak mieli ją Wasi rodzice, dziadkowie i pradziadkowie, których młodość przypadła na czasy bez komputerów i Internetu.

To właśnie wyobraźnia oraz potrzeba rozrywki, towarzysząca ludziom od wieków, przyczyniły się do powstania tak wielu gier i zabaw, które wypełniały czas wolny dzieciom i młodzieży. Jedne gry przez pewien czas święciły swoje triumfy, a potem odchodziły w niepamięć, inne ewoluowały, aż doczekały się różnych odmian (np. *gra w klasy*). Jeszcze inne zmieniały nazwy, choć niekoniecznie główne zasady (np. *kamyki* zwane też *ciupami* lub *hacelami*). Niezależnie jednak od ich losów gry i zabawy podwórkowe nie tylko pozwalały spędzić miło i wesoło czas, ale również rozwijały. Stymulowały kreatywność (bo co można zrobić na przykład z kapslami od butelek? ZAGRAĆ w nie, oczywiście!), poprawiały sprawność fizyczną, refleks, równowagę czy koordynację ruchową. Pozwalały też spędzać czas w gronie znajomych, na powietrzu, i obcować z przyrodą.

Jak same i sami widzicie, gry i zabawy podwórkowe mają wiele zalet. Gdzie więc możemy szukać informacji na ich temat?

Przede wszystkim we wspomnieniach! Na pewno Wasi rodzice, babcie, dziadkowie czy sąsiedzi mają głowy pełne gier i zabaw, które królowały na podwórkach, kiedy byli młodzi. Być może Wy także przypomnicie sobie gry, których uczyli Was dziadkowie albo rodzice? Spróbujcie w czasie projektu odkryć takie wspomnienia, wcielając się w rolę etnografów i etnografek badających przeszłość i dziedzictwo Waszego regionu.

Pamiętajcie, że tworząc „Kronikę sportową” Waszej okolicy, macie okazję nie tylko ocalić od zapomnienia tradycje i zwyczaje regionu, czyli ważny element Waszego dziedzictwa, ale też zaktywizować osoby starsze. Możecie się w ten sposób przyczynić do ich integracji ze społecznością lokalną oraz zapewnić ich, że są potrzebni. Posiadają oni bowiem wiedzę, która może przydać się młodszym mieszkańcom i mieszkankom Waszej okolicy. Współpraca z osobami starszymi to także świetna okazja do wymiany doświadczeń, podzielenia się Waszymi zainteresowaniami, pokazania gier i zabaw, które są popularne w dzisiejszych czasach i wzajemnej nauki.

Co zrobić, gdy zbierzecie już listę gier i zabaw z Waszej okolicy i dowiecie się, jak w nie grać? Pomyśłów jest bez liku! Możecie opracować i stworzyć własną publikację z grami i zabawami (w wersji papierowej, elektronicznej, multimedialnej) oraz zorganizować turniej dla mieszkańców i mieszkanki Waszej miejscowości, podczas którego zaproponujecie wspólną zabawę. Możecie przygotować wystawę o dawnych grach lub włączyć się w organizację lokalnej imprezy i stworzyć kącik z grami. Jak widzicie, pomysłów jest mnóstwo. Dajcie się więc ponieść fantazji i do dzieła!

KROK 1. PRZYGOTOWANIE POŁA DO DZIAŁANIA

Zanim zaczniecie tworzyć listę gier i zabaw z Waszej okolicy, wspólnie ustalcie, czym dla Was są takie gry i zabawy podwórkowe. Pomoże Wam w tym poniższe ćwiczenie.

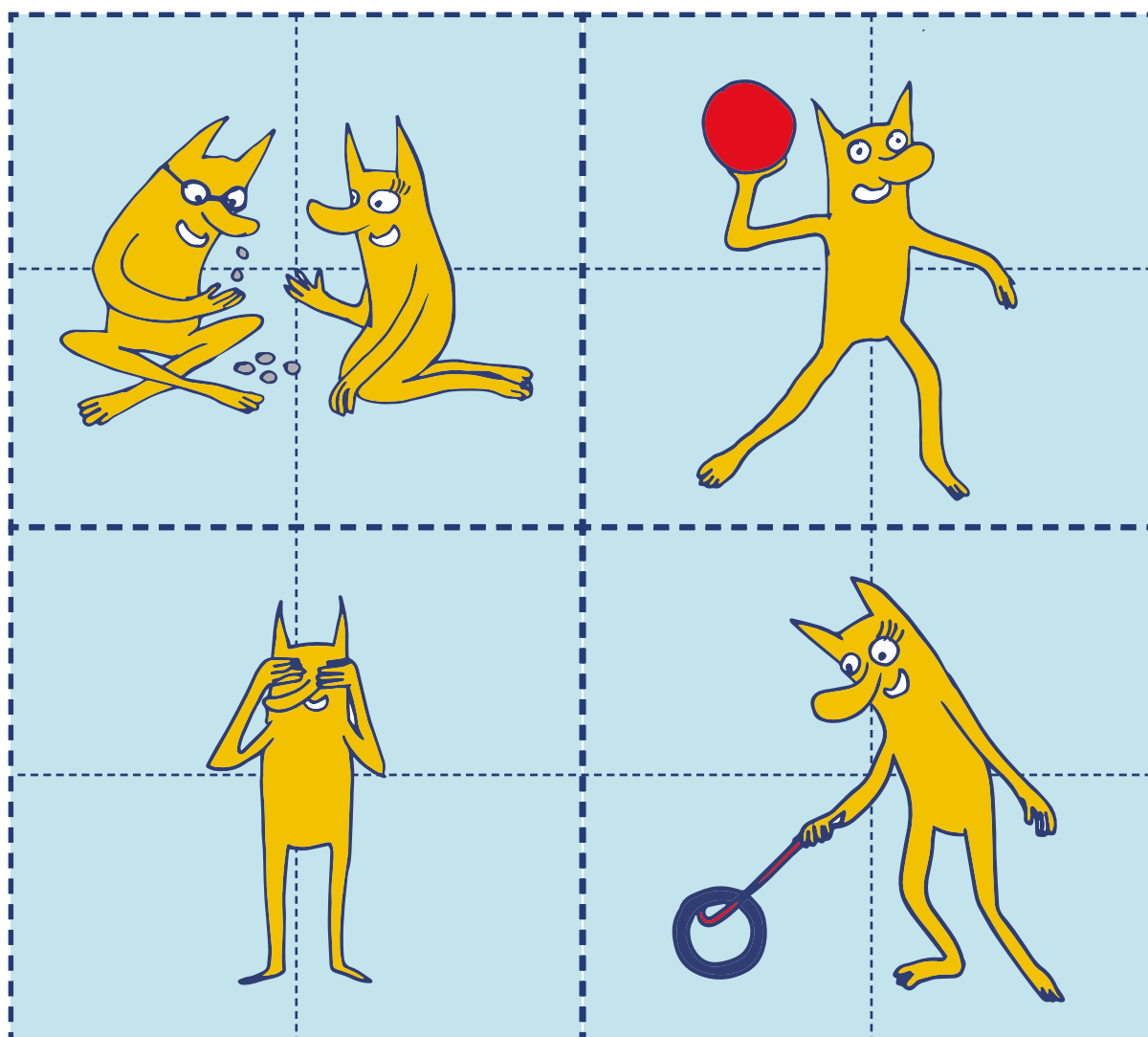
ĆWICZENIE: Dawne gry i zabawy

Wylosujcie po jednej karteczce, a następnie odszukajcie osoby z karteczkami pasującymi do Waszej, tak by powstały z nich obrazki. W czteroosobowych grupkach zastanówcie się, czy znacie jakieś zabawy, w które bawili się Wasi rodzice lub dziadkowie, będąc dziećmi. Porozmawiajcie o nich i wybierzcie jedną, o której przedstawiciel lub przedstawicielka Waszej grupy opowie na forum.

WSKAZÓWKA:*

Podziel uczniów i uczennice na czteroosobowe grupy. W tym celu możesz wykorzystać obrazki symbolizujące dawne gry i zabawy. Potnij każdy z nich na cztery części i zaprosz młodzież do losowania karteczek.

* Wszystkie wskazówki w publikacji są skierowane do opiekunów i opiekunek grup projektowych.

WSKAZÓWKA:

Kilka dni wcześniej warto zachęcić uczniów i uczennice do rozmowy w domu na temat dawnych gier i zabaw podwórkowych oraz do podpytania rodziców i dziadków, w co się bawili, gdy byli w ich wieku.

Mając wiedzę na temat różnych gier, w jakie grali Wasi rodzice i dziadkowie, spróbujcie wspólnie się zastanowić, czym są dawne gry i zabawy. Zapiszcie na tablicy hasło: „DAWNE GRY I ZABAWY”, a następnie, wykorzystując metodę burzy pomysłów, zapiszcie odpowiedzi na pytania:

- Z czym kojarzą się nam dawne gry i zabawy?
- Skąd się wzięły; jaka jest ich historia?
- Jakie gry i zabawy znamy?
- W co lubimy grać?

Wiecie już, czym są dawne gry i zabawy. Zanim rozpoczniecie działania w projekcie „Kronika sportowa”, bardzo ważne jest, żebyście porozmawiali ze sobą o swoich oczekiwaniach dotyczących udziału w nim. Pozwoli Wam to uniknąć wielu problemów na jego dalszych etapach. Rozumiejąc, czego każdy i każda z Was chce się nauczyć oraz co dla kogo jest ważne, łatwiej Wam będzie dzielić się zadaniami i wzajemnie się wspierać.

ĆWICZENIE: Pociąg

Jedną z metod zbierania informacji o potrzebach i oczekiwaniach odnośnie projektu może być ćwiczenie *Pociąg*.¹

Przygotujcie sześć kartek (mogą być to większe kartki, np. A3), nożyczki i kredki. Z jednej kartki wyciąć lokomotywę, a z pozostałych pięć wagonów. Nadajcie im nazwy spośród wymienionych poniżej. Każdy wagon pełni inną funkcję, odpowiadającą jego nazwie, i stawia inne pytania:

- **Wars** – potrzeby i oczekiwania dotyczące kwestii logistycznych: Jak często chcę się spotykać w grupie projektowej? Gdzie chcę się spotykać? Jak mają wyglądać spotkania grupy?
- **Bonanza** – potrzeby i oczekiwania dotyczące grupy, relacji, atmosfery: Co jest dla mnie ważne podczas wspólnej pracy w grupie?
- **Bagażowy** – potrzeby i oczekiwania dotyczące doświadczeń (w tym wiedzy i umiejętności), jakie chcę zdobyć: Czego chcę się nauczyć podczas realizacji projektu?
- **Wagon na bocznym torze** – potrzeby i oczekiwania dotyczące tego, co chcę pozostawić na boku (np. nie chcę, aby się wydarzyło): Czego się obawiam podczas realizacji projektu? Co nie powinno się wydarzyć podczas jego realizacji?
- **Wagon z węglem** – potrzeby i oczekiwania dotyczące motywacji: Co mnie „napędza” do działania? Co wnoszę do projektu?

Lokomotywę wraz z wagonami zawieście w widocznym miejscu. Na samoprzylepnych karteczkach każdy indywidualnie udziela odpowiedzi na poszczególne pytania, a następnie przyłącza je w wagonach przypisanych do danego pytania. Wspólnie odczytajcie swoje odpowiedzi i wyjaśnijcie ewentualne wątpliwości. Poszukajcie odpowiedzi, które powtarzają się najczęściej, oraz zastanówcie się, co zrobić, aby ładunek znajdujący się w wagonie na bocznym torze (Wasze obawy) nie przeszkodził Wam w realizacji projektu.

Doskonałym pomysłem na energizery mogą być właśnie dawne gry i zabawy. Poniżej znajdziecie przykład ćwiczenia opartego na grze, które można przeprowadzić w szkolnej klasie.²

WSKAZÓWKA:

Każde kolejne spotkanie grupy projektowej warto zacząć od wspólnej gry, czyli tak zwanego energizera (czyt. „enerdżajzera”). Dzięki temu praca projektowa będzie się kojarzyła młodzieży również z zabawą i śmiechem, a nie tylko terminami, obowiązkami i zadaniami do wykonania. Poza tym uczniowie i uczennice lepiej się poznają, a uwolnione endorfiny pozwolą im działać bardziej efektywnie.

¹ Podziękowania dla Luizy Kończyk za inspirację opowieścią o ćwiczeniu *Pociąg*.

² Więcej pomysłów znajdziecie na stronie: www.zabawnik.org. Szczególnie polecamy: *Sekretarza, Głuchy telefon czy Trójki*.

ĆWICZENIE: Nie(podobieństwo)

Osoba prowadząca pyta wszystkich uczestników i uczestniczki ćwiczenia, do czego podobne jest to, o czym właśnie pomyślała, i oczywiście ani piśnie, co jej przyszło do głowy. Mówi o tym dopiero wtedy, kiedy wszyscy odpowiedzą na jej pytanie. Teraz zaczyna się zabawa, bo każdy z uczestników musi logicznie uzasadnić swoją odpowiedź, co wymaga bystrości i dowcipu. Efekt końcowy może być przezabawny. Wyobraźcie sobie następującą sytuację: osoba prowadząca pomyślała o tabliczce mnożenia. Ania sądziła, że „to” jest podobne do księżycyca, Zosia – że do ogórka. Ania wybrnęła niezłe, mówiąc, że tak jak bez tabliczki mnożenia nie da się określić siły przyptywów i odpływów morza, tak bez księżycyca nie można wyliczyć czasu trwania tych zjawisk (nieważne czy to prawda, czy nie). Gra kończy się wtedy, gdy każda z osób uzasadni swoją odpowiedź. Można ją powtarzać, zmieniając się rolą osoby prowadzącej.

KROK 2. ZBIERAMY GRY, ALE CO DALEJ?

Przed przystąpieniem do zbierania opisów gier i zabaw z Waszej okolicy zastanówcie się, po co je zbieracie? W jaki sposób później je wykorzystacie? Pomoże Wam w tym poniższe ćwiczenie.

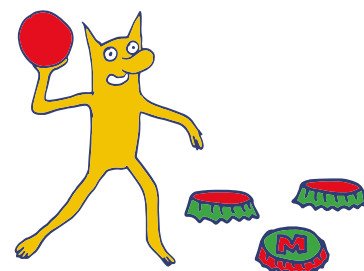

ĆWICZENIE: Wybieranie działania

WSKAZÓWKA:

Aby ułatwić młodzieży zadanie, skseruj dla każdej grupy poniższą tabelkę z opisami gier i zabaw.

PAKIET GIER I ZABAW:³

KRET	KAMYKI (HACELE)	ZBIJANY
Dzielimy uczestników i uczestniczki na dwa równe zespoły. Każdy zespół ustawia się rzędem w rozkroku. Na sygnał rozpoczęcia gry pierwszy zawodnicy/zawodniczki w każdym z rzędów szybko się odwracają i na czworakach przemieszczają się między nogami pozostałych osób ze swojego zespołu, po czym szybko ustawiają się w rozkroku na końcu rzędu. Za pierwszymi natychmiast podążają kolejni w tej samej pozycji. Zwycięża ten zespół, którego członkowie i członkinie szybciej ukończą bieg kreta.	Kładziemy kamyki na środku pomieszczenia lub terenu gry tak, by każdy mógł do nich dosięgnąć. Osoby grające biorą po jednym kamyku i trzymają go w dłoni. Potem kolejno każdy z graczy podrzuca swój kamyk do góry i w tym samym momencie bierze następny – tą samą ręką. Mając już dwa kamienie w rękę, znowu podrzuca jeden z nich i chwytą kolejny (trzeci) z ziemi. Czynność powtarzamy, aż złapiemy pozostałe kamienie w jedną dłoń. Wygrywa ten, kto złapie najwięcej kamieni.	Zasady są proste: dwie osoby stają naprzeciwko siebie, a pomiędzy nimi znajduje się dowolna liczba graczy. Zbijający celują w nich piłką, a gdy trafią, eliminują ich z dalszej gry. Jeśli piłka została złapana, gracze zamieniają się rolami.

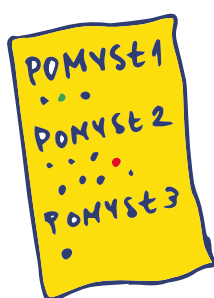
³ Opisy gier: *kret* i *zbijany* pochodzą ze strony: www.zabawnik.org, zaś *kamyki (hacele)* z publikacji: *Podaj dalej*, Fundacja Generacja 2014: www.podaj.blogspot.com.

Podzielcie się na grupy i zapoznajcie z otrzymanymi opisami gier. Następnie odpowiedzcie na pytania:

- W jaki sposób możecie wykorzystać otrzymane opisy zabaw i gier?
- Jak można je zebrać i uporządkować?
- Jak można je przypomnieć mieszkańcom i mieszkankom Waszej okolicy?
- Czy Wasi rówieśnicy znają te gry? Jeśli nie, to w jaki sposób można je im zaprezentować?
- Czy chcielibyście pograć w opisane na kartach gry?

Zapiszcie odpowiedzi na karteczkach, a następnie podzielcie się nimi na forum (może je zreferować przedstawiciel lub przedstawicielka każdej z grup). Zgrupujcie te odpowiedzi, które się powtarzają, i spróbujcie je ponazywać, np.: wydanie publikacji, organizacja turnieju dawnych gier i zabaw itp. Karteczki ze wszystkimi zebranymi pomysłami umieśćcie na jednej tablicy. Możecie również dołączyć pomysły wymienione poniżej. Część z nich na pewno pojawiła się podczas Waszej pracy w grupach!

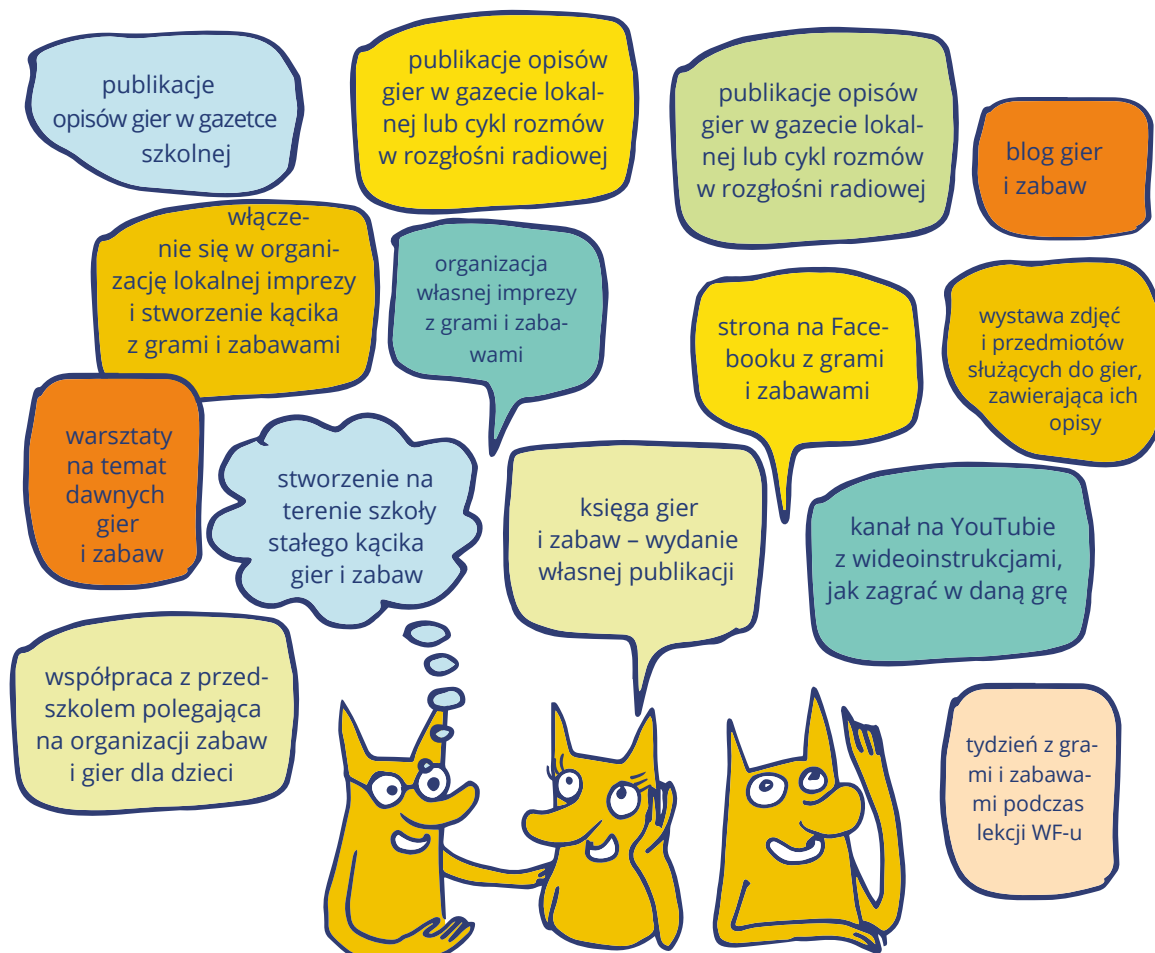

Omówcie każdy z pomysłów, biorąc pod uwagę m.in.: ilość czasu, który chcecie i możecie poświęcić na realizację Waszego projektu, oraz Wasze oczekiwania dotyczące udziału w projekcie, o których rozmawialiście podczas ćwiczenia *Pociąg*.

Następnie wybierzcie jedno z działań za pomocą głosowania kropkami. Na czym ono polega? Każdy z Was ma do dyspozycji trzy kropki. Stawiacie je przy tym pomysłu, który podoba się Wam najbardziej. Jeśli przypadły Wam do gustu dwa lub trzy pomysły, nie martwcie się! Możecie postawić jedną kropkę przy jednym, a kolejne przy następnych pomysłach. Ważne jest, żeby nie przekroczyć puli trzech kropek.

Który z pomysłów zdobył najwięcej kropek? Brawo! Wybraliście Wasze działanie.

BAZA DAWNYCH GIER I ZABAW:

KROK 3. WSPÓŁPRACA W GRUPIE TO PODSTAWA

Praca projektowa polega na współdziałaniu wielu osób. Niektórzy przeprowadzają wywiady, inni robią plakaty, a jeszcze inni zajmują się promocją wydarzenia.

Podzielcie się zadaniami w zespole w taki sposób, aby każdy miał zajęcie. Przy ustalaniu zakresu obowiązków weźcie pod uwagę indywidualne predyspozycje i umiejętności członków i członkiń zespołu. W tym celu przypomnijcie sobie odpowiedzi, które pojawiły się w ćwiczeniu *Pociąg* (Krok 1).

Jak podzielić zadania w grupie projektowej?

Na dużej kartce papieru zaznaczcie cztery kolumny, wpisując w nie nagłówki jak na poniższym przykładzie. Kartkę zawieście w widocznym miejscu w klasie i uzupełniajcie ją na bieżąco przez cały czas trwania projektu. Możecie również stworzyć taką tabelę w arkuszu kalkulacyjnym, np. Google Docs, aby mieć do niej dostęp również po lekcjach.

W grupie zastanówcie się, jakie zadania musicie wykonać, aby zrealizować projekt, a następnie wypiszcie je w pierwszej kolumnie tabeli (najlepiej w kolejności, w jakiej powinny być wykonywane). W drugiej kolumnie zanotujcie terminy zakończenia poszczególnych zadań – znacznie ułatwi Wam to pracę oraz egzekwowanie zobowiązań od osób za nie odpowiedzialnych. W trzeciej kolumnie wpiszcie imiona i nazwiska ochotników i ochotniczek zgłoszonych do danego zadania. Ostatnią kolumnę dotyczącą stanu realizacji zadania uzupełniajcie na bieżąco, odznaczając także zadania zakończone.

ZADANIE W PROJEKCIE	TERMIN ZAKOŃCZENIA ZADANIA	OSOBA ODPOWIEDZIALNA ZA ZADANIE	STAN REALIZACJI ZADANIA

Poniżej znajduje się przykładowa lista ról i zadań, z której możecie skorzystać, uzupełniając tabelę dotyczącą Waszego projektu. Starajcie się jak najdokładniej rozpisać zadania poszczególnych osób, tak aby każdy miał swoje i by nie pominąć żadnego etapu projektu.

PRZYKŁADOWE ROLE I ZADANIA PRZY REALIZACJI PROJEKTU „KRONIKA SPORTOWA”:

<p>koordynator/koordynatorka</p> <p>pilnowanie terminów, czuwanie nad organizacją projektu</p>
<p>fotograf/fotografka</p> <p>fotodokumentacja przebiegu projektu</p>
<p>reportażysta/reportażystka</p> <p>opisanie przebiegu projektu lub wykonanie wideodokumentacji</p>

dziennikarz/dziennikarka

przeprowadzenie wywiadów z mieszkańcami i mieszkankami Waszej miejscowości i okolic

redaktor/redaktorka

zebranie wypełnionych kart gier i wykonanie ich redakcji

grafik/graficzka

złożenie całości tekstu, wykonanie rysunków

edytor/edytorka

zamieszczenie publikacji lub opisów gier na blogu

specjalista/specjalistka ds. promocji

opracowanie planu promocji projektu i czuwanie nad jego realizacją

organizator/organizatorka

organizacja publicznej prezentacji projektu

techniczny/techniczna

wsparcie techniczne przy organizacji imprezy

zaopatrzeniowiec/zaopatrzeniowczyni

zakup niezbędnych materiałów, wykonanie druków

KROK 4. MAPOWANIE OSÓB DO WYWIADÓW

Kolejny ważny krok to znalezienie osób, które będą chciały podzielić się z Wami swoją wiedzą i wspomnieniami na temat gier i zabaw z Waszej okolicy. Warto więc stworzyć krąg kontaktów. Jak to zrobić? Pomoże Wam w tym poniższe ćwiczenie.

ĆWICZENIE: Krąg kontaktów

WSKAZÓWKA:

Po narysowaniu okręgu zadaj grupie pytania pomocnicze, które ułatwią zawężenie liczby odpowiedzi: *Kto z Waszego bliższego i dalszego otoczenia może pamiętać dawne gry i zabawy? Czy ktoś uczył Was w dzieciństwie takich gier i zabaw? Czy ktoś już Wam kiedyś opowiadał, w co grano w czasach jego młodości?*

W jaki sposób stworzyć krąg kontaktów? Na tablicy lub na dużym arkuszu papieru narysujcie 4 okręgi: pierwszy nazwijcie „rodzina”, a następnie w kolejności: „sąsiedzi”, „znajomi” i „ludzie znani z widzenia”. Możecie zainspirować się poniższym rysunkiem.

Następnie na kolorowych samoprzylepnych karteczkach wypiszcie imiona i nazwiska osób, które mogłyby się znaleźć w poszczególnych kręgach (każda osoba na osobnej karteczce). Jeśli nie znacie kogoś osobiście (a na przykład tylko z widzenia), dopiszcie dodatkowo, w jaki sposób można do tej osoby dotrzeć

(np. przez kogo). Po wypisaniu wszystkich osób, które przyjdą Wam do głowy, przyczepcie karteczki wewnątrz kręgów. Stworzyliście w ten sposób bazę potencjalnych osób, z którymi możecie porozmawiać. Zastanówcie się, z iloma osobami będziecie mogli przeprowadzić wywiady, a następnie przeanalizujcie stworzony przez siebie krąg kontaktów. Jeśli jakieś imiona i nazwiska się powtarzają, może to być znak, żeby w pierwszej kolejności wybrać się właśnie do tych osób. Przedyskutujcie swoje propozycje i wybierzcie co najmniej 10 osób, z którymi chcecie porozmawiać. Ich imiona i nazwiska wypiszcie obok Waszego kręgu. Pamiętajcie – może się okazać,

WSKAZÓWKA:

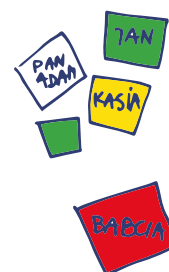
Podkreśl, że osoby, z którymi młodzież przeprowadza wywiady, to Wasi sprzymierzeńcy, wspierający realizację projektu. Zarówno Wy, jak i Wasi sojusznicy, powinniście mieć jakąś korzyść ze współpracy przy projekcie. Czasem taką korzyścią może być sama satysfakcja z tego, że się komuś pomogło, ale warto też pomyśleć o podziękowaniach (np. w postaci dyplomu) lub o zaproszeniu na prezentację podsumowującą prowadzone przez Was działania. Więcej informacji o sojusznikach i o tym, jak ich zdobyć, znajdziecie w Kroku 8.

że któraś z tych osób nie zgodzi się na wywiad lub jej wypowiedź będzie zbyt lakoniczna (krótka), żeby wykorzystać ją w projekcie, dlatego przygotujcie również listę „osób rezerwowych”.

Przy tworzeniu kręgu kontaktów nie musicie się ograniczać do tych czterech kategorii, które zaproponowaliśmy Wam w powyższym ćwiczeniu. Być może przyjdzie Wam do głowy jeszcze inna kategoria, która pomoże Wam w zmapowaniu osób do tego działania.

KROK 5. O CO PYTAĆ?

Praca nad listą pytań to najważniejsza część przygotowań do rozmowy. Jeśli macie już temat rozmowy i osoby, z którymi chcecie przeprowadzić wywiad, możecie zacząć formułować pytania. Pomoże Wam w tym ćwiczenie wykorzystujące burzę pomysłów.

ĆWICZENIE: O co pytać?

Na karteczkach samoprzylepnych zanotujcie wszystkie pytania, jakie przychodzą Wam do głowy (jedna karteczka – jedno pytanie), a następnie zawieście je w widocznym miejscu (np. na tablicy lub dużej kartce papieru). Nie zastanawiajcie się, czy są trafne i czy na pewno pasują do tematu. Zapiszcie je, a następnie dajcie sobie czas na ich przemyślenie (wróćcie do nich najwcześniej następnego dnia). Kolejne spotkanie rozpocznijcie od przeczytania tych pytań, a następnie dopiszcie nowe, które przyszły Wam do głowy. Wykreślcie natomiast te, które wydają się Wam niepotrzebne. Przykładowe pytania, jakie mogą się pojawić:

- Od jak dawna mieszka Pan/Pani w tym miejscu?
- Jak spędzał/a Pan/Pani czas wolny w swojej młodości?
- Jak spędzali czas wolny Pana/Pani koledzy i koleżanki?
- W jakie gry i zabawy najczęściej się Pan/Pani bawił/a, będąc dzieckiem?
- Jaka gra lub zabawa była Pana/Pani ulubiona?
- W jaką grę lub zabawę był/a Pan/Pani najlepszy/a?
- Ilu graczy było potrzeba, aby zagrać w grę?
- Co było potrzebne do danej gry lub zabawy?
- Gdzie się bawiono w daną grę lub zabawę?
- Jakie były reguły tej zabawy lub gry?
- Czy ma Pan/Pani zdjęcia z młodości, na których gra Pan/Pani w jakąś grę?
- Czy ma Pan/Pani przedmioty, które były wykorzystywane do zabawy?

Gdy już wybierzeć pytania, spróbujcie je zapamiętać, żeby Wasza rozmowa toczyła się sprawnie, bez czytania pytań z kartki. Jeśli obawiacie się, że jakieś pytanie Wam umknie, możecie je sobie zapisać w postaci pojedynczych haseł.

KROK 6. KARTA GRY

Poza stworzeniem listy pytań pomocne może się okazać stworzenie karty gry, czyli notatki zawierającej informacje na temat danej zabawy lub gry. Taka karta pozwoli Wam lepiej zrozumieć zasady gry, jej specyfikę, a także pamiętać o potrzebnych do jej przeprowadzenia rekwizytach. Karta może również służyć jako gotowa fiszka do publikacji czy wystawy.

WSKAZÓWKA: Jak stworzyć taką kartę gry? Przypomnijcie sobie, w co ostatnio graliście, lub zagrajcie w wybraną grę, na przykład ze strony: www.zabawnik.org.

Następnie odpowiedzcie na pytanie: Co musimy wiedzieć o grze, żeby zainteresować nią inne osoby i wyjaśnić im zasady gry?

Wypiszcie na tablicy wszystkie pomysły, które przychodzą Wam do głowy. Powinny się wśród nich znaleźć takie pozycje jak: zasady gry, liczba graczy, miejsce (boisko, pokój)

itp. Posegregujcie pomysły, a jeśli jakieś się powtarzają lub są nazwane inaczej, wybierzcie dla nich jedno określenie.

Na stronie obok znajdziecie przykładową kartę gry wraz z pytaniami pomocniczymi. Możecie ją skserować. Znajdują się na niej także puste pola, które możecie uzupełnić o własne propozycje. Kartę wypełnijcie po przeprowadzeniu wywiadu, spisując lub porządkując swoje notatki. Możecie również wypełnić kartę wspólnie z osobą, z którą przeprowadzacie wywiad. Poniżej znajdziecie przykład wypełnionej karty gry.

WYPEŁNIONA PRZYKŁADOWA KARTA GRY:

Nazwa gry:	<i>Kamyki (czasami nazywana też: ciupy lub hacele)¹</i>
Liczba graczy:	min. 2
Wiek graczy:	6+
Podłoże do gry:	nieistotne, można grać wszędzie
Potrzebne akcesoria:	kamyki, nakrętki lub inne małe przedmioty (żołędzie itp.)
Zasady gry:	Kładziemy kamyki na środku pomieszczenia lub terenu gry tak, by każdy mógł do nich dosięgnąć. Osoby grające biorą po jednym kamyku i trzymają go w dłoni. Potem kolejno każdy z graczy podrzuca swój kamyk do góry i w tym samym momencie bierze następny – tą samą ręką. Mając już dwa kamienie w ręku, znowu podrzuca jeden z nich i chwytą kolejny (trzeci) z ziemi. Powtarzamy wszystko, aż złapiemy pozostałe kamienie w jedną dłoń. Wygrywa ten, kto złapie najwięcej kamieni.
Skucha:	Gdy któryś kamyk wypadnie lub nie damy rady go złapać – wtedy omija nas kolejka.
Podpowiedzi:	Gra jest trudna, dlatego na początku warto łapać kamienie jedną ręką, a trzymać je w drugiej. Kiedy wprawimy się w łapaniu, można przejść do trudniejszej wersji.
Możliwe modyfikacje gry:	Kamienie można łapać na wiele sposobów. Jedną z odmian tej gry nazywa się <i>Dżokej</i> – kamienie łapie się wówczas na wierzch obu dłoni, a czasem na wierzch tylko jednej.
Imię i nazwisko osoby, która opowiedziała o grze:	Janina Kowalska

PRZYKŁADOWA KARTA GRY:

Nazwa gry:	
Liczba graczy:	<i>Ile osób zazwyczaj bawiło się w grę?</i>
Wiek graczy:	<i>W jakim wieku były dzieci grające w tę grę? Ile lat miał/a Pan/Pani, grając w nią?</i>
Podłoże do gry:	<i>Czy do gry potrzebne jest specjalne miejsce, np. boisko lub łąka? Czy można grać się w nią w domu?</i>
Potrzebne akcesoria:	<i>Czy do gry potrzebne są jakieś akcesoria, np. chustki, piłki?</i>
Zasady gry:	<i>Na czym polega gra? Jakie są jej zasady?</i>
Skucha:	<i>Czy w trakcie gry można było z niej odpaść? Co się działo, kiedy nastąpiła skucha?</i>
Podpowiedzi:	<i>Czy ma Pan/Pani jakieś podpowiedzi dla grających? Czy ta gra jest bezpieczna dla dzieci?</i>
Możliwe modyfikacje gry:	<i>Czy ta gra występuje w różnych wersjach? Jeśli tak, to czym różniły się jej modyfikacje?</i>
*	
*	
Imię i nazwisko osoby, która opowiedziała o grze:	

* To miejsce na dodatkowe informacje, które chcecie zawrzeć w opisie gry.

KROK 7. WYWIAD - JAK TO UGRYŹĆ?⁴

Macie już listę pytań, wiecie, jakich informacji na temat gier i zabaw potrzebujecie oraz z kim będziecie przeprowadzać wywiad. Zanim wyruszyście do swoich rozmówców i rozmówczyń, zapoznajcie się z poniższymi wskazówkami.

Przygotowanie wywiadu:

1. Wybierzcie odpowiednią formę wywiadu.

Wasz wywiad może mieć kilka postaci. Może to być rozmowa, podczas której odpowiedzi na interesujące Was pytania będziecie zapisywać na kartce papieru. Możecie nagrywać rozmowę na dyktafonie lub za pomocą kamery wideo, czy też wykorzystać do tego smartfona. Pamiętajcie, że ważne jest, aby Wasz rozmówca czuł się komfortowo i bezpiecznie podczas wywiadu, dlatego zapytajcie go, czy forma wywiadu, jaką chcecie stosować, mu odpowiada. Możecie to zrobić w momencie, gdy umawiacie się na spotkanie.

2. Ustalcie miejsce rozmowy.

Najlepiej jest umówić się na spotkanie w miejscu, które zaproponuje rozmówca lub rozmówczyni. Musicie jednak przy tym pamiętać, że inaczej rozmowa będzie przebiegać w miejscu publicznym (niekiedy może być ono hałaśliwe, co może wpływać na jakość nagrań), a inaczej w zaciszu domowym. W związku z tym, gdy będziecie umawiać się na rozmowę zaznaczcie, że ze względu na jej charakter i ograniczenia sprzętowe wolelibyście, aby odbyła się ona w spokojnym miejscu, gdzie nic nie będzie zakłócać ewentualnego nagrania. Takie miejsce może skrócić dystans pomiędzy Wami, co może prowadzić do bardziej owocnej rozmowy.

3. Zróbcie dobre wrażenie na rozmówcy/rozmówczyni.

Bez względu na to, czy kontaktujecie się ze swoim rozmówcą lub rozmówczynią telefonicznie czy też osobiście, zadbajcie o dobrą atmosferę rozmowy i bądźcie szczerzy. Podczas pierwszego kontaktu opowiedzcie, kim jesteście i czym się zajmujecie. Wyjaśnijcie, na czym polega projekt, w ramach którego chcecie przeprowadzić wywiad, i czemu ma służyć Wasze spotkanie. Omówcie także sposób, w jaki zamierzacie zarejestrować rozmowę (np. robienie notatek podczas rozmowy, nagranie na dyktafon), a następnie ją opublikować. Nie zapomnijcie również poprosić o pisemną zgodę na jej wykorzystanie. Szczerość pomoże Wam zbudować atmosferę zaufania. Być może dzięki temu rozmówca lub rozmówczyni poleci Wam kolejne osoby, z którymi warto przeprowadzić wywiad.

4. Tuż przed wywiadem pamiętajcie o...

- potwierdzeniu miejsca i terminu spotkania;
- sprawdzeniu sprzętu pod względem: sprawności, pojemności karty i poziomu naładowania baterii (w przypadku nagrań audio i wideo oraz robienia zdjęć podczas wywiadu);
- zabraniu notesu lub zeszytu do robienia notatek (w przypadku rozmowy, która nie będzie nagrywana);
- przypomnieniu sobie pytań, które chcecie zadać, oraz informacji, jakie chcecie uzyskać (Pamiętajcie, że podczas wywiadu może się okazać, że warto zadać dodatkowe pytania, których wcześniej nie rozważaliście – bądźcie otwarci na takie nieprzewidziane sytuacje!);
- przygotowaniu i zabraniu ze sobą formularza zgody na wykorzystanie wywiadu.

⁴ Opis kroku powstał w oparciu o następujące publikacje i artykuły:
Historia mówiona. Elementarz: <http://swiadkowiehistorii.pl/pdfs/a.pdf>;
Historia mówiona – realizacja nagrań: http://archiwa.org/as/as_img/uploaded/11.Archiwa_spoleczne_podrecznik_Czapigo.pdf.

Przeprowadzenie wywiadu:

Na początku spotkania przypomnijcie rozmówcy lub rozmówczyni, co będzie głównym tematem Waszej rozmowy (unikajcie słowa „wywiad”, żeby nie wprowadzać stresującej atmosfery), oraz poproście o zgodę na jej nagrywanie. Jeśli robicie nagranie audio lub wideo, sprawdźcie, czy miejsce, w którym się spotykacie, jest wystarczająco ciche, żeby nic nie zakłócało jakości nagrania. Zróbcie próbne nagranie, żeby sprawdzić, czy wszystko jest dobrze ustawione i czy nagrywa się tak, jak chcecie. Jeśli wszystko jest w porządku, możecie zaczynać.

Poproście rozmówcę lub rozmówczynię o przedstawienie się, a następnie przystąpcie do zadawania pytań, które wcześniej przygotowaliście. Podczas rozmowy starajcie się utrzymywać z tą osobą kontakt wzrokowy; potakujcie ruchem głowy, aby wyrazić zainteresowanie (spróbujcie unikać mówienia: „uhm”, „aha”), słuchajcie uważnie i, gdy odbiega od tematu, starajcie się ją delikatnie na niego naprowadzić (np. poprzez odpowiednie pytanie). Pod koniec rozmowy zapytajcie, czy rozmówca lub rozmówczyni nie ma pamiątek związanych z dawnymi grami, np. swojego zdjęcia z dzieciństwa zrobionego podczas zabawy lub jakichś przedmiotów związanych z grami. Jeśli tak, zapytajcie, czy możecie je wykorzystać w swojej pracy i poproście o ich udostępnienie (np. do sfo- tografowania, zeskanowania czy wypożyczenia).

Po zakończeniu rozmowy pamiętajcie o wypełnieniu i podpisaniu dwóch egzemplarzy formularza zgody na wykorzystanie wywiadu (jeden zabieracie ze sobą, drugi zostaje u Waszego rozmówcy lub rozmówczyni). Jeśli będziecie wypożyczać i kopiować fotografie lub pamiątki, zaznaczcie to w formularzu. Poniżej znajdziecie przykładowy wzór takiego formularza.

Jeśli nagrywacie rozmowę w formie audio lub wideo, możecie także ją spisać (bez konieczności re- dagowania) na wypadek, gdyby coś stało się z nagraniem. Tak spisana rozmowa może być również bardzo pomocna w realizacji dalszej części Waszego projektu. Na kolejnej stronie przedstawiamy przykład takiej transkrypcji wywiadu.

Formularz zgody na wykorzystanie wywiadu

Imię i nazwisko:.....

Wyrażam zgodę na nieodpłatne wykorzystanie wywiadu przeprowadzonego ze mną i zarejestrowanego przez .....

(imię i nazwisko osoby prowadzącej rozmowę)

w dniu .....

(data)

oraz (proszę zaznaczyć właściwe):

- publikację całości lub fragmentów rozmowy pod moim nazwiskiem
- nieodpłatne wykorzystanie moich zdjęć
- nieodpłatne wykorzystanie kopii moich zdjęć
- nieodpłatne wykorzystanie moich pamiątek
- nieodpłatne wykorzystanie zdjęć moich pamiątek

w celach związanych z projektem.....

(nazwa projektu)

Uwagi (np. zastrzeżenia)

.....
 .....
 .....

Data.....

Podpis.....

PRZYKŁADOWA TRANSKRYPCJA WYWIADU:

[ANIA]: Dzień dobry. Proszę się przedstawić.

[JAN ROZMOWNY]: Dzień dobry, nazywam się Jan Rozmowny.

[A]: Panie Janie, proszę mi powiedzieć, jak długo mieszka Pan w Grajkowie?

[JR]: Yyy, będzie całe życie. Moi rodzice przeprowadzili się tu ze Smutkowa w 1955, a rok później urodziłem się ja.

[A]: Jak spędzał Pan czas wolny w swojej młodości?

[JR]: Głównie z kolegami z podwórka. Chodziło się po różnych opuszczonych miejscach lub na podwórku grało w piłkę.

[A]: W co konkretnie Panowie grali?

[JR]: Uuu, w różne gry: w nogę, w piłka parzy lub zbijaka.

[A]: Która z tych zabaw była Pana ulubioną?

[JR]: Hm... Chyba zbijak, bo byłem najlepszy.

[A]: Ilu graczy zazwyczaj bawiło się w tę grę?

[JR]: Hm... Tak naprawdę to ile chciało, czasem całe podwórko się do nas przyłączało.

[A]: W jakim wieku były osoby, które się w nią bawiły?

[JR]: Różnym. Były i starsze dzieciaki, i młodsze też garnęły się do gry.

[A]: Czy do zabawy w grę potrzebne jest jakieś specjalne miejsce, np. boisko, łąka? Czy można bawić się w nią w domu?

[JR]: Grało się na podwórku albo w szkole na boisku. Potrzeba na to trochę miejsca. Jakby się grało w domu, to matka dopiero by dała popalić.

[A]: Co było potrzebne do zabawy w zbijaka?

[JR]: Tylko piłka. No i duża przestrzeń.

[A]: Na czym polega ta zabawa? Czy może mi ją Pan szczegółowo opisać?

[JR]: Zasady były proste. Były dwie drużyny, które wzajemnie zbijały się piłką, tzn. uderzały nią w kogoś z drużyny przeciwnej. Jak piłka dotknęła kogoś i spadła na ziemię, to ten ktoś odpadał z gry i schodził z boiska. Wygrywała ta drużyna, która pierwsza zbiła przeciwników.

[A]: Czy ma Pan jakieś podpowiedzi do gry?

[JR]: Trzeba uważać, żeby nie trafić kogoś zbyt mocno piłką np. w głowę, bo czasem może zabołeć.

[A]: Czy pamięta Pan, żeby ta zabawa występowała w różnych formach?

[JR]: Czasem grało się na punkty, a nie odpadanie, tzn. że jak kogoś z drużyny przeciwnej trafiło się piłką, to on nie odpadał, tylko nasza drużyna zdobywała punkt. Wygrywała ta, która miała ich najwięcej.

[A]: Dziękuję bardzo za rozmowę.

[JR]: Ja również dziękuję, Aniu.

KROK 8. ZAWIERAMY SOJUSZ!

Zanim zaczniecie szukać sojuszników i sojuszniczek, wspólnie zastanówcie się, czego potrzebujecie, aby w pełni zrealizować działania w projekcie „Kronika sportowa”. Może przydałaby się Wam pomoc rzeczowa, np. w postaci balonów, ciastek, skakanek, kredy do rysowania? Może warto zaproponować sojusz pobliskiemu przedszkolu, w którym moglibyście zorganizować turniej dawnych gier i zabaw? A może nawiązać współpracę z lokalną gazetą i publikować na jej łamach opisy zebranych przez Was gier?

Stwórzcie listę potrzeb, a następnie zastanówcie się, kto może zapewnić Wam wymagane wsparcie. Zapiszcie wszystkie pomysły. Zaczniście od poszukiwań wśród bliskich Wam osób: rodziców, dalszej rodziny czy znajomych. Może wesprze Was sąsiad, który jest właścicielem osiedlowego sklepu? Zastanówcie się też nad firmami lub instytucjami, które mijacie po drodze do szkoły lub które znacie ze słyszenia – może zaprosicie do współpracy hurtownię zabawek z sąsiedniej dzielnicy lub lokalną gazetę wychodzącą w Waszym regionie?

Po stworzeniu listy potrzeb i potencjalnych sojuszników i sojuszniczek, warto wspólnie zebrać argumenty, które pomogą Wam przekonać ich do włączenia się w Wasze działania. Przedyskutujcie je i zapiszcie – dzięki temu łatwiej będzie Wam później prowadzić rozmowę na temat podjęcia współpracy. Poniżej znajdziecie ćwiczenie, które pomoże Wam przygotować się do tego zadania.

ĆWICZENIE: *Latające flipy*

Proponujemy Wam ćwiczenie *Latające flipy*. Stworzycie dzięki niemu bazę argumentów, które pomogą Wam przekonać sojuszników i sojuszniczki do włączenia się w Wasze działania! Do jego przeprowadzenia będziecie potrzebować: flamastrów i trzech arkuszy papieru flipchartowego, czyli tak zwanych flipów.

Podzielcie się na trzy grupy, a następnie porozmawiajcie, odpowiadając na poniższe pytania:

- Jakie korzyści ze współpracy z sojusznikami i sojuszniczkami odniesie Wasz projekt?
- Jakie korzyści ze współpracy z Wami odniosą potencjalni sojusznicy i sojuszniczki?
- Jakie korzyści z realizacji Waszego projektu odniesie lokalna społeczność (inni uczniowie i uczennice, mieszkańcy i mieszkanki Waszej okolicy)?

Zadbajcie o to, aby na każdym arkuszu papieru zapisać po jednym z powyższych pytań. Zapisujcie na flipach wszystkie pomysły, które przyjdą Wam do głowy, a po 4–5 minutach podajcie kartkę do kolejnej grupy. Zadaniem grupy otrzymującej flip jest przeczytanie zapisanych już pomysłów i dopisanie własnych. Każdy arkusz papieru powinien znaleźć się raz u każdej z grup. Na zakończenie ćwiczenia przedstawiciel lub przedstawicielka grupy odczytuje pomysły zapisane na flipie, przy którym się znajduje, tak aby podsumować zebrane pomysły. Dzięki temu rosną Wasze szanse na zawarcie wartościowych sojuszy!

Niestety nie zawsze będziecie mieć możliwość osobiście spotkać się z przedstawicielem lub przedstawicielką firmy albo instytucji, którą chcecie prosić o wsparcie. W takim wypadku warto wysłać pismo lub e-mail. Jak to przygotować? Zapraszamy do kolejnego ćwiczenia *List do sojusznika!*

ĆWICZENIE: *List do sojusznika*

Wyświetlcie na tablicy lub skserujcie zamieszczony na kolejnej stronie przykładowy list do sojusznika. Wspólnie wypiszcie wszystkie elementy, z których się składa.

PRZYKŁADOWY LIST DO SOJUSZNIKA:

Łupki Małe, 10 listopada 2015 r.

Grupa Młodych Obywateli i Obywaterek
Opiekunka: pani Katarzyna Kowalska
Tel: 0123456789
E-mail: zabawy@poczta.eu

Sz. P. Kamil Nowak
Dyrektor Hurtowni Zabawek „Gumiś”

Szanowny Panie Dyrektorze,

jesteśmy grupą projektową z Gimnazjum nr 1 w Łupkach Małych. Realizujemy projekt „Kronika sportowa” w ramach programu „Młody Obywatel”, organizowany przez Centrum Edukacji Obywatelskiej i Fundację BGK.

Nasze działanie polega na przypomnieniu dawnych gier i zabaw takich jak: *hacele, serso* czy *klasy*. Rozmawialiśmy z wieloma mieszkańcami i mieszkankami Łupek, spisaliśmy ich wspomnienia dotyczące gier i zabaw. Udało nam się stworzyć imponującą księgę zawierającą opisy i zasady dziesiątek gier.

Wpadliśmy na pomysł, aby podczas święta Łupek (20 listopada 2015 roku) zorganizować turniej tych gier, które staramy się ocalić od zapomnienia. Zaprosiliśmy na niego mieszkańców i mieszkanki Łupek oraz uczniów i uczennice naszej szkoły. Wiemy, że wiele osób nie może się doczekać tego wydarzenia.

Zależy nam na tym, aby nasz turniej był jak najbardziej kolorowy, dlatego zwracamy się do Pana z prośbą o przekazanie kilkunastu opakowań balonów, którymi udekorujemy naszą salę.

Jednocześnie zapewniamy Pańskiej firmie:

- promowanie i wyeksponowanie logotypu Państwa firmy podczas organizowanego przez nas turnieju;
- zamieszczenie artykułu o naszej współpracy w gazetce szkolnej trafiającej do młodzieży, grona pedagogicznego i rodziców;
- opisanie naszej współpracy na stronie internetowej szkoły;
- możliwość poprowadzenia jednej z gier lub wystąpienia podczas rozpoczęcia turnieju.

Mamy nadzieję, że pomoże nam Pan w realizacji naszego działania.

Z poważaniem,
Grupa Młodych Obywateli i Obywaterek
uczestniczących w projekcie „Kronika sportowa”

WSKAZÓWKA:

Uczniowie i uczennice powinni wymienić takie elementy listu jak:

- kto pisze list;
- do kogo list jest adresowany;
- krótki opis działania;
- wyjaśnienie, dlaczego to działanie jest ważne;
- czego grupa oczekuje od sojusznika;
- co grupa może zaproponować w zamian;
- propozycja spotkania;
- kontakt;
- pożegnanie.

Po przeczytaniu listu i ustaleniu, jakie elementy powinien zawierać, dobierzcie się w pary. Zmieńcie wybrane elementy listu tak, by pasowały do Waszego potencjalnego sojusznika, do którego planujecie wysłać wiadomość. Pamiętajcie o argumentach, które wypisaliście podczas ćwiczenia *Latające flipy* – koniecznie się do nich odwołajcie.

Wysłuchajcie kilku wersji listów, które zostaną zaprezentowane przez ochotników i ochotniczki, a następnie wspólnie wybierzcie tę wersję, która najbardziej Wam się podoba. Możecie też połączyć elementy z różnych wersji, tworząc nowy list.

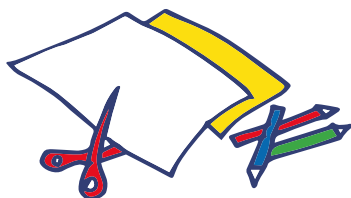
KROK 9. PROMOCJA

Podczas realizacji wybranego przez siebie działania nie zapominajcie o promocji. Warto zadbać o to, aby informacja o Waszej inicjatywie wyszła poza mury szkoły, obiegła całą miejscowość, a nawet inne zakątki kraju. Może Wasz projekt stanie się dla kogoś inspiracją?

W jaki sposób promować wydarzenie? Możecie skorzystać z zaproponowanych przez nas standardowych oraz niestandardowych form promocji lub przeprowadzić ćwiczenie z Kroku 4, aby wygenerować własne pomysły. Pamiętajcie przy tym, by dobrać odpowiednie sposoby promocji do działania, które realizujecie, i jego grupy docelowej. W przypadku działania skierowanego do osób młodych skuteczna może się okazać promocja w Internecie, która niekoniecznie będzie trafna, jeśli staracie się dotrzeć do osób starszych (do których możecie kierować informacje na przykład za pośrednictwem gazety lub radia).

Do standardowych sposobów promocji możemy zaliczyć:

- **Pozyskanie patronatu medialnego.** Napiszcie pismo do lokalnej gazety, radia czy telewizji z propozycją współpracy. Pismo takie powinno zawierać: miejscowość, datę, adresata, nadawcę, informację o działaniu, które chcecie przeprowadzić (termin, do kogo jest adresowane, na czym polega, kto je realizuje), czego oczekujecie (np. zamieszczenia relacji z działania, regularnej publikacji opisanych przez Was gier i zabaw) i co dajecie w zamian (np. nadanie tytułu patrona medialnego, zamieszczenie logo na stronie blogu projektu).
- **Przygotowanie informacji prasowej i rozesłanie jej do lokalnych mediów.** Warto wcześniej przygotować sobie bazę kontaktową mediów (np. e-maile do konkretnych dziennikarzy i dziennikarek oraz ogólne do redakcji). Na początku takiej informacji prasowej powinien znaleźć się tzw. lid, czyli najważniejsza wiadomość odpowiadająca na pytania: „kto?”, „co?”, „kiedy?”, „gdzie?”. W dalszej części – bardziej szczegółowa prezentacja wydarzenia odpowiadająca na pytania: „dlaczego?”, „z kim?”, „po co?”, „co z tego wynika?”. Na końcu powinny się znaleźć dodatkowe informacje i kontakt do osoby odpowiedzialnej za współpracę z mediami. Przy wysyłaniu informacji prasowej pamiętajcie również o portalach internetowych.

- **Plakaty, ulotki, broszury.** Tego typu materiały informują o wydarzeniach. Plakaty głównie promują wydarzenie i stanowią zaproszenie do wzięcia w nim udziału, podczas gdy ulotki i broszury można również wykorzystywać przy promocji rezultatów działań.

Do niestandardowych sposobów promocji możemy zaliczyć:

- **Konkursy.** Zorganizujcie konkurs dla najmłodszych np. na ilustrację danej zabawy, dla swoich rówieśników konkurs na opis zabawy zdobyty od babci lub dziadka, a dla lokalnej społeczności – na zdjęcie przedstawiające osoby bawiące się w dawne gry. Możliwości jest wiele.
- **Happeningi.** Namalujcie kredą na chodnikach np. klasy wraz z dopiskiem: „więcej gier i zabaw w naszej miejscowości” lub zorganizujcie flash mob w centrum Waszej miejscowości (polega on na zebraniu się większej grupy osób o tej samej godzinie w umówionym miejscu i wspólnej zabawie w to samo, np. skakaniu na skakance).
- **Działania w Internecie.** Stwórzcie cykl memów⁵ „A czy Ty grałeś/grąłaś dzisiaj w... (palanta, zbijaka, hacele itp.)” i publikujcie je w Internecie (np. na stronie Waszego projektu na Facebooku albo na swoich profilach).
- **Wystawy fotograficzne.** Przebierzcie się za Wasze babcię i Waszych dziadków z czasów ich młodości, zróbcie sobie zdjęcia, jak gracie i się bawicie, a następnie przygotujcie wystawę tych zdjęć, robiąc odbitki czarno-białe lub w kolorze sepia .

Pamiętajcie, że różne działania promocyjne mogą Wam towarzyszyć przez cały czas trwania projektu.

WSKAZÓWKA:

Przypomnij grupie, że równie ważna jak promocja działań realizowanych w projekcie jest promocja jego rezultatów. Zwiększy to oddziaływanie Waszego projektu i pokaże, że młodzi ludzie potrafią podejmować ciekawe inicjatywy.

KROK 10. DOKUMENTACJA

Ważną kwestią, o której warto pamiętać podczas realizacji działań projektowych, jest prowadzenie dokumentacji. Pomoże Wam to zarówno w promocji samego projektu, jak i jego rezultatów.

WSKAZÓWKA:

Zwróć uwagę grupie, że warto zarchiwizować wszystkie materiały, które powstały w ramach Waszego projektu. Na jednej płycie możecie nagrać rozmowy dotyczące gier i zabaw, na drugiej media: zdjęcia, filmy, nagrania audio (możecie też zamieścić te informacje w chmurze). W segregatorze trzymajcie wycinki z gazet, spisane rozmowy, publikacje. Te wszystkie elementy składają się na dokumentację Waszego projektu. Starajcie się trzymać je w jednym miejscu, aby w każdej chwili można było do nich wrócić.

Dokumentację mogą stanowić:

- **Zdjęcia.** Jest to jedna z najbardziej popularnych form dokumentacji, a do tego atrakcyjna wizualnie. Do prowadzenia dokumentacji wystarczy nawet aparat fotograficzny znajdujący się w telefonie komórkowym. Wytypujcie w Waszym zespole osobę odpowiedzialną za robienie zdjęć podczas spotkań, wywiadów i innych działań, które będziecie realizowali. Zdjęcia przydadzą się Wam do informacji prasowej rozsyłanej do mediów, gazetki szkolnej czy tworzonych publikacji. Przy tej formie dokumentacji pamiętajcie, aby opatrzyć zdjęcia informacją o ich autorze lub autorce, a w przypadku zdjęć, na których znajdują się pojedyncze osoby, o ich zgodę na opublikowanie zdjęć.
- **Wideo.** Stwórzcie filmik podsumowujący Wasz projekt. Co zawrzeć w takim filmiku? Mogą to być

krótkie urywki z Waszych spotkań, nagrania wywiadów, komentarze, wypowiedzi mieszkańców i mieszkańek Waszej miejscowości dotyczące projektu lub dawnych gier i zabaw. Takie nagranie będziecie mogli przesłać do lokalnych mediów, zamieścić w Internecie czy też zaprezentować podczas jakiejś uroczystości. Przy tej formie dokumentacji pamiętajcie, że pomocne mogą być dla Was darmowe programy do montażu wideo, np. Windows Movie Maker. Jeśli na nagra-

⁵ Mem – połączenie obrazka z hasłem o żartobliwym charakterze, skłaniające do refleksji.

niu pojawiają się pojedyncze osoby, zadbajcie o to, by wyraziły zgodę na publikację swojego wizerunku.

- **Audio.** Przeprowadźcie wywiady z członkami i członkiniami Waszej grupy na temat ich roli w projekcie i samego działania lub zróbcie sondę uliczną na temat dawnych gier i zabaw. Takie nagrania będziecie mogli cyklicznie zamieszczać w Internecie lub dzięki współpracy z lokalnym radiem – publikować na jego antenie. Przy tej formie dokumentacji pamiętajcie, że pomocne mogą być dla Was darmowe programy do montażu dźwięków, np. Audacity. Także w tym przypadku, jeśli w nagraniu wypowiadają się pojedyncze osoby, zadbajcie o to, by wyraziły zgodę na jego publikację.

- **Kronika.** Możecie ją prowadzić zarówno w wersji papierowej, jak i elektronicznej. Zamieszczajcie w niej relacje z poszczególnych spotkań i opatrujcie je zdjęciami, fragmentami przeprowadzonych wywiadów czy wycinkami z gazet (lub linki do artykułów online) odnoszącymi się do Waszego działania.

KROK 11. WIEMY, JAK DZIAŁAĆ, ALE JAK ZROBIĆ Z TEGO PUBLICZNĄ PREZENTACJĘ?

Zrealizowaliście działanie dotyczące różnych gier i zabaw, nadszedł więc najwyższy czas, żeby zaprezentować je mieszkańcom i mieszkankom Waszej miejscowości. A może nie tylko im? Publiczna prezentacja rezultatów Waszego projektu będzie wspaniałą okazją do pokazania, co zrobiliście i czego się nauczyliście, a jednocześnie zmobilizuje Was do większego zaangażowania w realizację projektu. W wymyśleniu tego, w jaki sposób to zrobić, pomoże Wam poniższe ćwiczenie.

ĆWICZENIE: Publiczna prezentacja

WSKAZÓWKA:

Do ćwiczenia będzie potrzebna gra w *pchełki*, która pomoże Ci podzielić zespół na mniejsze grupy. Wymagane są co najmniej 4 kolory pchełek. Każdy kolor to jedna grupa. Odlicz tyle pchełek każdego koloru, ile osób ma się znaleźć w grupie (np. jeśli w grupie jest 20 osób, to odlicz po 5 pchełek każdego koloru).

Wylotujcie pchełki i utwórzcie grupę z osobami, które mają ten sam kolor pchełek. Każda grupa otrzymuje jeden arkusz papieru (flip) oraz marker. Zadaniem każdej grupy jest wypisanie 3 pomysłów na to, w jaki sposób można dokonać prezentacji zebranych przez Was gier i zabaw. Macie na to 5 minut. Następnie kartkę podajecie dalej. Ponownie każda grupa ma zanotować 3 pomysły w ciągu kolejnych pięciu minut albo dodać swoje propozycje do pomysłów, które już znajdują się na kartce. Pierwsza część ćwiczenia kończy się w momencie, gdy kartki

wrócą do osób, które jako pierwsze je uzupełniały. W drugiej części zaprezentujcie pomysły, które znalazły się na Waszych kartkach i przyczepcie je w widocznym miejscu. Sprawdźcie, czy jakieś propozycje się powtarzają, zastanówcie się, ile macie czasu na przygotowanie prezentacji, komu chcecie pokazać efekty swojej pracy, jak liczną chcecie mieć publiczność i co chcecie jej przekazać. W dalszej kolejności każdy bierze po jednej kolorowej samoprzylepnej karteczce, rysuje na niej uśmiech i przykleja ją przy tym pomysłu, który według niego najlepiej się sprawdzi w przypadku prezentacji tego projektu. Który pomysł zebrał najwięcej uśmiechów? Przeanalizujcie go jeszcze raz i do dzieła!

Przykładowe formy publicznej prezentacji:

- **Impreza.** Zaproponujcie zorganizowanie Waszego działania w ramach większej lokalnej imprezy, np. festynu. Do poprowadzenia gier i zabaw zaprosicie osoby, które udzielały Wam wywiadów.
- **Spotkanie.** Możecie je zorganizować w szkole, w domu kultury, w bibliotece, w urzędzie gminy lub miasta; wszystko zależy od tego, jak dużej publikacji oczekujecie, do kogo chcecie dotrzeć i co ma być efektem Waszej pracy. Podczas spotkania wypromujcie np. publikację, którą opracowaliście w ramach swojego projektu, lub zaprezentujcie dokumentację z jego przebiegu. Dodatkowym elementem może być np. wystawa zdjęć przedstawiająca Waszą pracę podczas działania.
- **Audycja radiowa lub telewizyjna, cykl artykułów w lokalnej gazecie.** Zaproponujcie współpracę lokalnym mediom (gazeta, radio, telewizja, telewizja internetowa, portal) i stwórzcie stałą rubrykę prezentującą zebrane przez Was materiały. W gazecie możecie publikować opisy gier i zabaw opatrzone zdjęciami lub ilustracjami oraz historie osób, które Wam o nich opowiedziały.
- **Blog, strona internetowa projektu lub Fanpage na Facebooku.** Zamieszczajcie na nich opisy gier, przedstawiajcie swoich rozmówców i rozmówczynie, wgrywajcie fotorelacje lub filmiki z zabaw, filmiki instruktażowe czy prezentacje multimedialne poświęcone poszczególnym zabawom.
- **Warsztaty z dawnych gier i zabaw.** Zorganizujcie je np. dla swoich rodziców lub dla lokalnej społeczności. Takie warsztaty mogą być również elementem większej prezentacji, np. turnieju gier dawnych i zapomnianych.
- **Otwarcie wystawy.** Przygotujcie wystawę, na której znajdą się zdjęcia przedstawiające osoby grające w daną grę, przedmioty potrzebne do zabawy w nią i jej opis. Dodatkowym elementem wernisazu może być np. prezentacja filmiku z przebiegu Waszego projektu.

- **Happening uliczny.** Zorganizujcie pokaz gier i zabaw w centrum Waszej miejscowości i zapraszajcie do udziału przechodniów.

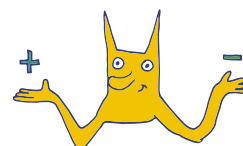
WSKAZÓWKA:

W drugiej części zaprezentowanego ćwiczenia przyjmij rolę moderatora lub moderatorki dyskusji i naprowadzaj grupę właściwymi pytaniami (o ile sami na nie nie wpadną).

Jak sami i same widzicie, pomysłów na prezentacje gier i zabaw może być bardzo dużo. Jesteśmy pewni, że Wy także jesteście w stanie dodać kolejne od siebie! Pamiętajcie, że to luźne propozycje – zachęcamy Was do kreatywności i łączenia ze sobą różnych pomysłów, a także do dalszej współpracy z Waszymi rozmówcami i rozmówczyniami.

KROK 12. EWALUACJA PROJEKTU

Kiedy turniej z grami się zakończy, a publikacja będzie już stała na półce (lub pojawi się w Internecie), pamiętajcie o jeszcze jednej niezwykle ważnej rzeczy – ewaluacji, czyli podsumowaniu! Ewaluacja często budzi przerażenie, bo już samo słowo brzmi przecież encyklopedycznie. Pamiętajcie jednak, że ewaluacja może być również dobrą zabawą i okazją do uczczenia zakończenia projektu. Dzięki niej możecie porozmawiać ze sobą o tym, jak Wam się pracowało przy realizacji projektu oraz w jaki sposób można go udoskonalić następnym razem. Poniżej znajdziecie ćwiczenie, które pomoże Wam w podsumowaniu działań i ich ewaluacji: *Rzeka projektu*.

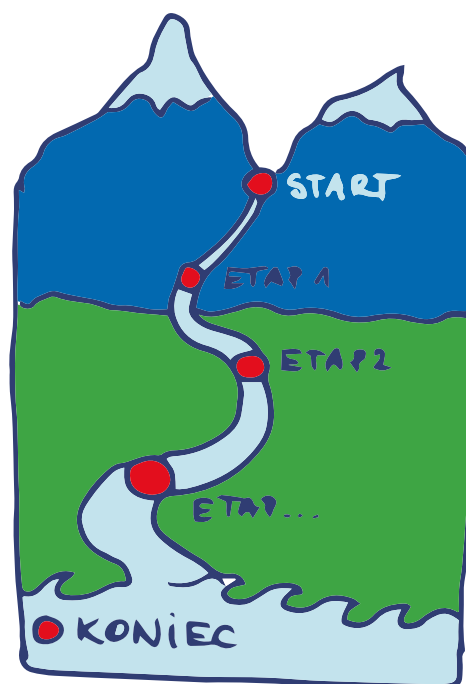
ĆWICZENIE: Rzeka projektu

WSKAZÓWKA:

Pamiętaj, że także podczas podsumowania bardzo ważne jest zadbanie o przyjazną atmosferę. Zwróć uwagę uczniów i uczennic na przestrzeganie poniższych zasad:

- Każdy może się wypowiedzieć.
- Jeśli ktoś nie chce się wypowiedzieć, nie zmuszamy go do tego.
- Używamy komunikatu „ja”: krytykujemy opinie, a nie ich autorów czy autorki.

Do przeprowadzenia ćwiczenia *Rzeka projektu* będziecie potrzebować: kredy i tablicy lub flamastrów i arkuszy papieru, a także karteczek samoprzylepnych.

Na tablicy lub arkuszu papieru narysujcie rzekę, która będzie symbolem Waszego projektu „Kronika sportowa”. W górach zaczyna swój bieg: to początek projektu, a przy ujściu do morza go kończy: to koniec Waszej pracy.

Zaznaczcie na rysunku najważniejsze etapy Waszego projektu, np.: podzielenie się obowiązkami, zebranie historii o grach i zabawach, opracowanie tekstów, organizacja zabawy itp. Następnie na karteczkach samoprzylepnych opiszcie swoje odczucia związane z poszczególnymi etapami i przyklejcie je w odpowiednich miejscach rzeki. Wspólnie odczytajcie swoje odpowiedzi, wyjaśnijcie te, które nie są zrozumiałe dla wszystkich. Porozmawiajcie również o szczególnie „rwących” odcinkach Waszej rzeki, czyli o momentach, które były trudniejsze i bardziej stresujące. Zastanówcie się, co było tego przyczyną i co można zmienić w przyszłości, aby przebieg projektu był bardziej sprawny i spokojny.

KROK 13. CO DALEJ?

Zrealizowaliście swoje działanie i ciągle Wam mało? „Kronikę sportową” można przecież rozbudować! Przejrzyjcie jeszcze raz niniejszą publikację, a następnie sięgnijcie do swoich wcześniejszych pomysłów (także tych odrzuconych – może spojrzenie na nie świeżym okiem sprawi, że przyjdą Wam do głowy nowe rozwiązania?). Jeśli zorganizowaliście imprezę plenerową z zabawami i grami w roli głównej, to może warto zebrać materiały dokumentujące to wydarzenie i stworzyć na ich podstawie publikację? Jeśli zrobiliście publikację, to może teraz warto przetestować te gry i zabawy, które w niej opisaliście, organizując imprezę dla mieszkańców i mieszkank Waszej miejscowości? Zorganizowaliście imprezę i wydaliście publikację? To może nadszedł czas na przeprowadzenie zabaw w lokalnych przedszkolach i szkołach podstawowych? Może warto zaangażować do tego działania osoby starsze, które pamiętają te gry i zabawy z czasów swojej młodości? Możliwości jest wiele, więc nie pozostaje Wam nic innego jak podjąć kolejne wyzwanie! Pamiętajcie, że Wasz projekt może stać się cykliczną imprezą w Waszej miejscowości!

DOBRA PRAKTYKA⁶

Młodzież z II Liceum Ogólnokształcącego im. Piotra Firleja w Lubartowie we współpracy z młodzieżą z Rapla Vesiroosi Gümnaasium z Estonii zrealizowała projekt „Gra w klasy. Na tropie gier dawnych”.

Celem projektu było propagowanie aktywnego stylu życia, poznanie dawnych gier i upowszechnienie ich w środowisku lokalnym oraz budowanie więzi międzypokoleniowych.

Uczniowie i uczennice z obu krajów pracowali ze sobą przez dwa lata i zorganizowali w tym czasie mnóstwo działań i imprez – zarówno lokalnych, jak i międzynarodowych. Flagowym wydarzeniem stał się turniej „Kapsle 2009”, który z czasem zyskał status imprezy cyklicznej oraz zorganizowany w Estonii „Turniej gier dawnych”. Młodzież włączyła się również w organizację różnych imprez sportowych w swoich miejscowościach, promując grę w podchody, klasy czy gumę. Udało się dzięki temu wzbogacić ofertę gier i zabaw podczas takich wydarzeń jak: „Bezpieczne wakacje”, „Szkoła Życia - Lubartów”, „Szkoła Życia - Nowodwór”. Nie zapomniano również o „odkurzeniu” wspaniałych zabaw świetlicowych, dzięki czemu kolejne pokolenia mogą czerpać radość z gry w bierki czy statki!

Projekt nie tylko obfitował w dobre pomysły i atrakcyjne działania, ale był również:

- bardzo solidnie przygotowany (m.in. przeprowadzono duże badanie ankietowe wśród mieszkańców i mieszkanki Lubartowa na temat dawnych gier i zabaw);
- sumiennie prowadzony (do opisu gier stworzono specjalną tabelę porządkującą zbierane dane; powstało wiele publikacji, wystaw – wszystko na najwyższym poziomie!);
- dobrze dokumentowany (w postaci zdjęć, filmów, prezentacji multimedialnych);
- skutecznie promowany (informacje na jego temat pojawiły się w mediach).

Zajrzyjcie na stronę projektu: http://lo2lubartow.pl/lo2/wspolpraca/sc/comenius_estonia.htm. Być może także Was zainspiruje do prowadzenia cyklicznych działań w obszarze gier i zabaw?

Powodzenia! :)

Linki:

Nagrywanie relacji:

<http://swiadkowiehistorii.pl/pdfs/a.pdf>

http://archiwa.org/as/as_img/uploaded/11.Archywa_spoleczne_podrecznik_Czapigo.pdf

Publikacje z grami i zabawami:

<http://zabawnik.org/>

http://bbc.mbp.org.pl/Content/3700/2012-09-30_Gry.pdf

<http://podaj.blogspot.com/2013/11/publikacje.html>

<http://zabawy.zrodla.org/pliki/wychodza-z-cienia-podworkowe-wspomnienia-web.pdf>

<http://lo2lubartow.pl/lo2/wspolpraca/sc/estonia/folder.pdf>

⁶ Opis dobrej praktyki powstał w oparciu o informacje znajdujące się na stronie: http://lo2lubartow.pl/lo2/wspolpraca/sc/comenius_estonia.htm. Projekt został zrealizowany w ramach programu Comenius „Uczenie się przez całe życie”.

SZTAFETA DYSKUSJI

**CZYLI JAK DEBATOWAĆ O SPORCIE
ZE SPOŁECZNOŚCIĄ LOKALNĄ?**

AUTOR: MICHAŁ TRAGARZ

SZTAFETA DYSKUSJI

Debata i dyskusja przeprowadza się, gdy zależy nam na wymianie poglądów, poznaniu i skonfrontowaniu różnych punktów widzenia, a czasem na wspólnym dojściu do kompromisu czy znalezieniu optymalnych rozwiązań. Bez mniej lub bardziej zorganizowanych dyskusji ciężko sobie wyobrazić istnienie jakiegokolwiek grupy lub społeczności.

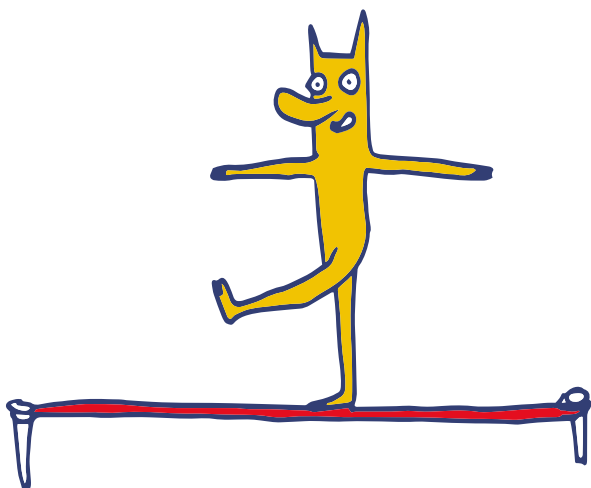
Od ateńskiej agory, na której spotykali się obywatele, żeby wspólnie podejmować decyzje, poprzez współczesne debaty parlamentarne dotyczące ustanawianego prawa, aż po rozmowy ze znajomymi, gdy ustalamy, gdzie spędzić piątkowy wieczór – dyskusje i debaty towarzyszą nam od zawsze w różnych sytuacjach. Często w ich trakcie decydują się istotne dla nas sprawy. Umiejętność dyskusowania, w tym: argumentowania, słuchania i szanowania rozmówców i rozmówczyń, to umiejętność niezbędna każdemu młodemu obywatelowi i młodej obywatelce.

Właśnie dlatego w programie „Młody Obywatel” zapraszamy Was do zorganizowania lokalnej debaty o tym, jak wygląda oferta sportowa i możliwości sportowego rozwoju w Waszej najbliższej okolicy.

Na czym polega to działanie?

Wybierając ścieżkę „Sztafeta dyskusji”, decydujecie się na przygotowanie debaty o szeroko rozumianej tematyce sportowej. W pierwszej kolejności Wasze zadanie będzie polegało na zdobyciu informacji o tym, jakie kwestie związane z tą tematyką mogą być ważne dla mieszkańców i mieszkańców Waszego miasta lub gminy. Skupicie się nie tylko na młodzieży, ale na wszystkich grupach wiekowych. Na podstawie tego, czego się dowiedziecie, wybierzeć temat Waszej dyskusji. W drugiej kolejności zdecydujecie, jaki rodzaj dyskusji lub debaty najlepiej będzie do niego pasował. Do tego działania warto wprowadzić dodatkowe elementy aktywizujące – poruszające uczestników i uczestniczki nie tylko intelektualnie, ale również fizycznie.

Ważnym elementem Waszego działania będzie zaproszenie ciekawych gości i gościń oraz włączenie w dyskusję instytucji, które mogą mieć wpływ na daną sprawę. Celem Waszej debaty powinno być wypracowanie konkretnych pomysłów na pozytywną zmianę w omawianym obszarze tematycznym, tak aby po jej zakończeniu można je było wprowadzić w życie.

Dlaczego debatować o sporcie?

- **Coraz więcej osób uprawia różnego rodzaju dyscypliny sportowe lub aktywne formy wypoczynku, jest to więc temat, który bezpośrednio ich dotyczy.**

Przez ostatnie 20 lat bardzo wiele zmieniło się w kwestii aktywnego spędzania czasu wolnego. Widok osób biegających w parku, lesie czy na ulicy nikogo już nie dziwi, choć jeszcze na początku XXI wieku było to stosunkowo rzadkie zjawisko. Ulice miast i miasteczek w pogodne dni pełne są rowerzystów i rowerzystek, a wielu dorosłych nie wyobraża sobie życia bez chodzenia na basen, siłownię lub zajęcia fitness. Nowe,

nieznane wcześniej sporty – akrobacje na deskorolkach i bmx-ach, *parkour*, *slackline* dołączyły do popularnych wśród młodzieży sportów zespołowych jak piłka nożna czy koszykówka. Ludzie coraz chętniej spędzają wolny czas w aktywny sposób – robiąc wycieczki piesze i rowerowe, pływając na żaglach, kajakach czy biegając. Co ważne, przełamana została bariera wiekowa. Coraz większa liczba osób starszych i w średnim wieku wraca do aktywności fizycznej, rozumiejąc, jak istotny ma wpływ na ich zdrowie i dobre samopoczucie.

Tak dynamiczna zmiana podejścia do sportu i aktywności fizycznej sprawiła, że ta tematyka dotyczy niemal każdego, choć wszyscy mamy nieco inne potrzeby i oczekiwania z nią związane.

● **Jest to temat, który może zbliżyć do siebie różne grupy, pozornie sobie odległe. Stosunkowo łatwo jest o nim rozmawiać.**

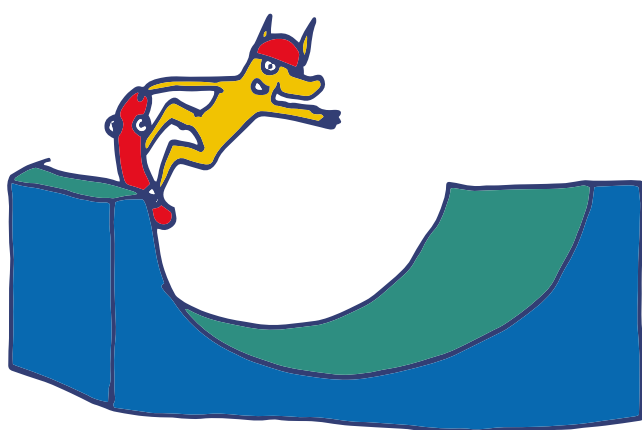
Sport to świetna przestrzeń do integracji osób o różnych poglądach, zainteresowaniach, pozycji społecznej czy wieku, które przy innej okazji być może nigdy by nie miały okazji się spotkać. A nic tak nie zbliża ludzi jak wspólny wysiłek, pokonywanie swoich słabości i przeszkód. Warto to wykorzystać na potrzeby Waszej miejscowości – wspólne uprawianie sportu może być początkiem wielu znajomości i współpracy na innych polach!

O sporcie i szeroko rozumianej aktywności fizycznej łatwiej i mniej ryzykownie rozmawiać niż na tematy światopoglądowe lub polityczne. Tematyka ta budzi mniejsze emocje, więc też łatwiej zachować kulturę dyskusji i dojść do konstruktywnych wniosków. Właśnie dlatego debata o sporcie może być dobrym początkiem do dyskusji również i na inne tematy istotne dla mieszkańców i mieszkank.

● **Debata to dobry sposób na przekazanie władzom lokalnym głosu mieszkańców i mieszkank.**

Lokalne samorządy dysponują środkami na rozwój infrastruktury sportowej i rekreacyjnej. W prawie każdej gminie pojawiły się nowe boiska, skateparki, baseny lub ścieżki biegowe. Jednak nie każda inwestycja jest trafiona, a zdarza się, że nie są uwzględnione potrzeby i zainteresowania wszystkich grup. Czasem sami mieszkańcy i mieszkanki nie wiedzą, z czego i jak można korzystać, a siłownie plenerowe i sale w ośrodkach sportu świecą pustkami.

● **Sport daje również możliwość zorganizowania nietypowego wydarzenia.**

Debata tylko pozornie ma niewiele wspólnego ze sportem. Łącząc ją z różnymi aktywnościami fizycznymi, możecie przygotować wartościowe, ciekawe wydarzenie dla mieszkańców i mieszkank Waszej miejscowości. Krok po kroku pokażemy Wam, że to nie takie trudne!

KROK 1. NASZE MOTYWACJE, CZYLI CO CHCEMY OSIĄGNAĆ?

WSKAZÓWKA:*

Wraz z uczniami i uczennicami zastanówcie się najpierw, czy dane działanie jest dla Was interesujące i czy chcecie się nim zająć. Następnie porozmawiajcie o motywacjach do udziału w tym działaniu. Dzięki temu młodzież będzie miała większe poczucie współautorstwa pomysłu.

Jeszcze przed rozpoczęciem przygotowań zastanówcie się, co chcecie osiągnąć poprzez swoje działanie oraz dlaczego jest ono dla Was ważne. Jakie są Wasze osobiste motywacje oraz jakie mogą być korzyści dla miejsca, w którym mieszkaacie?

Aby przeprowadzić analizę pomysłu i zastanowić się, czy to działanie jest dla Was interesujące, możecie wykonać ćwiczenie *Dyskusja z liną*. Wprowadzi Was ono jednocześnie w tematykę dyskusji.

ĆWICZENIE: Dyskusja z liną

Przygotujcie linę z zawiązanym pośrodku jednym węzłem. Zwiążcie początek i koniec liny. Powinna być na tyle długa, żeby po jej zawiązaniu wszystkie osoby siedzące w kręgu mogły trzymać wygodnie jakiś jej fragment.

Jedna osoba z grupy nie uczestniczy bezpośrednio w ćwiczeniu, a jedynie słucha wypowiedzi poszczególnych osób i notuje najważniejsze wnioski, potrzebne do podsumowania całości ćwiczenia.

Węzeł zawiązany na linie powinien być trzymany przez osobę, która w danym momencie zabiera głos. Jeśli inna osoba chce coś powiedzieć, podnosi rękę – wtedy cała grupa przesuwa do niej węzeł, oddając tym samym głos. Lina wyznacza w związku z tym dwie zasady, które obowiązują w trakcie dyskusji: po pierwsze, mówi ta osoba, która trzyma węzeł, a po drugie, to grupa decyduje, poprzez wspólne przeciągnięcie liny, w jakiej kolejności uczestnicy i uczestniczki zabierają głos.

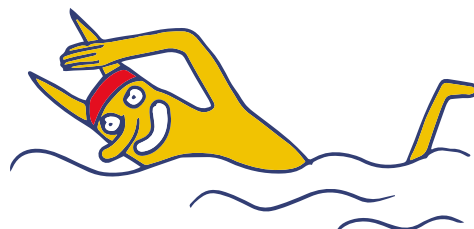
Trzymając się powyższych zasad, odpowiedzcie na następujące pytania:

- Co mi się podoba w pomyśle zorganizowania przez nas lokalnej dyskusji na temat oferty sportowej w naszej miejscowości?
- Jakie widzę słabe strony i zagrożenia odnośnie takiego pomysłu?
- Na jaki temat związany z ofertą sportową chciałbym/chciałabym dyskutować?
- Czy i w jaki sposób chciałbym/chciałabym się zaangażować w takie działanie?
- Co może dać mi osobiście lub mojej miejscowości taka debata?

W trakcie rozmowy każdy przedstawia swój punkt widzenia. Starajcie się nie polemizować ze sobą, tylko wysłuchać wszystkich opinii. Na każde z pytań możecie przeznaczyć określony czas (np. 10 minut) lub rozmawiać do momentu, aż wypowie się każdy, kto chce.

Podsumowując dyskusję, zastanówcie się, czy jako grupa chcecie zająć się tym działaniem. Jeśli tak, rozważcie, jakie mogą być korzyści dla poszczególnych osób z grupy oraz dla Waszej społeczności. Wypiszcie je na tablicy lub na flipie, np. w tabeli.

* Wszystkie wskazówki w publikacji są skierowane do opiekunów i opiekunek grup projektowych.

UZUPEŁNIONA PRZYKŁADOWA TABELA:

Jakie korzyści odniesiemy z debaty na temat sportu?	
Młodzież organizująca dyskusję	Społeczność miasta/dzielnicy/gminy
● praktyczna nauka pracy w grupie i komunikacji	● okazja do poznania się i nawiązania współpracy wokół danego tematu
● poznanie osób, które mogą być sojusznikami i sojuszniczkami młodzieżowych działań w przyszłości	● poprawa jakości oferty sportowej
● zawarcie nowych znajomości	● przełamanie wzajemnych stereotypów pomiędzy różnymi grupami
● możliwość zgłębienia tematu, który nas interesuje	● ciekawa propozycja spędzenia czasu
● zdobycie doświadczeń przydatnych w życiu i przyszłej pracy	● pierwszy krok do przyszłych wspólnych działań
● satysfakcja ze zrobienia czegoś wartościowego	● zaangażowanie społeczności lokalnej na rzecz wspólnego celu
● możliwość dokonania pozytywnej zmiany oraz poczucie sprawczości	● włączenie mieszkańców i mieszkanek do decydowania o swoim otoczeniu

Możecie też chwilę porozmawiać o tym, jak czuliście się, prowadząc dyskusję na takich zasadach. Czym różni się od zwykłej rozmowy? Co jest w niej łatwiejsze, a co trudniejsze?

KROK 2. ZBIERAMY INFORMACJE: POTRZEBY I ZAINTERESOWANIA LOKALNEJ SPOŁECZNOŚCI

W ramach tego kroku zaczniecie się przygotowywać do właściwego działania. Zbierzcie od mieszkańców i mieszkanek Waszej miejscowości informacje na temat ich potrzeb i zainteresowań w w zakresie rozwoju sportowego okolicy. Zastanówcie się, czego chcecie się dowiedzieć, wybierzcie odpowiednie metody, przygotujcie pytania i idźcie w teren!

Dlaczego warto przeprowadzić diagnozę?

Tego typu diagnozę potrzeb i zainteresowań warto przeprowadzić, planując jakiegokolwiek działania skierowane do większej grupy osób. Dzięki temu możliwe jest:

- wybranie pomysłu, który odpowiada na rzeczywiste potrzeby i zainteresowania lokalnej społeczności;
- większe zaangażowanie tych osób w samo wydarzenie (Ludzie pytani o zdanie w jakiejś sprawie i mający poczucie, że ich zdanie wzięto pod uwagę, czują się bardziej za nie odpowiedzialni, a dzięki temu w przyszłości chętniej wezmą w nim udział lub je wesprą.);
- odkrycie osób i zasobów, które mogą być pomocne w realizacji działania.

Przygotowując debatę, warto poznać różne punkty widzenia na daną sprawę. Pozwala to lepiej zgłębić dany temat oraz różnego rodzaju argumenty.

Przykładowe kwestie, na jakie chcecie zwrócić uwagę

Obszarem tematycznym, w jakim się poruszacie, jest szeroko rozumiana oferta sportowa i rekreacyjna dla różnorodnych grup mieszkańców i mieszkank Waszej miejscowości. Tak szeroki temat wymaga jednak zawężenia do określonego obszaru, dziedziny aktywności sportowej lub danej grupy osób.

WSKAZÓWKA:

W pierwszym kroku zastanawialiście się m.in. jakie obszary są interesujące dla Waszej grupy – to powinna być podstawa do dalszej pracy. Zbierając informacje o potrzebach mieszkańców i mieszkank, skupcie się na tych kwestiach, które są ważne i interesujące dla Was samych!

Do zbierania informacji sformułujcie pytania badawcze, na które postaracie się odpowiedzieć. Oto przykładowe pytania badawcze w obszarze sportu:

- Jakie aktywności sportowe cieszą się w danej grupie popularnością i dlaczego?

- Jakim są zdaniem mieszkańców i mieszkank mocne strony Waszej miejscowości, jeśli chodzi o ofertę sportową?
- Jakim grupy korzystają aktywnie z oferty sportowej, a jakim nie, i dlaczego?
- Jakim problemy lub utrudnienia widzą mieszkańcy i mieszkanki w uprawianiu przez siebie swojej ulubionej dyscypliny sportu?
- Jakim są oczekiwania młodzieży/osób starszych wobec rozwoju infrastruktury sportowej w najbliższej przyszłości?

Pytań może być znacznie więcej. W określeniu tego, jakie informacje mogą być istotne w Waszym lokalnym kontekście, pomoże Wam poniższe ćwiczenie.

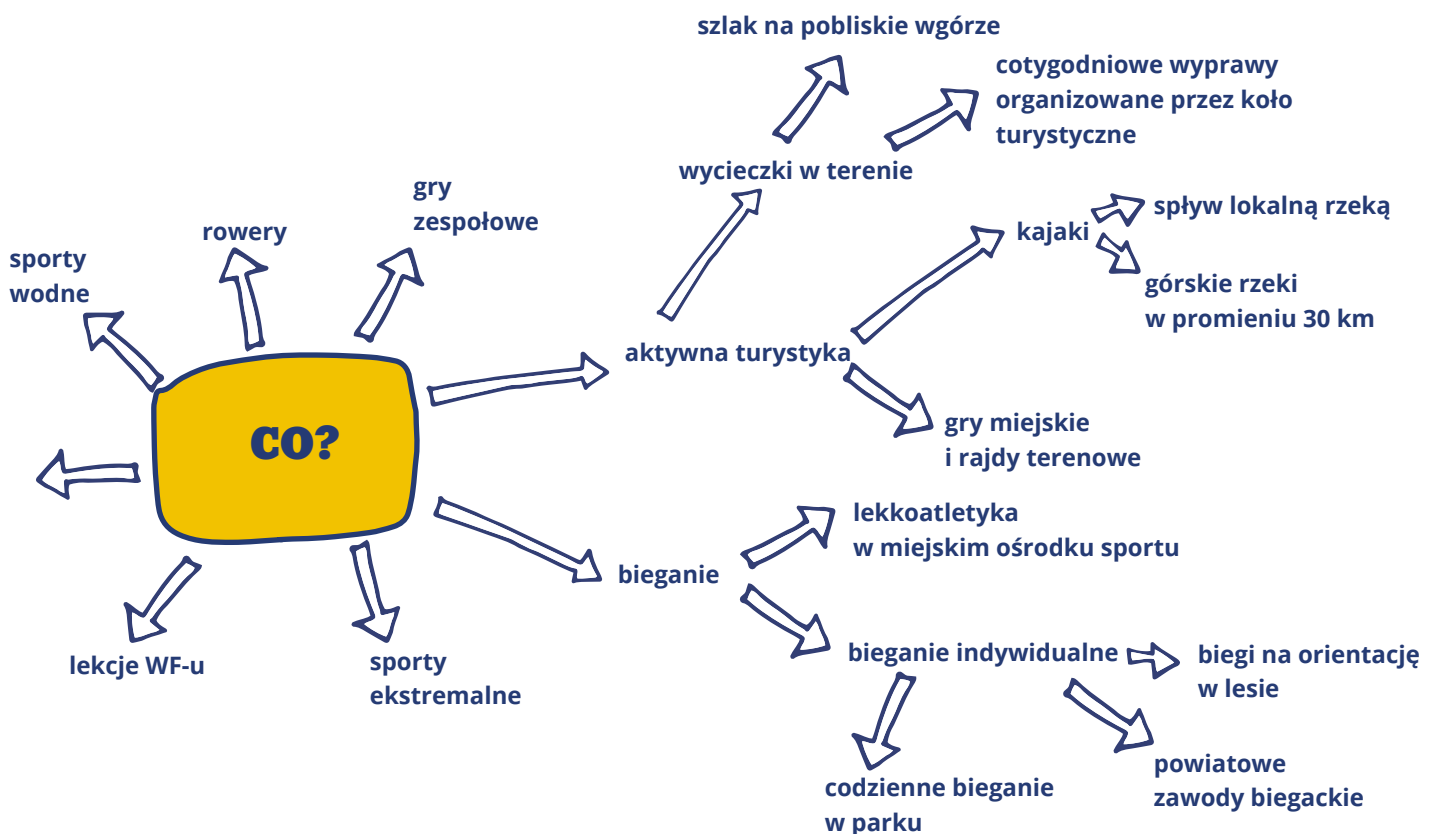
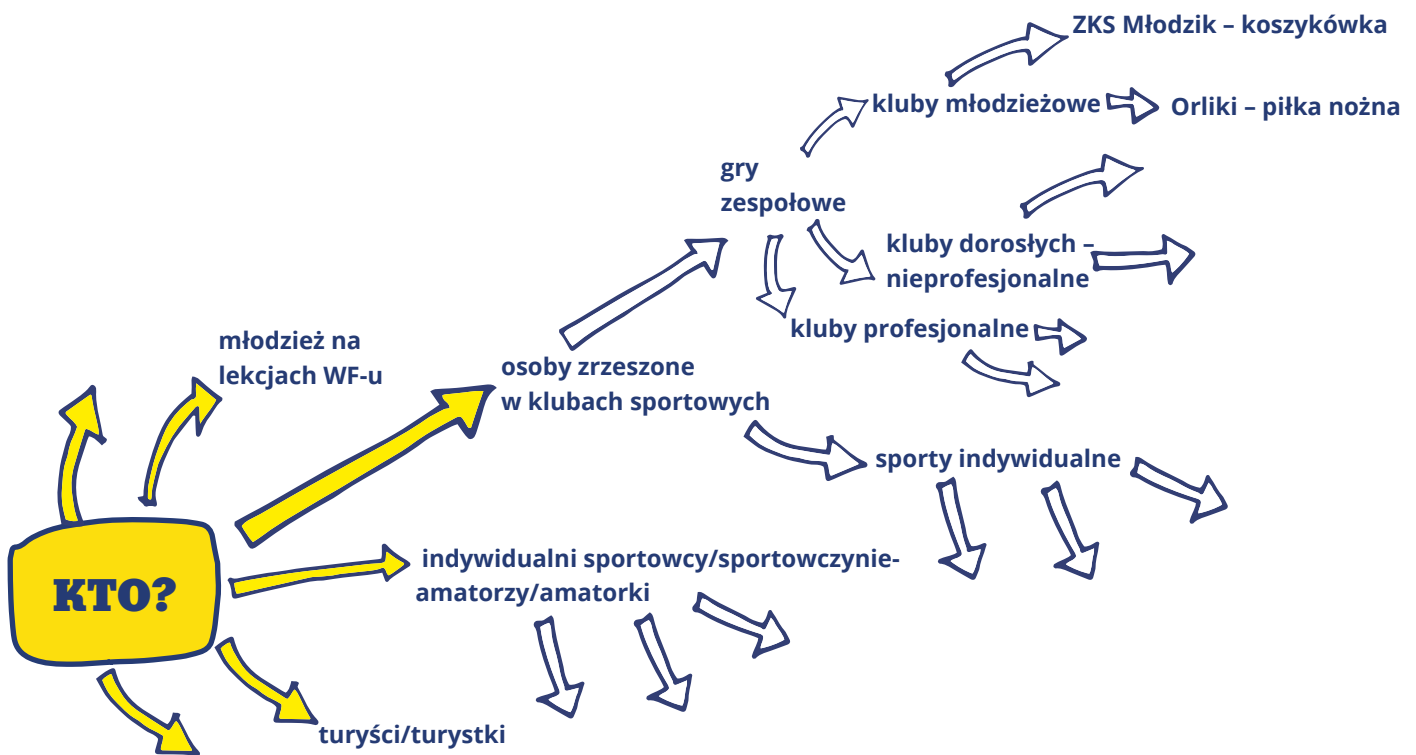
ĆWICZENIE: Mapy myśli - sport w naszej okolicy

Grupowe przygotowanie map myśli pomoże Wam spojrzeć całościowo na kwestię sportu w Waszej okolicy i wybrać te obszary, które staną się obiektem zainteresowania w trakcie dalszej pracy.

Podzielcie się na 3 podgrupy. Każda otrzymuje duży arkusz papieru z wypisanym na środku pytaniem, odpowiednio: „CO?”, „KTO?” lub „GDZIE?”. Zadaniem grupy jest stworzenie mapy myśli poprzez dopisywanie odpowiedzi wokół pytania. Czego dokładnie dotyczą pytania?

- **CO?** – Jakim aktywności sportowe są podejmowane w naszym mieście? (zarówno te popularne, jak i niszowe)
- **KTO?** – Jakim można wyróżnić grupy osób uprawiające różne sporty w naszej okolicy?
- **GDZIE?** – Gdzie uprawia się sport? (obiekty sportowe, jak i wszelkie inne miejsca, niekoniecznie do tego przystosowane)
- Przy tworzeniu mapy myśli starajcie się wychodzić od skojarzeń bardziej ogólnych do szczegółowych, aby uzyskać jak najbardziej konkretne pomysły.

PRZYKŁADOWE FRAGMENTY MAP MYŚLI:

Każda grupa pracuje nad jedną mapą myśli ok. 10 minut. Następnie grupy wymieniają się flipczartami i mają po 7 minut na zapoznanie się z tym, co wypracowała poprzednia grupa, i dopisanie swoich skojarzeń.

Po uzupełnieniu map myśli przez każdą grupę podsumujcie tę część. Krótko porozmawiajcie o tym, co znalazło się na każdej z map, a czego brakuje?

Na mapach zaznaczcie kolorami elementy, zgodnie z poniższą tabelką:

Kolor	Zielony	Czerwony
KTO?	Grupy, które aktywnie korzystają z oferty sportowej; jest ona dla nich łatwo dostępna.	Grupy mające utrudniony dostęp do oferty sportowej i możliwości uprawiania sportu.
CO?	Aktywności lub działania, które są zaszobem, czyli mocną stroną Waszej okolicy.	Aktywności lub działania, które wymagają zmiany; nie funkcjonują Waszym zdaniem dobrze.
GDZIE?	Miejsca, które ułatwiają uprawianie sportu i stanowią mocną stroną Waszej okolicy.	Miejsca, które wymagają zmiany lub utrudniają uprawianie sportu.

WSKAZÓWKA:

Praca grupowa nad mapą myśli jest jedną z form dyskusji i wymaga moderacji. Zwróćcie uwagę na to, żeby nie pozostawać na poziomie bardzo ogólnym, a starać się odnosić do konkretów (np. ścieżka rowerowa na ulicy Lokajskiego; skatepark na osiedlu Różanym itp.). Tylko wtedy możliwe będzie przeprowadzenie analizy map pod kątem mocnych i słabych stron oraz określenie potencjalnych grup, do których skierujecie Wasze działania.

Podsumujcie ćwiczenie. Czy coś Was zaskoczyło lub było szczególnie ciekawe? Czy dowiedzieliście się czegoś nowego? Czy wśród miejsc/aktywności/grup zaznaczonych na czerwono są takie, które są dla Was bardziej interesujące lub ważniejsze? Do jakich grup chcecie dotrzeć podczas zdobywania informacji? Czego konkretnie chcecie się dowiedzieć?

Grupowe tworzenie map myśli może być również jedną z metod zdobywania informacji. Dobrym pomysłem jest zaproszenie przedstawicieli i przedstawicielek różnych grup do ich współtworzenia. Dzięki temu z pewnością będą one bardziej rozbudowane, różnorodne i konkretne! Samo tworzenie map myśli może przybrać kolorową formę i być ciekawą aktywnością angażującą lokalną społeczność (np. rysowanie mapy myśli kredą na miejskim placu).

Jak można zbierać informacje?

Metod zbierania informacji jest bardzo wiele. To, jaką metodę wybierzeć, zależy od tego, czego chcecie się dowiedzieć i do kogo dotrzeć. Zachęcamy Was do zastosowania minimum dwóch różnych metod, dzięki czemu zdobędziecie zróżnicowane informacje. Nie skupiajcie się na ankiecie – wbrew pozorom nie jest to ani najłatwiejsza, ani najskuteczniejsza metoda zbierania informacji! Przede wszystkim ułożenie pytań do ankiety tylko na pierwszy rzut oka wydaje się proste. W rzeczywistości to duże wyzwanie, aby odpowiednio je sformułować i uzyskać rzetelne oraz prawdziwe informacje. Poza tym ankiety w największym stopniu narażone są na odpowiedzi nieprzemyślane, błahę, zawierające żarty itp.

O wiele skuteczniejszą metodą pozyskiwania informacji jest chociażby wywiad. O tym, jak przygotować się i przeprowadzić dobry wywiad, możecie przeczytać w rozdziale „Kronika sportowa” (Krok 7).

Poniżej przedstawiamy kilka przykładów animacyjnych form zbierania informacji, które same w sobie mogą stanowić wartościowy element Waszego projektu i zainteresować mieszkańców i mieszkanki Waszej miejscowości.

WSKAZÓWKA:

Możecie wykorzystać poniższe metody jako ciekawy wstęp i pierwszy etap Waszej debaty. Wypracowane w trakcie tych aktywności wnioski mogą służyć za podstawę do dalszej dyskusji. Dzięki temu będzie ona bardziej dynamiczna i zaangażuje wszystkich uczestników i uczestniczki.

ĆWICZENIE: Obserwacja sportowych śladów

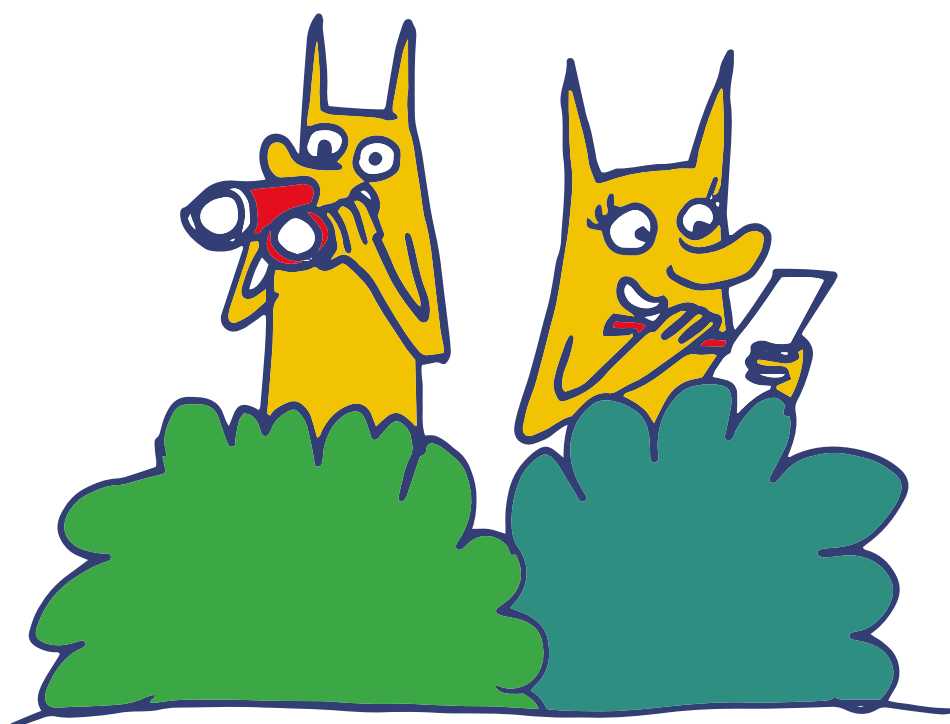
Celem tej metody jest zdobycie następujących informacji:

- Jakie sporty są uprawiane w miejscach publicznych w Waszej miejscowości?
- Jakie miejsca służą do uprawiania różnych sportowych aktywności?

Wybierzcie teren, na jakim będziecie prowadzić obserwację (np. park miejski, podwórko między blokami, ulica itp.), oraz to, na co konkretnie będziecie zwracać uwagę.

Wyznaczcie termin obserwacji (np. wybrany jeden dzień o określonej porze; codziennie w godzinach 16:00 – 19:00 przez okres całego tygodnia; każda środa i sobota przez cały miesiąc itp.), zależnie od tego, ile czasu możecie na to poświęcić. Oczywiście więcej informacji uzyskacie, prowadząc obserwacje regularnie przez dłuższy okres czasu, o różnych porach, w różne dni tygodnia.

Przygotujcie karty obserwacji i podzielcie się zadaniami. Ustalcie kto, kiedy i w jakim miejscu będzie prowadził obserwacje. Karta obserwacji powinna zawierać kwestie, na jakie zamierzacie zwracać uwagę i miejsce do robienia notatek. Aby obserwacje były skuteczne, karty obserwacji nie mogą być zbyt rozbudowane!

PRZYKŁADOWA KARTA OBSERWACJI:

Miejsce obserwacji:	
Data obserwacji:	
Imię obserwatora/obserwatorki:	
Zaobserwowane aktywności sportowe:	Liczba osób, które uprawiały tę aktywność sportową w czasie obserwacji:
Bieganie	
Jazda na rowerze	
Gra w piłkę	
Ćwiczenia na siłowni	
Wykorzystanie infrastruktury sportowej	
Nazwa obiektu:	Liczba osób, które korzystały z obiektu przez min. 3 minuty:
Boisko do piłki nożnej	
Boisko do koszykówki	
Siłownia plenerowa	
Ścieżka rowerowa	
Nietypowe aktywności sportowe zaobserwowane w danym miejscu:	

PRZYKŁADOWA WYPEŁNIONA KARTA OBSERWACJI

Miejsce obserwacji: skrzyżowanie alejek w Parku Wolności, przy plenerowej siłowni	
Data obserwacji: 15 października, w godz. 16:00-18:00	
Imię obserwatora/obserwatorki: Janek i Alicja	
Zaobserwowane aktywności sportowe:	Liczba osób, które uprawiały tę aktywność sportową w czasie obserwacji:
Bieganie	35
Jazda na rowerze	28
Gra w piłkę	12
Ćwiczenia na siłowni	15
Wykorzystanie infrastruktury sportowej	
Nazwa obiektu:	Liczba osób, które korzystały z obiektu przez min. 3 minuty:
Boisko do piłki nożnej	12
Boisko do koszykówki	0
Siłownia plenerowa	15
Ścieżka rowerowa	28
Nietypowe aktywności sportowe zaobserwowane w danym miejscu:	grupka dzieci bawiących się w berka

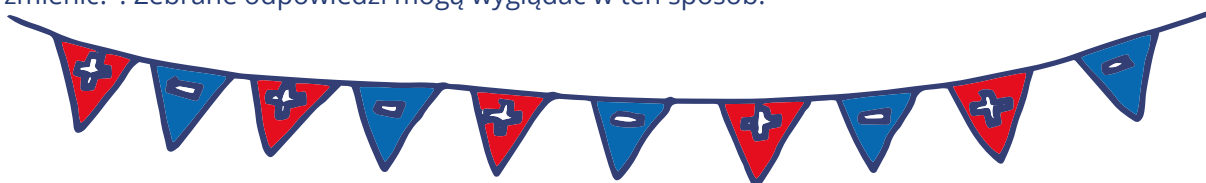
Na podstawie wszystkich kart obserwacji przygotujcie zbiorcze zestawienie i spotkajcie się, żeby omówić wnioski. Co może być interesujące z punktu widzenia planowanej przez Was dyskusji?

ĆWICZENIE: Sportowe forum opinii

Metoda, którą można zastosować w określonym miejscu, aby zdobyć informacje na jego temat (np. basen, skatepark, kąpielisko nad jeziorem).

Forum może przybrać bardzo różne formy. Ważne, żeby było widoczne i atrakcyjne wizualnie – dzięki temu będzie przyciągać zainteresowanie ludzi i zachęcać ich do wypowiedzania się. Możecie na przykład rozwiesić linki i przygotować wycięte z papieru „chorągiewki”, na których będzie można zapisywać swoje odpowiedzi i zawieszać na linkach. Pytania powinny być możliwie proste, np. na jednym kolorze „Co lubię w naszym skateparku?”, na drugim: „Co chciałbym/chciałabym zmienić?”. Zebrane odpowiedzi mogą wyglądać w ten sposób:

Po zakończeniu zbierzcie papierowe „chorągiewki” i spiszcie odpowiedzi. Które z nich się powtarzają? Czego dowiedzieliście się od przepytanych osób dodatkowo, prowadząc luźne rozmowy? Czy wynikają z tego potencjalne kwestie, o których można podyskutować?

O czym należy pamiętać?

- Stawiajcie proste, nieskomplikowane pytania – zarówno te zadawane bezpośrednio ludziom, jak i te, na które staracie się odpowiedzieć.
- Dbajcie o atmosferę i detale – m.in. estetycznie przygotowane materiały. To zachęci ludzi do udziału w badaniu.
- Zdobywając informacje, nie nastawiajcie się na udowodnienie wcześniej ustalonej tezy lub pomysłu – bądźcie otwarci!

KROK 3. OKREŚLENIE TEMATU I FORMY NASZEJ DYSKUSJI

W odniesieniu do wniosków i informacji uzyskanych w poprzednim kroku podejmijcie decyzję, czym się zajmiecie – ustalcie temat debaty, a następnie zadecydujcie o formie, w jakiej ją przeprowadzicie.

Co to znaczy dobry temat dyskusji?

1. Dotyczy kwestii interesującej lub ważnej dla nas oraz potencjalnych uczestników i uczestniczek dyskusji.

Jeśli rzetelnie przeszliście przez dwa poprzednie kroki z pewnością bez problemu jesteście w stanie określić, czy w Waszej okolicy ludzie rzeczywiście chcą dyskutować o ofercie miejskiego ośrodka sportu czy raczej o stanie ścieżek rowerowych.

2. Umożliwia włączenie się w dyskusję szerszego grona osób – nie tylko młodzieży ale także dorosłych, z różnych grup.

Oczywiście temat może dotyczyć potrzeb młodych ludzi, ale w takiej sytuacji również powinien być dla wszystkich zrozumiały. Nie powinien zatem zawierać wyrażen specjalistycznych lub slangowych, aby nie odstraszać.

3. Jest sformułowany w sposób zwięzły i zrozumiały.

4. Nie sugeruje odpowiedzi (nie wartościuje).

Debata ma zachęcać do przedstawiania różnych punktów widzenia, nie należy zatem formułować tematu zawierającego tezę lub pokazującego nastawienie organizatorów do danej kwestii.

5. Pozwoli odpowiedzieć na zadane pytania lub wypracować konkretne wnioski.

Aby to osiągnąć, warto precyzyjnie sformułować temat i możliwie najbardziej go zawęzić. Zamiast: „Sport w naszym mieście” proponujemy raczej: „Park miejski okiem sportowca”. Im bardziej konkretny temat, tym większa szansa, że osoby uczestniczące w dyskusji będą się go trzymać.

6. Potrafi zaintrygować potencjalnego uczestnika/uczestniczkę.

Nudny i płaski temat nie sprawi, że osoby z zewnątrz zdecydują się przyjść na dyskusję. Tytuł debaty powinien przykuć ich uwagę, sprawić, że przez chwilę zastanowią się nad nim i uznają za ciekawy. Dlatego najlepiej, jeśli będzie miał formę nieoczywistego pytania, na które podczas dyskusji będziecie starali się odpowiedzieć.

7. Wzbudza różnorodne opinie (jest kontrowersyjny, ale nie obraża niczyich uczuć).

8. Jest sformułowany w sposób otwarty (np. nie zaczyna się od „Czy...”), żeby prowokować uczestników i uczestniczki do rozbudowanych wypowiedzi.

ĆWICZENIE: *Metafory i analogie*

Przygotowując tytuł dyskusji, dobrze czasem skorzystać z zaskakującego porównania lub metafory. Pomoże to przykuć uwagę potencjalnych uczestników i uczestniczek oraz zainspirować do niestandardowego podejścia do danego problemu. Proponowane poniżej ćwiczenie pozwoli Wam stworzyć takie porównanie, a ponadto umożliwi Wam spojrzenie na temat z jeszcze innej perspektywy.

Zapiszcie na tablicy kwestię, którą chcecie się zająć w trakcie dyskusji, np.: „sportowe działania międzypokoleniowe”.

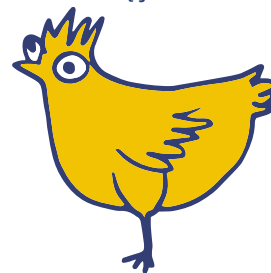
Pracujcie w parach. Każda para ma za zadanie przez 5 minut wymyślić jak najwięcej pomysłów w odniesieniu do podawanych przez osobę prowadzącą haseł. Na tym etapie wszystkie pomysły i skojarzenia są dobre – nie ograniczajcie się i je zapisujcie.

Zastanówcie się nad następującymi kwestiami:

- film/książka/piosenka/baśń, która kojarzy mi się z tematem dyskusji;
- metafory, które określają temat (np. „sportowe działania międzypokoleniowe są jak kurczak słodko kwaśny”);
- zwierzę lub roślina, która kojarzy się z tematem.

Podsumujcie rozmowy, zbierając skojarzenia, metafory i analogie w jednym miejscu. Porozmawiajcie chwilę, dlaczego właśnie takie rzeczy skojarzyły się Wam z tym tematem.

Być może wśród wymienionych pomysłów uda się Wam znaleźć elementy, które wykorzystacie w tytule debaty. Z pewnością będzie dzięki temu przykuwał uwagę i intrygował. Jeśli nie, to na pewno taka chwila kreatywnego myślenia pozwoli Wam spojrzeć na temat z innej perspektywy!

Wybór formy debaty

Debata to dyskusja o określonej formie i zasadach prowadzenia. To, jaką formę wybierze dla swojej debaty, zależy przede wszystkim od celu, jaki chcecie osiągnąć (poznanie i wymiana poglądów, ćwiczenie się w sztuce argumentacji czy wypracowanie konkretnych rozwiązań i wniosków), liczby osób i możliwości technicznych.

PODSTAWOWE FORMY DEBAT I MOŻLIWOŚCI ICH ZASTOSOWANIA:

Rodzaj debaty	Krótki opis	Zalety	Wady/ograniczenia
Plenarna	Jest to swobodna dyskusja w grupie liczącej od kilkunastu do kilkudziesięciu osób (skuteczna wymiana poglądów możliwa jest jednak w grupach nie większych niż 20 osób). Dyskusja plenarna pozwala uczestnikom i uczestniczkom na zaprezentowanie swoich poglądów, wiedzy, doświadczeń czy pomysłów w odniesieniu do danego tematu.	<ul style="list-style-type: none"> ● swoboda; ● możliwość elastycznego prowadzenia dyskusji, w tym wykorzystywania różnych dodatkowych ćwiczeń i aktywności; ● wymaga aktywności i odpowiedzialności od osób uczestniczących w dyskusji. 	<ul style="list-style-type: none"> ● wymaga doświadczonego moderatora lub moderatorki; ● ograniczona liczba osób uczestniczących (maksymalnie 20).
Debata panelowa	W tym rodzaju debaty bierze udział kilku ekspertów i ekspertek – osób posiadających szczególną wiedzę lub doświadczenia w obszarze omawianego tematu. Główna dyskusja odbywająca się pomiędzy panelistami i panelistkami jest obserwowana przez publiczność, która może na różnych etapach być w nią włączana (np. poprzez zadawanie pytań lub metody aktywizujące).	<ul style="list-style-type: none"> ● umożliwia poznanie eksperckiego punktu widzenia, posiada sporą wartość merytoryczną; ● odpowiednia do tematów trudnych, wymagających specjalistycznej wiedzy; ● w charakterze publiczności może wziąć udział duża liczba osób. 	<ul style="list-style-type: none"> ● bez elementów aktywizujących publiczność debata panelowa może być nużąca, mało dynamiczna; ● wymaga dobrego przygotowania moderatora lub moderatorki; ● jej celem nie może być wypracowanie jednego wspólnego stanowiska lub wniosków.
Debata „za i przeciw”	Osoby uczestniczące w debacie są podzielone na dwa stronnictwa – jedno opowiada się za jakimś zdaniem lub opinią (najczęściej zawartą w temacie dyskusji), a drugie przeciw. Możliwe są dwie odmiany tej dyskusji: uczestnicy i uczestniczki losują, którą stronę będą reprezentować (niekoniecznie zgodnie ze swoimi poglądami) lub dzielą się według swoich rzeczywistych przekonań.	<ul style="list-style-type: none"> ● dobra do ćwiczenia sztuki argumentacji, wyrażania własnego zdania; ● rozwija umiejętność krytycznego i twórczego myślenia; ● może mieć dynamiczną, atrakcyjną dla obserwatorów i obserwatorek formę. 	<ul style="list-style-type: none"> ● bez dobrego przygotowania merytorycznego osób uczestniczących dyskusja może się nie udać; ● wymaga kultury dyskusji i przestrzegania zasad; ● mogą pojawić się niezdrowe emocje i rywalizacja, poczucie „porażki” i „zwycięstwa”; ● trudno wypracować wnioski, dojść do porozumienia; ● ograniczona liczba osób uczestniczących (maksymalnie 30).
Debata oksfordzka	To specyficzny typ debaty „za i przeciw” posiadający ściśle określone reguły. W debacie biorą udział dwa pięcio- lub sześcioposobowe zespoły: jeden broni tezy (zawartej w temacie), drugi stara się ją obalić. Członkowie i członkinie obu ekip powinni siedzieć naprzeciw siebie, a słuchacze zwolennicy ich tez – za nimi. Na ławach ustawionych prostopadle do debatujących stron zasiadają słuchacze niezdecydowani. Na przeciwległym końcu sali, najlepiej na podwyższeniu, zasiadają marszałek/ marszałkini i sekretarz/ sekretarzynie debaty. Mówcy i mówczynie obu stron zabierają głos naprzemiennie.	<ul style="list-style-type: none"> ● podobnie jak w przypadku debaty „za i przeciw”. 	<ul style="list-style-type: none"> ● podobnie jak w przypadku debaty „za i przeciw”; ● do jej przygotowania i przeprowadzenia potrzebne są osoby mające doświadczenie w tego typu debatach i dobrze rozumiejące ich zasady i założenia.

WSKAZÓWKA:

Spróbujcie urozmaicić Waszą debatę na temat sportu o elementy aktywizujące wszystkich uczestników i uczestniczki. Nadają się do tego aktywności przedstawione w opisie Kroku 2. Mogą stanowić nietypowe wprowadzenie do dyskusji.

To tylko podstawowe metody debat. Zachęcamy Was do poznawania również metod niestandardowych, łączących elementy ćwiczeń warsztatowych z dyskusją. O takich metodach jak *World cafe*, *Open space* czy *Sondaż delibaratywny* możecie przeczytać m.in. w publikacji *Samorząd debatuje. Głos zabrany, lepszy niż oddany – poradnik dla nauczycieli*, CEO 2013: http://www.ceo.org.pl/sites/default/files/news-files/debaty_poradnik_dla_nauczycieli.pdf.

KROK 4. WŁĄCZAMY SOJUSZNIKÓW I SOJUSZNICZKI

Debata ma służyć poznaniu poglądów przedstawicieli i przedstawicielek różnych grup, dlatego ważne jest, żeby do nich dotrzeć. Zasięgnięcie opinii ekspertów i ekspertek oraz spotkania z osobami związanymi z danym tematem pomogą Wam lepiej przygotować się do dyskusji. Ponadto potrzebne Wam będzie również wsparcie organizacyjne (m.in.: sala, sprzęt, poczęstunek itp.).

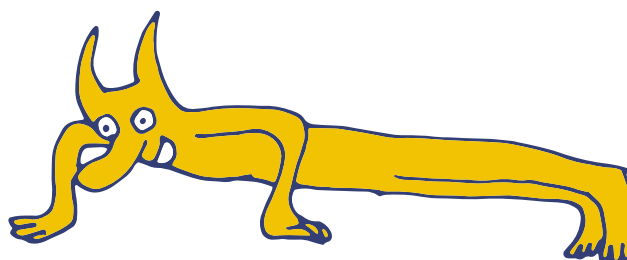
Osoby i instytucje, które można zaangażować

Zastanówcie się wspólnie, czego potrzebujecie, żeby skutecznie przygotować i przeprowadzić debatę. Następnie pomyślcie, jakie osoby i instytucje mogą Wam w tym pomóc. Indywidualnie lub w grupach uzupełnijcie kartę pracy ze strony obok.

O czym należy pamiętać?

- Zaangażowanie jak największej grupy osób w przygotowanie debaty i udział w niej jest wartością samą w sobie – wspólna praca integruje i pozwala na twórcze szukanie rozwiązań!
- Jeśli chcecie zaprosić ekspertów i ekspertki, osoby z władz miasta itp., wyślijcie zaproszenia min. 4 tygodnie przed planowaną debatą. Ponadto, jeśli dana osoba potwierdzi swój udział, warto porozmawiać z nią osobiście o tym, czego od niej oczekujemy, i jaki będzie przebieg debaty.
- Wiele rzeczy można dostać za darmo – często firmy czy instytucje chętnie wspierają tego typu wydarzenia.
- Zadbajcie o to, by zrobić dobre wrażenie na Waszych potencjalnych sojusznikach i sojuszniczkach. Dzięki temu będziecie mieli większe szanse na uzyskanie wsparcia. Przygotujcie choćby krótki dokument dla potencjalnego sponsora lub sponsorki, w którym opiszecie, czego dokładnie potrzebujecie, dlaczego to jest ważne i jakie korzyści dana osoba lub instytucja odniesie ze wsparcia Waszej debaty.
- Zróżnicowane grono osób uczestniczących to ciekawa debata!

Więcej o tym, jak skutecznie zawierać sojusze, przeczytacie w niniejszej publikacji w rozdziale „Kronika sportowa” .

PRZYKŁADOWA KARTA PRACY - SOJUSZNICY I SOJUSZNICZKI:

Czego chcemy się dowiedzieć? Jakich informacji potrzebujemy?	Gdzie je znajdziemy? Kto może ich udzielić?	Jak uzyskać wsparcie sojusznika lub sojuszniczki?

Kto powinien wziąć udział w naszej dyskusji?	Jak dotrzemy do tych osób? Kogo zaprosić?

Jakiego wsparcia technicznego, organizacyjnego potrzebujemy?	Kto nam może pomóc?	Jak uzyskać to wsparcie?

WYPEŁNIONA PRZYKŁADOWA KARTA PRACY - SOJUSZNICY I SOJUSZNICZKI:

Czego chcemy się dowiedzieć? Jakich informacji potrzebujemy?	Gdzie je znajdziemy? Kto może ich udzielić?	Jak uzyskać wsparcie sojusznika lub sojuszniczki?
liczba mieszkańców i mieszkańek korzystających z zajęć w ośrodku sportu	dyrektor/dyrektorka miejskiego ośrodka sportu	e-mail lub telefon z pytaniem, umówienie się na spotkanie
plany zagospodarowania okolic miejskiego parku	urząd gminy	wizyta w dziale planowania przestrzennego

Kto powinien wziąć udział w naszej dyskusji?	Jak dotrzemy do tych osób? Kogo zaprosić?
osoby odpowiedzialne za inwestycje miejskie w parku	dyrektorzy/dyrektorki wydziałów urzędu miasta – sprawdzenie na stronie internetowej, następnie przesłanie zaproszenia
osoby korzystające z infrastruktury sportowej na terenie parku	plakaty na terenie parku, informacje na stronie internetowej miasta, na Facebooku
dziennikarze/dziennikarki z lokalnych redakcji	wysłanie zaproszenia i informacji prasowej do lokalnych redakcji

Jakiego wsparcia technicznego, organizacyjnego potrzebujemy?	Kto nam może pomóc?	Jak uzyskać to wsparcie?
sala do głównej części debaty	szkoła lub miejski dom kultury	podanie do dyrekcji o udostępnienie sali
nagłośnienie	MOK	podanie do dyrekcji o udostępnienie sprzętu
poczęstunek	cukiernia „Pączek”, pizzeria „Bene Gusto”	przygotowanie krótkiej oferty i spotkanie z właścicielem/właścicielką

KROK 5. PLANUJEMY DEBATĘ

Przygotowanie i organizacja debaty to projekt jak każdy inny. A zatem nie obejdzie się również bez solidnego planowania. Dzięki temu będziecie mieć większą pewność, że o niczym nie zapomnicie, a wszystkie zadania zostaną wykonane na czas. Ponadto planowanie to nauka współpracy w grupie.

ĆWICZENIE: Warsztatowe planowanie

Na dużych, najlepiej kolorowych, kartkach papieru wypiszcie główne obszary działań, które są niezbędne, żeby przygotować Waszą debatę.

PRZYKŁADOWE OBSZARY ZADAŃ PRZY REALIZACJI DEBATY:

merytoryczne przygotowanie i poprowadzenie debaty
promocja i kontakt z mediami
zorganizowanie i przygotowanie sali, w której odbędzie się debata
przygotowanie materiałów dla zaproszonych osób
przygotowanie i prowadzenie aktywności dodatkowych
zaproszenie uczestników i uczestniczek debaty
obsługa techniczna

Podzielcie się na grupy trzy-, czteroosobowe. Każda grupa zajmie się szczegółowym omówieniem danego obszaru zadań (nie oznacza to, że będzie później za nie odpowiedzialna). Na samoprzylepnych karteczkach wypiszcie konkretne działania, które powinniście wykonać (np. przygotowanie i wysłanie zaproszenia do dyrektora Miejskiego Ośrodka Sportu; oprawa graficzna i wydrukowanie materiałów dla uczestników i uczestniczek debaty itp.).

Zapoznajcie się z efektami pracy każdej z grup, a następnie wspólnie zastanówcie się, czy wszystkie działania zostały uwzględnione.

Promocja i kontakt z mediami

prośby o udostępnienie wydarzenia na lokalnych stronach

kontakt telefoniczny z lokalnymi redakcjami; zaproszenie na debatę

napisanie informacji prasowej o debacie

stworzenie wydarzenia na Facebooku

przygotowanie listy osób, do których wyślemy informację prasową

Kolejny krok to ułożenie działań na osi czasu – w takiej kolejności, w jakiej powinny być wykonane. Dzięki temu stworzycie harmonogram działań, który możecie rozpisać w postaci tabeli.

DEBATA - PRZYKŁADOWY HARMONOGRAM DZIAŁAŃ:

Działanie	Do 20.03	Do 27.03	Do 3.04
Zaproszenie uczestników i uczestniczek debaty	<ul style="list-style-type: none"> przygotowanie plakatu z info o debacie; uruchomienie wydarzenia na portalu społecznościowym; przygotowanie listy ekspertów i ekspertek, których planujemy zaprosić. 	<ul style="list-style-type: none"> druk i wysłanie zaproszeń; rozwieszenie plakatów; moderacja wydarzenia na portalu (3-4 posty na tydzień). 	<ul style="list-style-type: none"> telefoniczne potwierdzenie obecności gości i gościń; przesłanie ekspertom i ekspertkom informacji o oczekiwaniach wobec nich; wizyty na treningach w MOS i informacje o debacie.
Promocja i kontakt z mediami	<ul style="list-style-type: none"> stworzenie wydarzenia na Facebooku; przygotowanie listy osób, do których wyślemy informację prasową. 	<ul style="list-style-type: none"> prośby o udostępnienie wydarzenia na lokalnych stronach. 	<ul style="list-style-type: none"> napisanie informacji prasowej o debacie kontakt telefoniczny z lokalnymi redakcjami; zaproszenie na debatę.

Ostatni etap to podział zadań i przyporządkowanie do nich poszczególnych osób.

Każde z zadań powinno mieć jedną osobę odpowiedzialną za jego realizację. Nie oznacza to, że ta osoba jest jedyną, która powinna się nim zająć, ale koordynuje ona związane z nim prace. Dzięki temu wiadomo, do kogo zwrócić się z pytaniem, czy dana czynność została już wykonana. Pozwala to uniknąć rozmytej odpowiedzialności oraz przeoczenia jakiegoś etapu pracy.

Tak stworzony harmonogram może wisieć w widocznym miejscu, np. w sali, w której spotyka się Wasz zespół. Można też stworzyć analogiczną tabelę online, np. za pomocą arkuszy Google – wówczas wszyscy mają do niego dostęp.

Spotykajcie się minimum raz w tygodniu, żeby podsumować to, co udało się zrobić, oraz sprawdzić, co jeszcze przed Wami. Pamiętajcie również, żeby na bieżąco aktualizować harmonogram. Nie ma nic złego w ewentualnym przesuwaniu pewnych działań w czasie. Będzie znacznie gorzej, jeśli jako grupa nie będziecie wiedzieć, na jakim etapie prac obecnie jesteście i gdzie są opóźnienia.

ĆWICZENIE: Elementy aktywne

Debatę warto wzbogacić o elementy aktywizujące wszystkich uczestników i uczestniczki – będzie dzięki temu znacznie ciekawsza niż w przypadku „suchej” dyskusji. Przygotowujecie debatę na temat sportu, więc wykorzystajcie to i włączcie dodatkowe elementy, które będą wymagały fizycznej aktywności. Dobrym wstępem do debaty może być na przykład spacer lub przejażdżka po danym terenie, o którym planujecie rozmawiać, połączone z wypełnianiem kart obserwacji.

Elementy aktywne mogą przyjąć różne formy: quizu, kart pracy do wypełniania w grupach lub parach, materiałów wideo. Możecie zaproponować aktywności, które będą wymagały od uczestników i uczestniczek np. ustosunkowania się do jakiejś kwestii, poprzez głosowanie lub ustawienie na osi.

WSKAZÓWKA:

Przebieg i prowadzenie tych krótkich aktywności przećwiczcie wcześniej podczas spotkań grupy projektowej. Dzięki temu będziecie dokładnie wiedzieli, na czym polegają, w jaki sposób sprawnie je przeprowadzić, a przede wszystkim, czy da się je przeprowadzić podczas Waszej debaty.

Kiedy będziecie wyczuwać znużenie uczestników i uczestniczek przeciągającą się dyskusją, możecie zaproponować krótką aktywność, która pozwoli się na chwilę odprężyć, a następnie ponownie skoncentrować na debacie. Różnego rodzaju gry możecie także wykorzystać przed rozpoczęciem dyskusji, aby przełamać pierwsze lody i zintegrować ze sobą grupę. O tym, jakie energizery (czyt. „enerdżajzery”) można wykorzystać podczas debaty, przeczytacie na naszej stronie: mloidyobywatel.ceo.org.pl/materialy-dodatkowe.

O czym należy pamiętać?

- Spotykajcie się minimum raz na tydzień, żeby skonfrontować Wasze działania z przygotowanym wcześniej harmonogramem i podsumować, co udało się zrobić, a czego nie. Dzięki temu na bieżąco będziecie mogli śledzić postępy w pracy i odpowiednio wcześniej reagować na pojawiające się trudności i opóźnienia.
- Jeśli włożycie więcej pracy w przygotowanie szczegółowego harmonogramu, oszczędzicie w przyszłości czas i nerwy na niespodziewanie pojawiające się zadania.
- Zastanówcie się, jaki będzie najlepszy termin debaty: czy raczej dzień powszedni, czy weekend? W jakich godzinach?

KROK 6. PROMOCJA

Ten krok ma szczególne znaczenie, ponieważ bez dobrej promocji nikt nie pojawi się na debacie, a jej wyniki nie dotrą do osób i instytucji, które mogą mieć wpływ na kwestie, na których Wam zależy. Aby debata spełniła swój cel, konieczne jest zatem poświęcenie czasu na przemyślenie i przeprowadzenie dobrej kampanii informacyjnej.

Niestandardowa promocja to podstawa

Na plakaty lub ulotki mało kto zwraca uwagę. Poza tym ich druk to koszty, na które nie zawsze można sobie pozwolić. Dlatego pomyślcie o niestandardowych sposobach promocji. Może od plakatów skuteczniejszy będzie zabawny happening, który zwróci uwagę przechodzących osób, a film z jego przeprowadzenia będzie można wrzucić do Internetu? Zamiast ulotek wypiszcie kredą na chodniku intrygujące pytania i podajcie jedynie link do strony na Facebooku lub datę i miejsce debaty. Nagracie krótkie wypowiedzi kilku osób, np.: gościa, ekspertki czy mieszkańca Waszej miejscowości, w których zapraszają na debatę. Jeden kreatywny pomysł jest wart tysiąc rozwieszonych plakatów lub rozdanych ulotek!

Pamiętajcie o dotarciu do lokalnych mediów – tradycyjnych i elektronicznych. Zadbajcie nie tylko o to, żeby zamieściły one zaproszenie na debatę, ale także, żeby pojawili się na niej dziennikarze i dziennikarki.

O czym należy pamiętać?

- Chcąc dotrzeć do różnych grup, stosujcie różnorodne metody promocji.
- W promocji skupcie się na uwypuklaniu najciekawszych aspektów i chwytliwych haseł – wszelkiego rodzaju kwestii przyciągających uwagę lub budzących kontrowersje.

- Przed opublikowaniem zaproszeń, informacji prasowych czy innych materiałów zapytajcie osoby niewłączone w ich przygotowania, czy komunikat jest dla nich jasny i czy zawiera wszystkie najważniejsze informacje. Czasem zapominamy o najbardziej podstawowych kwestiach, a czasem coś, co dla nas jest oczywiste, może być niejasne dla innych.

KROK 7. SYMULACJA DEBATY

Przećwiczenie całości debaty jest bardzo ważne, żeby zorientować się:

- Ile czasu mogą trwać poszczególne jej części?
- Na co należy zwrócić szczególną uwagę?
- Gdzie mogą pojawić się trudności?
- Jakie powinny być zadania poszczególnych osób?

WSKAZÓWKA:

Przećwiczenie przebiegu debaty nie jest równoznaczne z koniecznością nauczenia się przez uczniów i uczennice swoich kwestii na pamięć lub czytaniem z kartki! Wręcz przeciwnie – dzięki przećwiczeniu przebiegu młodzież powinna czuć większą swobodę i bezpieczeństwo, żeby spontanicznie się wypowiadać.

Symulację debaty przeprowadźcie w gronie Waszego zespołu, dzieląc się najważniejszymi rolami. Nie musicie odgrywać wszystkich kwestii, jakie mają zostać przedyskutowane, a raczej sam przebieg spotkania (to, co powinno się dziać po kolei) oraz dodatkowe aktywności. Istotne, żeby osoba moderująca debatę sprawdziła, czy pytania są dla wszystkich zrozumiałe, jakiego rodzaju odpowiedzi się pojawiają, i czy nie należy ich zmodyfikować. Sprawdźcie także, czy przygotowała się na różnego rodzaju niespodziewane sytuacje takie jak: bierność uczestników i uczestniczek oraz konieczność motywowania ich do aktywnego udziału w debacie.

KROK 8. DEBATUJEMY!

W końcu nadchodzi ten wyczekiwany dzień – dzień Waszej debaty. Jeśli odpowiednio wcześniej podzieliliście się rolami i zadaniami oraz poświęciliście wystarczająco dużo czasu na przygotowania i promocję – debata nie ma prawa się nie udać!

Co powinno się wydarzyć w dniu debaty? (Nie muszą być to wszystkie wymienione poniżej elementy; inna może być też ich kolejność.):

1. Przygotowanie sali i sprzętu.

W miejscu debaty warto pojawić się odpowiednio wcześniej, żeby sprawdzić, jak ustawione są krzesła, czy działają mikrofony i rzutnik, czy prezentacja jest widoczna, a głos słyszalny z najdalszych miejsc. Pamiętajcie o detalach: herbata, woda i ciastka, teczki z materiałami dla uczestników i uczestniczek, wydrukowane lub przygotowane na prezentacji najważniejsze pytania, kartki z nazwiskami panelistów i panelistek – to wszystko tworzy klimat i wpływa na odbiór debaty, a więc również na to, że chce się w niej brać aktywny udział.

2. Przywitanie uczestników i uczestniczek, przedstawienie celów i planu debaty.

3. Przedstawienie lub wspólne wypracowanie zasad debaty i kulturalnej dyskusji.

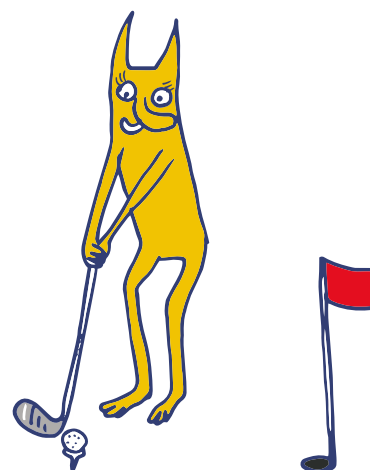
Poza przedstawieniem zasad i trybu prowadzenia danego rodzaju debaty warto poświęcić trochę czasu na przypomnienie lub wspólne wypracowanie zasad kulturalnej dyskusji. Dzięki temu moderator lub moderatorka może się do nich odwoływać w przypadku, gdy uczestnicy i uczestniczki ich nie przestrzegają. Podstawowe zasady, jakie powinny się pojawić to m.in.:

- jedna osoba mówi, reszta słucha;
  - słowo moderatora lub moderatorki jest ostateczne;
  - mówimy za siebie, nie przypisujemy innym własnych opinii;
  - nie mówimy o sprawach osobistych lub drażliwych;
  - krytykujemy wypowiedzi, nie osobę;
  - nie odbieramy krytyki osobiście;
  - szanujemy siebie nawzajem;
  - mówimy krótko i na temat.
4. **Aktywność wprowadzająca** – zadanie dla uczestników i uczestniczek, film, praca w grupach itp.
  5. **Rozpoczęcie dyskusji i prowadzenie jej zgodnie z zasadami.**
  6. **Aktywności angażujące osoby uczestniczące w trakcie dyskusji** – karty pracy do uzupełniania, pytania do rozmów w parach lub grupach, energizery, sondy.
  7. **Podsumowanie debaty:** przypomnienie najważniejszych punktów, pomysłów i wniosków.
  8. **Podziękowanie wszystkim za przybycie i ewentualne zaproszenie na kolejne wydarzenia.**

WSKAZÓWKA:

Zachęć młodzież, aby zapoznała się z poszczególnymi rolami i podzieliła zadaniami. Możesz skserować poniższy materiał i rozdać każdej grupie po jednym egzemplarzu.

ROLE OSÓB ORGANIUJĄCYCH I PROWADZĄCYCH DEBATĘ:

Osoby witające gości i goście. Przy wejściu do sali, w której odbędzie się debata, powinny stać osoby witające przychodzących. Ich zadaniem jest również rozdawanie materiałów oraz udzielanie wszelkich informacji. Ten rodzaj wsparcia jest szczególnie ważny w przypadku zewnętrznych ekspertów lub ekspertek – upewnijcie się, czy ich rola w dyskusji jest dla nich jasna! W trakcie debaty takie osoby mogą też pełnić rolę animatorów i animatorek podczas ćwiczeń czy aktywności (rozdawanie materiałów, pomoc w wykonaniu zadań, przekazywanie mikrofonu).

Sekretarz/Sekretarzynie. Wyznaczcie osobę odpowiedzialną za bieżące notowanie ciekawych wypowiedzi, wniosków i pomysłów pojawiających się w trakcie dyskusji. Taka osoba nie bierze bezpośredniego udziału w debacie ani jej nie prowadzi. Powinna jednak być dobrze przygotowana merytorycznie i znać omawiany temat, a także posiadać umiejętność sporządzania zwięzłych i przejrzystych notatek. To szczególnie istotne w przypadku debat, które mają doprowadzić do wypracowania konkretnych rozwiązań. Osoby uczestniczące w dyskusji mogą mieć ciekawe pomysły, ale o części z nich mogą zapomnieć po zakończeniu spotkania.

Przy tej funkcji pomocne będzie przygotowanie wcześniej listy kluczowych pytań lub kwestii, na które należy zwracać uwagę.

Dobrym zwyczajem jest przesłanie podsumowania dyskusji osobom, które wzięły w niej udział.

Moderator/Moderatorka. Jest trochę jak dyrygent, policjant kierujący ruchem albo sędzia odgwiszujący kolejne części meczu. Zadaniem tej osoby jest dbanie o porządek dyskusji. Strzeże ona kolejności, w jakiej zabierany jest głos, pilnuje, by każdy mieścił się w ustalonym czasie wypowiedzi, przestrzegał zasad kulturalnej dyskusji i nie odbiegał od tematu. Musi być bezstronna, powściągliwa i opanowana, niekiedy jej rola wymaga bowiem studzenia emocji uczestników i uczestniczek debaty. W stosownych momentach moderator lub moderatorka inicjuje wykonanie zaplanowanych ćwiczeń i zadań.

Na różnych etapach dyskusji różne są zadania osoby moderującej i kwestie, na które powinna zwracać uwagę

Faza początkowa dyskusji - wprowadzenie:

- Jasno i konkretnie sprecyzuj temat dyskusji.
- Wyjaśnij uczestnikom i uczestniczkom zasady dyskusji oraz określ jej ramy czasowe. Upewnij się, czy wszystko jest jasne.
- Przedstaw zaproszone osoby, a także ekspertów i ekspertki, jeśli biorą udział w dyskusji.
- W ciekawy sposób rozpocznij debatę. Może to być np. pytanie, które będzie zaskakujące, kontrowersyjne, zmuszające do refleksji lub ustosunkowania się wobec niego.

Faza rozwoju dyskusji:

- Okazuj zainteresowanie: utrzymuj kontakt wzrokowy, dawaj sygnały, że słuchasz, np. kiwając głową.
- Zadawaj pytania otwarte – bardziej skłaniają do refleksji i lepiej stymulują dyskusję.
- Jeśli na początku dyskusji panuje cisza, nie staraj się jej „zagadywać”. Daj uczestnikom i uczestniczkom czas do namysłu. Pozwól, by poczuli się na tyle pewnie, że sami będą chcieli zabrać głos. Pamiętaj, że cisza też jest wartościowa.
- Zawsze dawaj uczestnikom i uczestniczkom czas na odpowiedź.
- Dbaj o swobodną wymianę zdań.
- Jeśli toczy się zażarta dyskusja, wyznaczaj kolejno osoby, które będą zabierały głos.
- Dbaj o to, żeby nie było osób, które zdominują dyskusję i odbiorą głos osobom o mniejszej sile przebicia.
- Nie wygłaszaj swojej opinii na dyskutowany temat, a jedynie zadawaj pytania.
- Nie dawaj uczestnikom i uczestniczkom odczuć, że czyjeś poglądy są Tobie bliższe lub że z kimś się zdecydowanie nie zgadzasz.
- Pilnuj czasu i głównego wątku dyskusji.
- Wyjaśniaj pytania i wypowiedzi, jeśli to konieczne, aby były dla wszystkich zrozumiałe.
- Rób podsumowania kolejnych etapów dyskusji – powtarzaj lub zapisuj najważniejsze wnioski.

Faza końcowa dyskusji - podsumowanie:

- Zasygnalizuj, że zbliża się czas podsumowania dyskusji.
- Podsumuj w kilku zdaniach przebieg dyskusji i najważniejsze kwestie.
- Nie oceniaj żadnych wypowiedzi, oddzielaj spostrzeżenia od przypuszczeń i domysłów.
- Mów o swoich odczuciach, stosując komunikat „ja”.
- Podziękuj wszystkim i ich pożegnaj, zapraszając na kolejne wydarzenie.

Więcej o roli moderatora/moderatorki przeczytacie tutaj: <http://www.ceo.org.pl/sites/default/files/SU/davBinary/index.swf>.

Osoby ds. technicznych. Odpowiedzialne za odpowiednio wczesne sprawdzenie i podłączenie potrzebnego sprzętu, zadbanie o to, żeby wszystkie prezentacje, filmy, itp. bez problemu się odtwarzały. To może najmniej widoczna, ale bardzo ważna rola, od której również zależy powodzenie debaty.

Osoby obserwujące debatę. Jeśli zależy Wam na doskonaleniu swoich umiejętności prowadzenia dyskusji, poproście jedną osobę (może to być ktoś spoza Waszej grupy – najlepiej posiadający doświadczenie w debатовaniu) o obserwowanie debaty pod kątem tego, jak sprawdzały się poszczególne jej elementy: które pytania moderatora/moderatorki wywoływały reakcję uczestników i uczestniczek, a które nie; jak sprawdziły się zaproponowane przez Was aktywności; co można poprawić w kwestii organizacji itp. Obserwatorzy i obserwatorki mogą przekazać Wam swoje spostrzeżenia na spotkaniu po zakończeniu dyskusji.

KROK 9. PODSUMOWUJEMY I WDRAŻAMY WNIOSKI W ŻYCIU!

WSKAZÓWKA:

Podsumowanie dyskusji jest bardzo ważne z edukacyjnego punktu widzenia, dlatego nie żałujcie czasu na spotkanie, najlepiej dzień lub dwa po debacie. Poświęćcie je na rozmowę o tym, co się udało, a co można w przyszłości poprawić. Pomoże to uczniom i uczennicom uświadomić sobie, czego się nauczyli.

Podczas wielu debat i dyskusji będziecie szukać odpowiedzi na wyzwania lub problemy, wspólnie wypracowywać pomysły na działania, zastanawiać nad tym, co można zrobić w danej sytuacji. Nawet jeśli Waszym celem będzie tylko poznanie różnorodnych opinii i przedstawienie argumentów, to i tak powinniście zastanowić się nad tym, jak dobrze podsumować dyskusję i wykorzystać jej efekty.

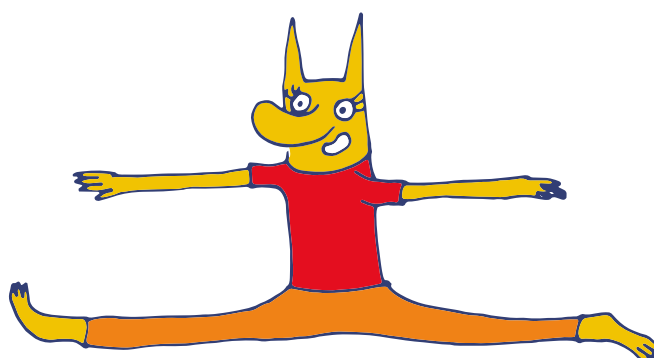
O czym należy pamiętać?

- Dopytujcie o konkrety podczas debaty – publiczne deklaracje decydentów i decydek mogą być podstawą do dalszej pracy!
- Przygotujcie podsumowanie dyskusji i prześlijcie je do uczestników i uczestniczek.
- Prześlijcie do mediów lokalnych informację prasową o debacie wraz z najważniejszymi wnioskami.
- Podczas debaty zbierzcie kontakty mailowe od uczestników i uczestniczek – pozostaniecie z nimi w kontakcie i będziecie przysyłać informacje o Waszych przyszłych działaniach.

ĆWICZENIE: Warsztatowe podsumowanie - półki sklepowe

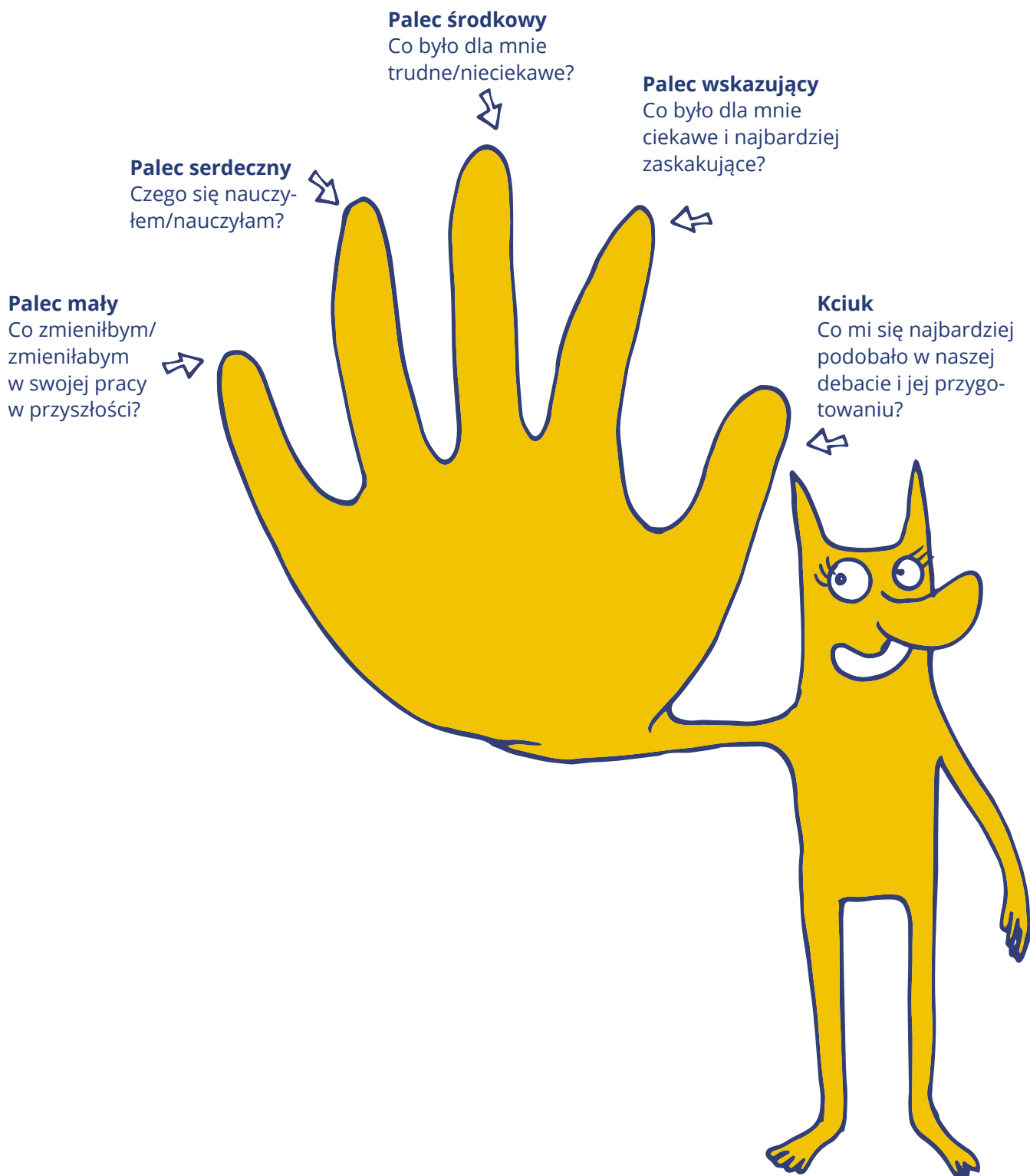
1. Na tablicy lub flipcharcie narysujcie linie dzielące ją na 4-5 części, „półek”. To półki sklepowe, na których ustawicie „towary” związane z przygotowaniem i przeprowadzeniem Waszej debaty. Im wyższa półka, tym dany „towar” oceniacie lepiej, im niżej – tym gorzej.
2. Praca indywidualna. Każdy na samoprzylepnych karteczkach zapisuje poszczególne elementy związane z przygotowaniem i prowadzeniem dyskusji i umieszcza na odpowiedniej półce. Powinny to być możliwie konkretne, szczegółowe elementy, czyli np.: „umieszczenie informacji o debacie na stronie urzędu miasta” a nie: „promocja”; „wideosondaż wśród uczestników i uczestniczek debaty” zamiast „aktywności dodatkowe”.
3. Kiedy wszyscy zakończą umieszczanie elementów „na półkach”, podsumujcie wnioski – jakie elementy są oceniane pozytywnie, a jakie negatywnie? Dlaczego poszczególne osoby tak właśnie je oceniają? Co zmienilibyście w przygotowaniu i realizacji debaty w przyszłości?

ĆWICZENIE: Warsztatowe podsumowanie - ręce

1. Na kartce A4 każdy odrysowuje swoją dłoń (markerem lub kredką). Następnie na poszczególnych palcach pisze odpowiedzi na pytania zamieszczone na ilustracji.
2. Po zakończeniu indywidualnego uzupełniania dłoni chętne osoby mogą podzielić się tym, co znajduje się na ich „łapkach”. W tym podsumowaniu skupcie się już wyłącznie na osobistych doświadczeniach i opiniach osób – tym, co każdy i każda z Was wyniósł z tego działania.

DOBRA PRAKTYKA

Uczniowie i uczennice Gimnazjum w Leopoldowie uczestniczący w programie „WF z klasą” zorganizowali w swojej szkole dyskusję „Sportowy Okrągły Stół”, której celem było wypracowanie pomysłów na to, co można poprawić w szkolnych lekcjach WF-u.

W pierwszym kroku przygotowań do debaty odbywały się w każdej z klas mini-dyskusje, których celem było zebranie opinii i pomysłów wszystkich uczniów i uczennic szkoły. W każdej klasie odpowiadano na następujące pytania:

- Co chcemy poprawić?
- Co możemy zrobić, aby było lepiej?
- Jakiego wsparcia potrzebujemy?
- Co możemy zrobić własnymi siłami?
- Jakiego wsparcia potrzebujemy z zewnątrz?

Do głównej dyskusji zaproszono po cztery osoby reprezentujące każdą klasę – dzięki temu liczba uczestników i uczestniczek umożliwiła sprawne przeprowadzenie dyskusji, a jednocześnie wszystkie klasy miały swoich przedstawicieli i przedstawicielki.

W debacie wzięło również udział trzech nauczycieli, w tym koordynujący cały proces nauczyciel WF-u.

W trakcie debaty zastanawiano się nad mocnymi i słabymi stronami lekcji WF-u w szkole oraz nad tym, co powinno się dziać podczas lekcji idealnej. Pojawiały się różne głosy, np.: „Chciałabym, żeby na lekcjach WF-u były organizowane wycieczki piesze i rowerowe, na których odbywałyby się różne konkursy sportowe” czy „Kto chce, ten ćwiczy, a kto nie, to siedzi na ławce. Nie ma przymusu ćwiczenia”.

Na samym końcu, w podsumowaniu wypracowywano konkretne pomysły na rozwiązania, m.in.: stworzenie boiska do siatkówki plażowej czy umożliwienie uczniom i uczennicom korzystania z pryszniców po zajęciach.

Szczegółowy opis przebiegu debaty oraz wypracowanych pomysłów można przeczytać na blogu zespołu: <http://blogiceo.nq.pl/wesoly-leopoldow/2014/11/15/sportowy-okragly-stol/>.

Linki:

Materiały o debatach dla młodzieży: <http://samorzad.ceo.org.pl/materialy/dla-uczniow/debaty/>.

Pomysły na działania animacyjno-badawcze: <http://pomysly.e.org.pl/>.

Debata jako narzędzie rozwoju samorządności, poradnik dla nauczycieli i nauczycielek: http://www.ceo.org.pl/sites/default/files/news-files/debata_poradnik_dla_nauczycieli.pdf.

Rola i zadania moderatora/moderatorki debaty: <http://www.ceo.org.pl/sites/default/files/SU/dav-Binary/index.swf>.

Program „Młody Obywatel”

Celem programu jest uświadomienie młodym ludziom znaczenia kapitału społecznego oraz zaangażowanie ich w jego odkrywanie i rozwijanie. Młodzież przy wsparciu dorosłych wyrusza w teren, aby zbadać swoją okolicę i poznać jej bogactwo. Diagnoza dostarcza jej również wiedzy na temat problemów oraz potrzeb mieszkańców i mieszkańek, dzięki czemu może zaplanować działania na ich rzecz. W ramach programu młodzi ludzie przeprowadzają wywiady z przedstawicielami i przedstawicielkami lokalnych instytucji, organizują różnego rodzaju wydarzenia oraz podejmują działania na rzecz swojego najbliższego otoczenia. Młodzi obywatele i obywatelki uczą się przy tym zawierać sojusze wspierające ich przedsięwzięcia. Najważniejsze jest jednak to, że poznają wartość działania na rzecz innych.

W minionych edycjach programu uczestniczyło ponad 850 szkół i innych instytucji, niemal 1000 opiekunów i opiekunek grup (głównie nauczycieli i nauczycielek) i około 9300 uczniów i uczennic! W ramach programu odbyło się ponad 3500 spotkań i lekcji z młodzieżą oraz niemal 250 warsztatów.

Organizatorzy

CEO

Centrum Edukacji Obywatelskiej jest niezależną instytucją edukacyjną istniejącą od 1994 roku. Upowszechnia wiedzę, umiejętności i postawy niezbędne w budowaniu społeczeństwa obywatelskiego. Wprowadza do szkół programy, które podnoszą efektywność kształcenia, pomagają młodym ludziom rozumieć świat, rozwijają krytyczne myślenie, wiarę we własne możliwości, zachęcają do angażowania się w życie publiczne oraz działania na rzecz innych.

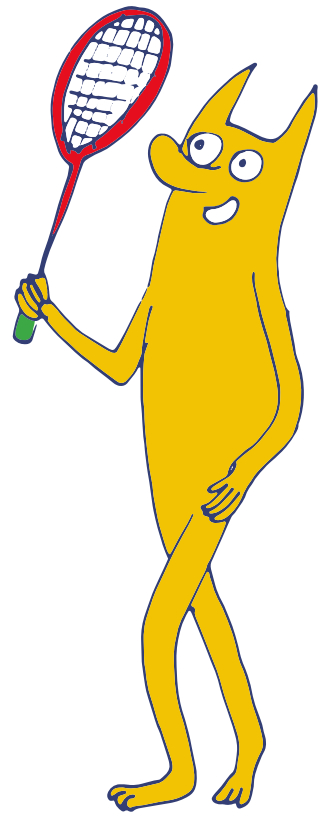
www.ceo.org.pl

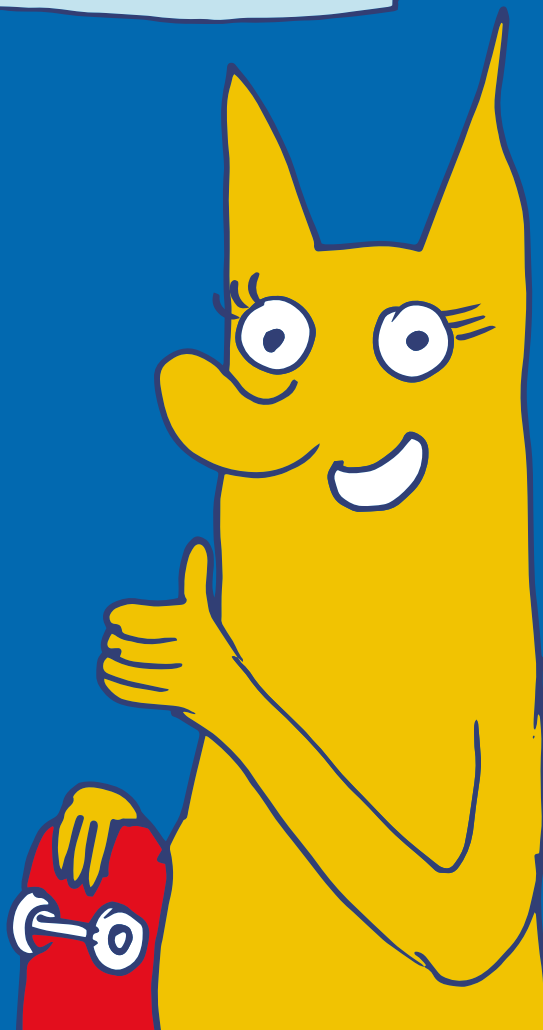
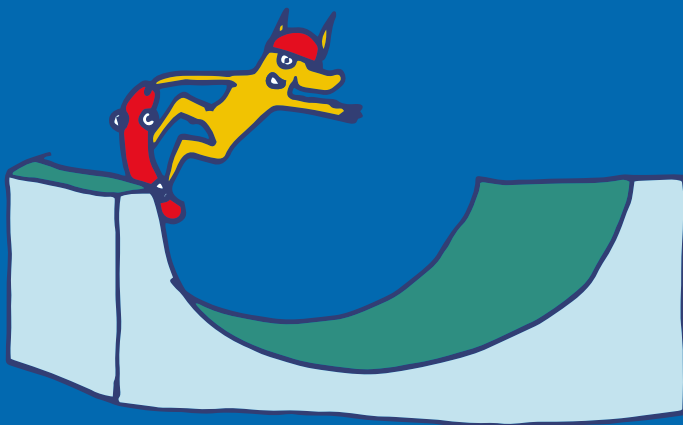

BGK

Misją Fundacji BGK jest tworzenie przyjaznego i inspirującego otoczenia do rozwoju dzieci i młodzieży. Fundacja BGK realizuje programy zaangażowania społecznego w imieniu Banku Gospodarstwa Krajowego. Koncentruje swoje działania na wyrównywaniu szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, budowaniu kapitału społecznego oraz popularyzacji idei wolontariatu. Fundacja BGK prowadzi konkurs grantowy „Na dobry początek!” i program wolontariatu pracowniczego „Wolontariat jest super!”. Jest partnerem programów „Stypendia Pomostowe” i „Szkoły z mocą zmieniania świata” oraz programów edukacji obywatelskiej „Młody Obywatel” i „Mała ojczyzna - wspólna sprawa”.

www.fundacijabgk.pl

Organizatorzy programu „Młody Obywatel”

Patronat honorowy:

-CEO-
CENTRUM EDUKACJI
OBYWATELSKIEJ

FUNDACJA
BGK

MINISTER
EDUKACJI
NARODOWEJ